
GMINA KRZESZOWICE

STUDIUM WYKONALNOŚCI DLA PROJEKTU:

**„Prace konserwatorskie i roboty budowlane w celu
zabezpieczenia ruin XIV-wiecznego zamku Tenczyn w
Rudnie – etap II”**

w ramach działania 3.2. Rozwój produktu dziedzictwa kulturowego,
Schemat A Dziedzictwo kulturowe i rewaloryzacja układów
przestrzennych
Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego lata 2007-2013

wrzesień 2010

SPIS TREŚCI

1. Wstęp.....	4
2. Podstawowe informacje na temat projektu	7
3. Analiza otoczenia społeczno – gospodarczego projektu wraz z uwzględnieniem kontekstu dokumentów strategicznych.....	14
3.1. Położenie	14
3.2. Ludność.....	15
3.3. Gospodarka	18
3.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe.....	21
3.5. Spójność z dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym	27
4. Zidentyfikowane problemy	33
5. Logika interwencji	38
5.1. Cele ogólne projektu	38
5.2. Cel główny/bezpośredni projektu	39
5.3. Produkty projektu.....	40
5.4. Rezultaty projektu.....	41
5.5. Komplementarność projektu	43
6. Analiza instytucjonalna, trwałość projektu.....	58
6.1. Analiza instytucjonalna projektu	58
6.2. Trwałość i wykonalność organizacyjna projektu	60
6.3 Trwałość i wykonalność finansowa projektu	68
6.4. Analiza wykonalności prawnej projektu.....	69
6.5. Promocja projektu.....	72
7. Analiza odbiorców projektu/Analiza popytu	74
8. Analiza techniczna oraz technologiczna inwestycji	77
8.1. Opis i uzasadnienie przyjętych rozwiązań.....	77
8.2. Analiza wariantowa.....	105
9. Analiza oddziaływania na środowisko.....	107
10. Analiza finansowa	110
10.1. Założenia do analizy finansowej	110
10.2. Projekcja przepływów pieniężnych.....	112
10.2.1. Całkowite nakłady inwestycyjne.....	112

10.2.2.	Nakłady odtworzeniowe.....	113
10.2.3.	Prognoza przychodów operacyjnych.....	114
10.2.4.	Prognoza kosztów operacyjnych.....	114
10.2.5.	Wartość rezydualna	116
10.2.6.	Zapotrzebowanie na kapitał obrotowy netto	117
10.3.	Ustalenie poziomu dofinansowania projektu z funduszy UE.....	118
10.4.	Obliczenie wskaźników efektywności inwestycji	118
10.5.	Źródła finansowania projektu	123
10.6.	Weryfikacja finansowej trwałości projektu	124
10.7.	Pro forma sprawozdania finansowe.....	126
11.	Analiza ekonomiczno-społeczna - metoda wielokryterialna.....	127
12.	Analiza wrażliwości/ryzyka.....	129
12.1.	Analiza wrażliwości	129
12.2.	Analiza jakościowa ryzyka	132
13.	Wpływ na polityki horyzontalne	135
SPIS TABEL		137
SPIS RYSUNKÓW.....		137
SPIS WYKRESÓW.....		137

1. Wstęp

Przedmiotem inwestycji jest zabezpieczenie i wzmocnienie ruin zamku Tenczyn w Rudnie, w celu powstrzymania procesu destrukcji substancji zabytkowej, oraz zapewnienia bezpieczeństwa osobom odwiedzającym zamek. Harmonogram realizacji projektu zakłada jego realizację w okresie od III kwartału 2010 roku do końca IV kwartału 2012 roku. W wyniku realizacji projektu wsparciem objęty zostanie jeden obiekt – Zamek Tenczyn w Rudnie, gm. Krzeszowice, w tym konserwacji i odnowie poddane zostaną następujące elementy obiektu: Korytarz obronny, Baszta „Grunwaldzka”, Kurtyna murów obronnych, Baszta „Nawojowa”, Baszta „Małgorzata”, Baszta „Izabela”, Przedbramie, Kaplica z zakrystią, Mur parawanowy dziedzińca, Budynek południowo-zachodni, Wschodnie skrzydło mieszkalne, Baszta Dorotka i Budowla północna.

Celem bezpośrednim projektu jest zatem zachowanie i promocja materialnego dziedzictwa kulturowego poprzez zabezpieczenie ruin XIV – wiecznego Zamku Tenczyn w Rudnie i przystosowanie go do celów turystycznych. Realizacja ww. celu weryfikowana będzie w oparciu o wskaźniki rezultatu – „Liczba osób odwiedzających obiekty dziedzictwa kulturowego objęte wsparciem”. Aktualnie liczba osób odwiedzających zamek wynosi 4000 osób rocznie. Wnioskodawca przewiduje, iż w wyniku realizacji projektu liczba ta wyniesie 10 000 i wartość ta utrzymana będzie w okresie trwałości projektu. Ponadto w ramach projektu osiągnięty zostanie wskaźnik - „Liczba stałych miejsc pracy utworzonych w wyniku realizacji projektu”. Wnioskodawca planuje stworzenie jednego miejsca pracy (stanowisko opiekuna obiektu).

Oszacowane nakłady finansowe na projekt w latach realizacji 2010-2012 wynoszą 6 238 933,84 złotych netto, tj. **6 599 300,30 złotych brutto**. Wnioskodawca nie ma możliwości odzyskania zawartego w kosztach podatku VAT, zatem za koszty kwalifikowane należy uznać koszty brutto w wysokości **6 599 300,30 złotych**. Planowanymi źródłami finansowania przedsięwzięcia są:

Planowanymi źródłami finansowania przedsięwzięcia są:

- dotacja z Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego w ramach **działania 3.2** – 60% kosztów kwalifikowanych projektu, tj. 3 959 580,18 zł

- środki z budżetu Gminy Krzeszowice – 40,00% kosztów kwalifikowanych projektu, tj. 2 639 720,12 zł.

Oszacowana wartość wskaźnika FNPV/C przy analizowanej stopie dyskontowej jest ujemna (około 6,4 mln zł), z czego wynika, iż projekt nie zwraca zainwestowanego kapitału w całości w 20-letnim okresie eksploatacji – wewnętrzna stopa zwrotu z zaangażowanego kapitału jest ujemna, poniżej założonej stopy dyskonta:

$$\text{FRR/C} = -7,38\%$$

Po wyeliminowaniu tej części nakładów, która jest finansowana z dotacji, wskaźniki ulegają znacznej poprawie, jednak inwestycja nadal nie wykazuje opłacalności ekonomicznej. Wartości oszacowanych wskaźników finansowej efektywności projektu przedstawiono w poniższej tabeli.

Wskaźnik efektywności finansowej	Wartość
Finansowa wewnętrzna stopa zwrotu – FRR/C – w %	-7,38%
Finansowa zaktualizowana wartość netto – FNPV/C (5%)	-6 374 828,23
Wskaźnik korzyści – koszty B/C-C	0,14
Finansowa wewnętrzna stopa zwrotu – FRR/K – w %	-4,60%
Finansowa zaktualizowana wartość netto – FNPV/K (5%)	-2 868 455,98
Wskaźnik korzyści – koszty B/C-K	0,26

Uzyskane wyniki świadczą, że przedmiotowy projekt nie może być rozpatrywany w kategoriach projektów komercyjnych. Należy zaznaczyć, iż ujemna wartość NPV nie oznacza, że dany projekt nie powinien zostać zrealizowany. Jeżeli, w oparciu o przyjęte powyżej założenia, wartość zaktualizowana netto jest mniejsza od zera, to decyzja dotycząca wdrożenia projektu podejmowana jest na podstawie wielkości dodatkowych, oczekiwanych korzyści z jego realizacji, których często nie można wyrazić w ujęciu pieniężnym.

W tabeli poniżej zestawiono kryteria oceny merytorycznej dla działania 3.2. MRPO wraz z odniesieniem do rozdziałów i stron studium wykonalności.

Kryterium oceny merytorycznej	Strona studium wykonalności na której zawarto opis danego kryterium
1. Wykonalność i trwałość finansowa	Rozdział 10.4 Obliczenie wskaźników efektywności inwestycji s. 118-123, Rozdział Weryfikacja finansowej trwałości projektu 10.6 s. 124-126
2. Komplementarność projektu	Rozdział 5.5 Komplementarność projektu s.43-57
3. Kompleksowość projektu	Rozdział 2 Podstawowe informacje na temat projektu – zakres rzeczowy projektu, s. 12-13 Rozdział 5.4. Rezultaty projektu, s. 41-43 Rozdział 6.2. Trwałość i wykonalność organizacyjna projektu, s.60-68 Rozdział 7. Analiza odbiorców projektu s. 74-76 Rozdział 8.1. Opis i uzasadnienie przyjętych rozwiązań s. 77-105
4. Występująca forma ochrony zabytku	Rozdział 2 Podstawowe informacje na temat projektu – geneza projektu s. 7-11 Rozdział 6.4. Analiza wykonalności prawnej projektu s. 69-71
5. Wpływ projektu na zmianę kondycji obiektu	Rozdział 2 Podstawowe informacje na temat projektu – zakres rzeczowy projektu oraz geneza projektu s. 7-13 Rozdział 4 Zidentyfikowane problemy s. 33-37 Rozdział 8.1. Opis i uzasadnienie przyjętych rozwiązań s. 77-105
6. Ekonomiczno – społeczny wpływ na rozwój regionu	Rozdział 5.4. Rezultaty projektu s. 41-43 Rozdział 5.5 Komplementarność projektu s. 43-57 Rozdział 6.2. Trwałość i wykonalność organizacyjna projektu s. 60-68 Rozdział 7. Analiza odbiorców projektu s. 74-76
7. Trwałość projektu	Rozdział 6.1. Analiza instytucjonalna projektu s. 58-59 Rozdział 6.2. Trwałość i wykonalność organizacyjna projektu s. 60-68 Rozdział 6.3. Trwałość i wykonalność finansowa projektu s. 68-69 Rozdział 10.6. Weryfikacja finansowej trwałości projektu s. 124-126
8. Wpływ na polityki horyzontalne	Rozdział 13 Wpływ na polityki horyzontalne s. 135-136
9. Ocena stanu przygotowania projektu do realizacji	Rozdział 6.4. Analiza wykonalności prawnej projektu s. 69-71

2. Podstawowe informacje na temat projektu

Tytuł projektu:

„Prace konserwatorskie i roboty budowlane w celu zabezpieczenia ruin XIV - wiecznego zamku Tenczyn w Rudnie - etap II”

Geneza projektu

Zamek Tenczyn w Rudnie to cenny zabytek budownictwa obronnego i rezydencjonalnego, malownicza ruina, wielkie założenie rezydencjonalne i obronne. Zamek to okazała siedziba rodowa Toporczyków Tęczyńskich, w XVII wieku porównywana z zamkiem królewskim na Wawelu.

Zamek Tenczyn zbudował w połowie XIV w. Andrzej Tęczyński herbu Topór - pierwszy poświadczony pan na Tęczynie, wojewoda krakowski. Wcześniej jego ojciec Nawój z Morawicy, wojewoda sandomierski i kasztelan krakowski założył tu osadę (był właścicielem 15 okolicznych wsi) i być może rozpoczął budowę zamku, poprzez postawienie zabudowań drewnianych i jednej z zachowanych do dzisiaj okrągłych baszt gotyckich (zwanej Dorotką). Średniowieczny zamek składał się z trzech takich baszt i jednej wieży kwadratowej - bramnej nazwanej później Nawojową otoczonych murem. Skrzydła mieszkalne rozłożone były wzdłuż muru północnego i wschodniego. W 1319 r. pojawiła się pierwsza wzmianka w dokumentach o wsi Tenczyn i karczowaniu lasu, prawdopodobnie pod przyszły, drewniany jeszcze zamek Nawoja z Morawicy. W 1402 r. odnotowano pierwszą wzmiankę o zamku w testamencie Jana Tęczyńskiego. W dokumencie z 1404r. istnieje wspomnienie o kaplicy w zamku. W 1570 r. Jan Tęczyński z warowni rycerskiej uczynił piękną renesansową rezydencję. Przebudował stary zamek i dobudował nowe skrzydła, wieże ozdobił attyką, a całość wzbogacił o modne wówczas arkadowe krużganki. Komnaty w części północnej były przeznaczone dla właścicieli zamku. W 1610 r. ostatni z rodu Tęczyńskich dokonał przebudowy zamku w nowoczesną twierdzę bastejową. Wzniósł nowe fortyfikacje - basteje od południa i wschodu a obok wieży bramnej postawił nową kaplicę. Przystosował też umocnienia do użycia broni palnej. Po tej przebudowie zamek uzyskał kształt nieforemnego wieloboku; ze wschodu na zachód szerokości ponad 140 metrów, a z północy na południe - 130 metrów. W 1656 r. podczas "potopu" zamek próbowali zdobyć Szwedzi. W zamku szukali ukrytych tam ponoć skarbów

koronnych, nic jednak nie znaleźli. Rok później opuścili go i spalili. Pod koniec XVII w. zamek przejęli i częściowo odbudowali Lubomirscy. Od początku XVIII w. zamkiem władali Sieniawscy a następnie Czartoryscy. W 1768 r. wielki pożar powstały od uderzenia pioruna zniszczył zamek, który był już na wpół opuszczony. W 1769 r. zamknięta została kaplica i zamek całkowicie opustoszał. W 1782 r. z zamku do krypty kościoła w Tenczynku przeniesiono szczątki ostatniego z Tęczyńskich – Jana. W latach 1816 - 1945 - właścicielami Tenczyna byli Potoccy z Krzeszowic. W 1912 r. w ruinach zamkowych przeprowadzono prace konserwacyjne (powstały wtedy kamienne schody na piętro zamku właściwego), kontynuowane po roku 1949.

Zamek wpisany został do rejestru zabytków województwa krakowskiego w dniu 30 marca 1930r. od nr XII-40/30. Decyzja ta została zaktualizowana w dniu 9 kwietnia 1968 (pismo nr KL V-3/16/68), obecnie figuruje w rejestrze pod nr A-12. Jednocześnie obiekt stanowi masowo odwiedzaną atrakcję turystyczną i potencjalne miejsce organizacji plenerowych imprez kulturalnych.

Rysunek 1: Widok ogólny – Zamek Tenczyn w Rudnie

Źródło: Fot. Zbigniew Rokita - Chrzanów

Zamek posiada wyjątkowo dogodne położenie w pasie wzniesień, stanowiących ostatnią falę Pogórza, skąd widoczność obejmuje bardzo rozległy obszar. Z zachodniej części wzgórza roztacza się rozległa panorama na lasy Puszczy Dulowskiej, Rów Krzeszowski, Kotlinę Tencznka i Las Zwierzyniec – na północy, oraz wzniesienia Garbu Tenczyńskiego Zrębów Nadwiślańskich – na południu, za którymi można obejrzeć pasma Beskidów z Babią Górą, a nawet Tatry. Jedynym wejściem i wjazd do zamku prowadziło od strony północnej przez most zwodzony, nad głęboką fosą do 3-kondygnacyjnej baszty wjazdowej (barbakanu), zamykanej opuszczaną bramą. Od baszty wjazdowej prowadziła długa i wąska sień, która podzielona była na pięć amfiladowo połączonych pomieszczeń, oddzielonych od siebie osobnymi bramami. Nad sklepieniem sieni znajdowały się izby przeznaczone na pomieszczenia dla załogi i służby zamkowej. Wyjście z sieni wprowadza na dziedziniec przygródka w pobliżu południowo-zachodniego narożnika murów obwodowych, wzmocnionego 5-kątnym bastionem zapewne z XVIII w. Na bastionie zachowała się nadbudowana attyka, ożywiona arkadami i konsolkami, widocznymi po stronie zewnętrznej. Na dziedzińcu przygródka droga zatacza łuk w lewo i przez przygródek w pobliżu bastionu południowego doprowadza do budynku bramnego dobudowanego do wieży Nawojowej w XVI w. Wieża Nawojowa to najwyższa budowla zamku, która pełniła funkcję wybitnie obronną. Po prawej stronie wieży znajduje się bezpośrednie wejście do kaplicy zamkowej. Kaplica orientowana o zamknięciu wielobocznym, ze śladami sklepień żebrowych o założeniu gotyckim z XIV w., gruntownie przebudowana w 1610r. Od południowej strony do kaplicy przylegała zakrystia i skarbczyk. Pod kaplicą znajdowała się krypta grobowa, w której do 1783r. spoczywały szczątki ostatniego z rodu Tęczyńskich Jana. Wewnątrz kaplicy znajdowały się trzy ołtarze: główny pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny oraz dwa boczne we wnękach północnej i południowej. Po przejściu Wieży Nawojowej wchodzi się na obszerny dziedziniec zamku górnego, na środku którego znajdowała się niegdyś studnia. Dziedziniec od południa, wschodu i północy otoczony był zabudowaniami zamku właściwego, od strony zachodniej zamknięty był niskim murem. Północne i wschodnie skrzydła zamku mieściły komnaty mieszkalne i wnętrza reprezentacyjne a w dwu narożnikach posiadały okrągłe baszty. Ściany zewnętrzne skrzydła wschodniego i północnego stanowiły równocześnie część murów obwodowych całego zamku. Północne skrzydło mieszkalne zachowało się w nikłych szczątkach. W skrzydle wschodnim, lepiej zachowanym, znajdują się piwnice, wysoki parter oraz jedno piętro mieszczące komnaty pańskie. Piwnice służyły za magazyny. Na pierwsze piętro głównego gmachu wchodziło się kamiennymi schodami, wprost z dziedzińca. Schody znajdujące się w dzisiejszym miejscu pochodzą z

czasów restauracji zamku na początku XX w. Do północo – wschodniego narożnika zamku przylega baszta zwana Dorotką”. Posiada dwie kondygnacje, strzelnice i otwory okienne, miała za zadanie bronić północnego narożnika zamku. Na południowo-wschodnim narożniku skrzydła wschodniego znajduje się kamienna okrągła baszta wschodnia ze strzelnicami i śladami blanków. Posiadała ona charakter wybitnie obronny, z względu na to że zewnętrzny mur głównego gmachu był jednocześnie murem okólnym twierdzy. Na przełomie XVI i XVII w. baszta była otynkowana i prawdopodobnie ozdobiona dekoracją sgraffito. Trzecia baszta usytuowana na południowowschodnim załamaniu muru była turmą więzienną z dwiema kondygnacjami strzelnic, oszkarpowana u dołu. Pochodzi z okresu gotyku, lecz była przebudowana w renesansie; jest najbardziej zrujnowaną od strony wewnętrznej zamku. Poszczególne baszty łączyły się ze sobą drewnianymi pomostami, dla umożliwienia przejścia załogi, zaś wewnątrz zawierały oprócz pomieszczeń dla armat, cele więzienne. Ruiny baszt pozbawione są dzisiaj przegród piętrowych. Południowo – zachodnie i południowe załamania muru opatrzone są wysokimi kazamatowymi bastionami (z XVI lub początku XVII w.) w typie szkoły włoskiej. Po wojnie szwedzkiej opatrzone je attykami. Są bardzo interesujące pod względem architektonicznym. Usytuowane na stromych stokach mają kształt nieregularnego pięcioboku, bardzo wysokie ściany. Bastion południowo-zachodni, nadbudowany i opatrzony attyką ożywioną arkadami i konsolkami, został wzmocniony na zewnątrz półokrągłymi szkarpami. Południowy bastion pełnił zarówno funkcje obronne, jak i mieszkalne, z uwagi na to że pobudowany był w pobliżu Wieży Nawojowej i budynku bramnego zamku górnego. Oba bastiony jak i baszta wjeżdżna od chwili ich wzniesienia pod koniec XVI lub na początku XVII w., stanowiły najważniejsze ogniwa obronne Zamku Tenczyn.

Ruiny zamku ulegają postępującej destrukcji, głównie pod wpływem czynników atmosferycznych oraz rozrastającej się roślinności. Do degradacji substancji zabytkowej przyczynia się również w niemalym stopniu duży ruch turystyczny. Nadzór Budowlany wydał nakaz zabezpieczenia obiektu i w roku ubiegłym całkowicie zamknięto wejście na zamek dla osób postronnych. W ościeżach otworu bramy w bastei wjazdowej osadzona została solidna stalowa brama. Skuteczne zamknięcie wejścia do zamku przy braku stałego dozoru jest jednak praktycznie niemożliwe. Wiosną tego roku brama została wyrwana, wraz z zawiasami, które ktoś wykuli z muru. Ludzie lekceważąc wiszące przy bramie tablice ostrzegawcze, wchodzą do wnętrza zamku, biwakują na dziedzińcu, wspinają się po ruinach, powodując ich dalszą dewastację. Zakładając, iż zgodnie z zaleceniami konserwatorskim, zamek ma

pozostać trwałą ruiną, dla zachowania go w należytym stanie, należy pilnie wykonać cały szereg prac wzmacniających i zabezpieczających celem zapewnienia bezpieczeństwa osobom odwiedzającym zamek. Przez wzgląd na ogrom zniszczeń powstających wskutek postępującej degradacji zaistniała konieczność podjęcia prac w trybie pilnym. **Przedsięwzięcie ratowania ruin zdecydowanie należy zaliczyć do projektów, które dzięki wsparciu z UE przyczynią się do uchronienia przed całkowitym zniszczeniem obiektów o znaczeniu ponadregionalnym i o wyjątkowej wartości historycznej.**

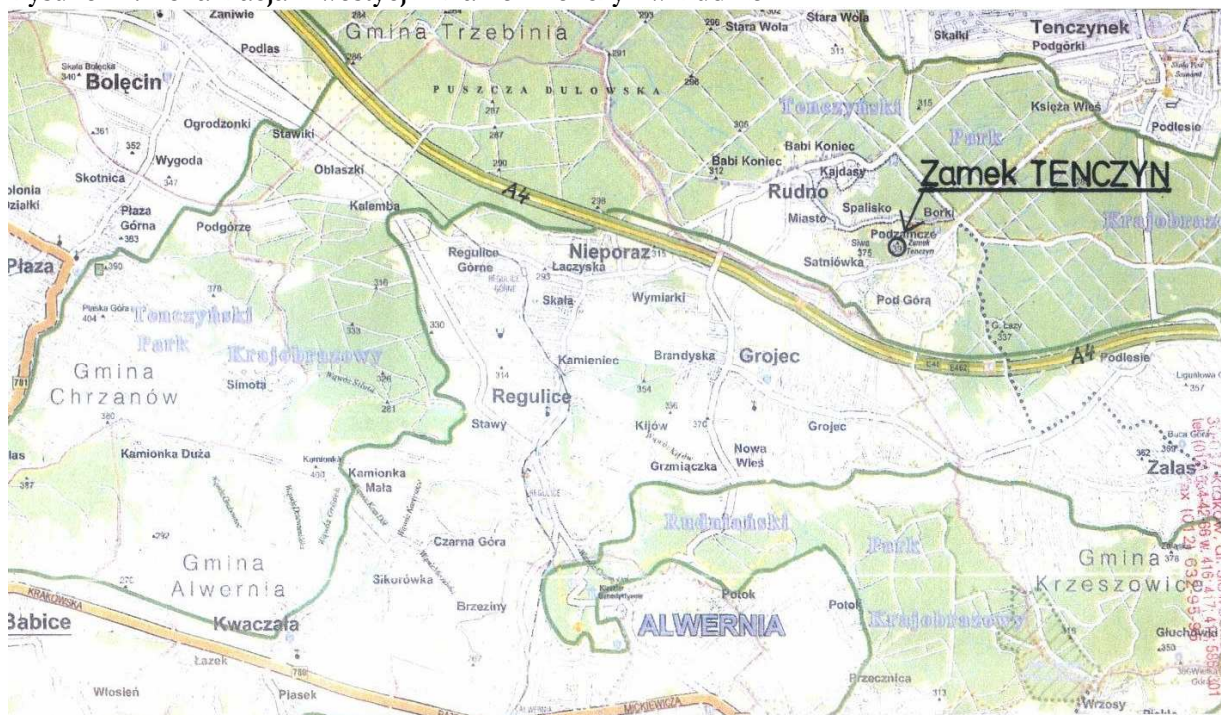
Należy również wspomnieć, iż obecnie, przy współudziale dotacji otrzymanej z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, realizowany jest I etap prac konserwatorskich i zabezpieczających, obejmujący swym zakresem trzy elementy budowli zamku: Basteję wjazdową, Budowlę północno-zachodnią oraz Wieżę Bramną.

Lokalizacja projektu

Przedmiotowy projekt realizowany będzie na terenie miejscowości Rudno, w Gminie Krzeszowice, w powiecie krakowskim Województwa Małopolskiego. Zamek Tenczyn położony jest na wzgórzu stanowiącym jedną z głównych kulminacji tzw. Grzbietu Tęczyńskiego, w odległości ok. 30 km na zachód od Krakowa. Zamek znajduje się ponadto w pobliżu autostrady A4 – z kierunku Katowice – Kraków istnieje zjazd na Rudno i Alwernie. Zamek położony jest na platformie szczytowej i stokach stożka wulkanicznego. Składa się z zamku górnego, usytuowanego na owalnym, prawie płaskim plateau o średnicy ok. 60m, położonym na wysokości 398,0 m n.p.m. oraz zamku dolnego wzniesionego na stokach po południowej i zachodniej stronie wzgórza. Różnica wysokości między dziedzińcem zamku górnego a zewnętrznym obwodem obronnym, biegnącym w przybliżeniu wzdłuż poziomu 388 m n.p.m., wynosi 10m.

Rysunek 2: Lokalizacja inwestycji – Zamek Tenczyn w Rudnie

Źródło: Dokumentacja projektowa

Zakres rzeczowy projektu

Przedmiotem inwestycji jest zabezpieczenie i wzmocnienie ruin zamku Tenczyn w Rudnie, w celu powstrzymania procesu destrukcji substancji zabytkowej, oraz zapewnienia bezpieczeństwa osobom odwiedzającym zamek. Projekt dotyczy pełnej renowacji obiektu zdewastowanego i niezagospodarowanego. Prace, zaplanowane do realizacji w ramach etapu II, obejmują następujące elementy/ budowle zamku:

1. Korytarz obronny
2. Baszta „Grunwaldzka”
3. Kurtyna murów obronnych
4. Baszta „Nawojowa”
5. Baszta „Małgorzata”
6. Baszta „Izabela”
7. Przedbramie
8. Kaplica z zakrystią

9. Mur parawanowy dziedzińca
10. Budynek południowo-zachodni
11. Wschodnie skrzydło mieszkalne
12. Baszta Dorotka
13. Budowla północna

Dla każdego z wymienionych powyżej elementów został wyszczególniony zakres niezbędnych prac, których wykonanie zapewni trwałość zabytku i umożliwi jego udostępnienie dla zwiedzających, nie narażając ich przy tym na niebezpieczeństwo wynikające z obecnej destabilizacji obiektu. Dla wszystkich budowli zamku przewidziano następujący zakres prac o charakterze ogólnym:

- oczyszczenie korony murów, uzupełnienie ubytków i nadmurowania, wątki ceglane należy zabezpieczenie wątków ceglanych iniekcją hydrofobową i nakrycie od góry warstwą zabezpieczającą,
- usunięcie zieleni porastającej ruiny,
- uzupełnienie ubytków w ścianach i sklepieniach, odtworzenie brakujących nadproży nad otworami, zabezpieczenie lica ścian przed dalszą destrukcją poprzez wypełnianie wyrw, przemurowanie fragmentów z rozluźnionymi kamieniami, wykonanie iniekcji zniszczonych powierzchni murów, nawiązanie do lokalnego charakteru wątku (materiał i układ warstwy) w zamurówkach i przedmurówkach,
- elementy szczególnie narażone na zalewanie przez wody opadowe należy zahydrofobizować,
- szczeliny (pęknięcia) zainiekować zaprawą cementowo-wapienną, a w razie konieczności skotwić krótkimi kotwami,
- wypełnić pustki w miąższu murów,
- wolnostojące fragmenty murów i ścian (odcinki z dużymi wyrwami) połączyć murem i skotwić,
- część budynków zrekonstruować i zagospodarować na cele ekspozycyjne, gospodarcze oraz na pomieszczenia dla obsługi ruchu turystycznego,
- wykonać instalację odgromową całego obiektu.

3. Analiza otoczenia społeczno – gospodarczego projektu wraz z uwzględnieniem kontekstu dokumentów strategicznych

3.1. Położenie

Miejsko-wiejska gmina Krzeszowice położona jest w województwie małopolskim, w powiecie krakowskim. Powiat krakowski jest obszarem bezpośrednio sąsiadującym z miastem Kraków, drugim pod względem powierzchni, natomiast pierwszym pod względem liczby ludności powiatem ziemskim regionu. Jego zachodnia i północno-zachodnia część cechuje się położeniem w jednym z najbardziej zurbanizowanych i uprzemysłowionych obszarów zarówno województwa małopolskiego, jak i całego kraju, zawierającego się pomiędzy miastami Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego a Krakowem.

Rysunek 3. Schematyczna mapa powiatu krakowskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie źródeł internetowych

Gmina Krzeszowice położona jest w zachodniej części powiatu krakowskiego. Powierzchnia Gminy wynosi 139 km². Znajduje się ona w obrębie Wyżyny Krakowskiej, na obszarze Rowu Krzeszowickiego, Garbu Tenczyńskiego i Bramy Krakowskiej. Sąsiaduje z gminami: Czernichów, Jerzmanowice-Przeginia, Liszki, Zabierzów oraz, od zachodu, z powiatami chrzanowskim i olkuskim, które cechują się wysokim uprzemysłowieniem i wysokim wskaźnikiem urbanizacji. Krzeszowice

wchodzą w skład Aglomeracji Krakowskiej – wraz z 11 innymi gminami tworzą strefę podmiejską obszaru. Gminę tworzą miasto Krzeszowice z przyłączonymi osiedlami Czatkowice i Żbik oraz 18 sołectw: Czerna, Dębnik, Dubie, Filipowice, Frywałd, Miękinia, Nawojowa Góra, Nowa Góra, Ostrężnica, Paczółtowice, Rudno, Sanka, Siedlec, Tenczynek, Wola Filipowska, Zalas, Żary.

Przez gminę Krzeszowice przebiegają ważne szlaki komunikacyjne, także o charakterze krajowym i międzynarodowym. Najważniejszym z nich jest autostrada A4, stanowiąca polski odcinek drogi międzynarodowej E40, łącząca dawne przejście graniczne do Niemiec Jędrzychowice-Ludwigsdorf koło Zgorzelca z przejściem granicznym na Ukrainę Korczowa-Krakowiec. Kolejnym niezwykle istotnym drogowym szlakiem komunikacyjnym jest droga krajowa nr 79, przebiegająca z centralnej przez południowo-wschodnią do południowej części kraju, stanowiąca jeden z trzech traktów komunikacyjnych łączących Katowice i Kraków. Do ważnych, regionalnych szlaków komunikacyjnych zalicza się droga wojewódzka nr 791 Wanaty - Zawiercie - Ogrodzieniec - Olkusz – Trzebinia.

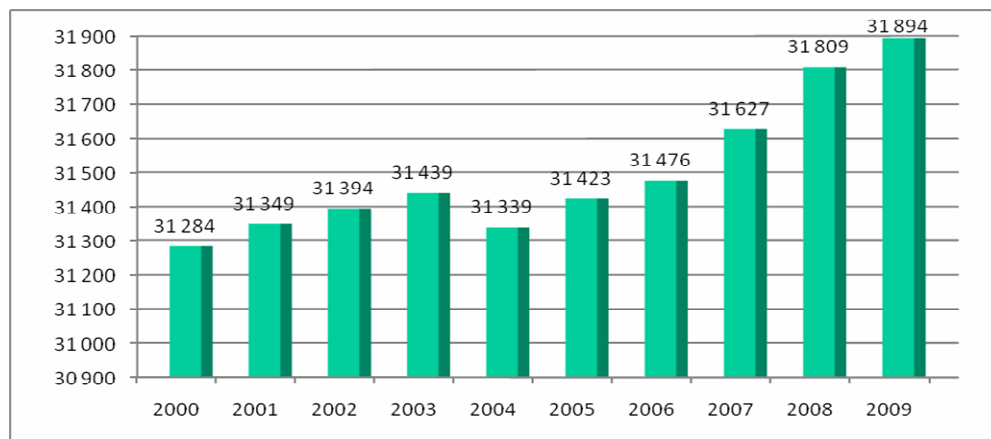
Krzeszowice to gmina o wielofunkcyjnej strukturze gospodarczej, posiadająca ponadto walory uzdrowiskowe i turystyczno-rekreacyjne. Jest obszarem bardzo atrakcyjnym z uwagi na środowisko naturalne. Znaczna część gminy leży na terenie Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych.

3.2. Ludność

Według danych Banku Danych Regionalnych GUS (stan na 31.12.2009), gminę Krzeszowice zamieszkiwało 31 894 osób, w tym 9 996 osób (tj. 31,34%) zamieszkiwało obszary miejskie a 21 898 osób (tj. 68,66%) obszary wiejskie Gminy. W latach 2000-2009 liczba ludności gminy wykazywała tendencję wzrostową (poza rokiem 2004). Wzrost liczby mieszkańców nabrał większej dynamiki w latach 2005-2009. Ogółem, w badanym okresie liczba mieszkańców gminy Krzeszowice wzrosła o 610 osób (1,95%).

Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Krzeszowice w latach 2000-2009

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Regionalnych GUS

Pomimo tego, iż na obszarze gminy Krzeszowice przeważają miejscowości wiejskie, cechuje się ona stosunkowo dużą gęstością zaludnienia – w 2009 roku wskaźnik gęstości wynosił 229 os./km² i był większy zarówno od średniej krajowej (122 os./km²), wojewódzkiej (217 os./km²), jak i powiatowej (206 os./km²).

Struktura ludności gminy pod względem ekonomicznych grup wieku nie przedstawia się korzystnie. Ludność w wieku poprodukcyjnym przeważa nad ludnością w wieku przedprodukcyjnym.

Tabela 1: Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem

ROK	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
w wieku przedprodukcyjnym	21,3	20,5	19,9	19,4	19,0	18,6	18,3	17,9
w wieku produkcyjnym	61,3	61,9	62,4	62,8	63,2	63,3	63,6	63,7
w wieku poprodukcyjnym	17,4	17,6	17,7	17,8	17,9	18,0	18,1	18,3

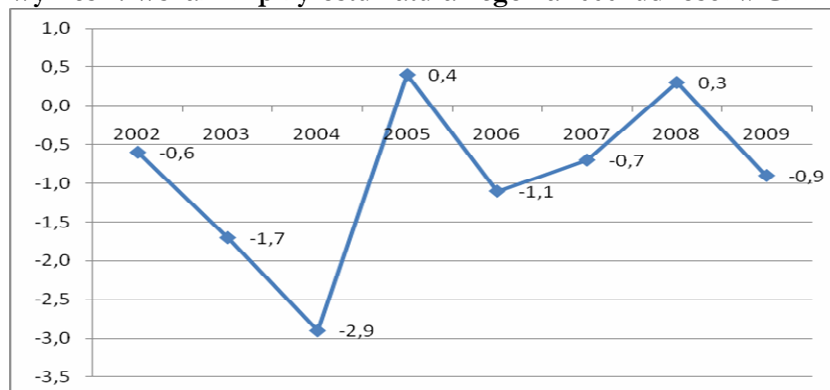
Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Regionalnych GUS

W okresie od 2002r. liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym systematycznie malała, podczas gdy ludność w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym stale rosła. Jest to tendencja negatywna, ponieważ wywołuje zjawisko starzenia się lokalnej społeczności, co może powodować między innymi zmniejszanie się liczby mieszkańców w późniejszym okresie.

Niekorzystnie przedstawia się również wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności w Gminie Krzeszowice. W latach 2002-2009 tylko dwa razy osiągnął wartości dodatnie (0,4 w 2005 i 0,3 w 2008 r.), w pozostałych latach był ujemny, w 2004 osiągnął prawie -3,0. Aktualnie wynosi on -0,9.

Wykres 2: Wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności w Gminie Krzeszowice

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Regionalnych GUS

Pomimo występowania negatywnych cech struktury demograficznej i kształtowania się przyrostu naturalnego w większości na poziomie ujemnym, liczba ludności gminy rosła. Oznacza to, że korzystnie na liczbę mieszkańców wpłynęły migracje. Ich saldo przedstawia poniższa tabela:

Wykres 3. Saldo migracji w Gminie Krzeszowice w latach 2000-2009

ROK	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
saldo migracji wewnętrznych										
ogółem	-13	56	26	65	28	49	105	167	135	93
mężczyźni	-12	18	31	42	-17	28	41	73	83	49
kobiety	-1	38	-5	23	45	21	64	94	52	44
saldo migracji zagranicznych										
ogółem	-7	3	9	9	-6	-11	-16	-8	-2	6
mężczyźni	-4	1	6	3	-2	-10	-10	-5	2	3
kobiety	-3	2	3	6	-4	-1	-6	-3	-4	3
saldo migracji ogółem										
ogółem	-20	59	35	74	22	38	89	159	133	99

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Regionalnych GUS

Szczególnie dużo osób zdecydowało się na zamieszkanie na terenie gminy Krzeszowice w latach 2006-2009, co jest związane z rozwojem Aglomeracji Krakowskiej. Gmina Krzeszowice, jako obszar należący do strefy podmiejskiej Krakowa, odczuwa nasilające się na terenie całej Polski zjawisko przenoszenia się ludności z dużych miast do ich stref podmiejskich. Wielu mieszkańców Krakowa zdecydowało się na zamieszkanie na terenie sąsiadujących z miastem powiatów i gmin, przy czym Kraków pozostał dla nich miejscem pracy, nauki, prowadzenia działalności.

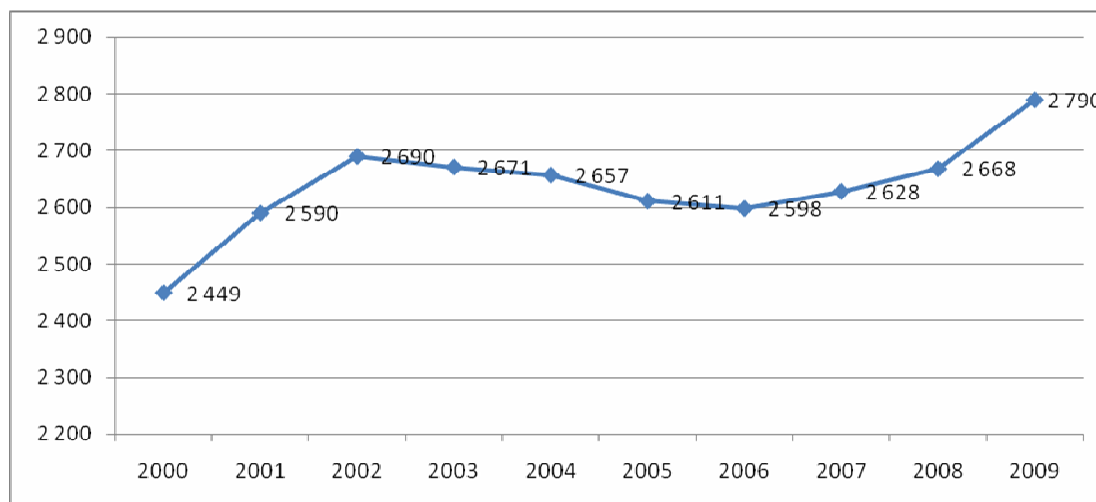

3.3. Gospodarka

Gmina znajduje się w obrębie strefy podmiejskiej Krakowa, co znajduje wyraz w jej wielofunkcyjnej strukturze gospodarczej i wieloaspektowych powiązaniach z tym miastem. Na terenie gminy dominuje przemysł wydobywczy, obejmujący przede wszystkim eksploatację surowców naturalnych (wapień, porfiry, diabazy) i wód mineralnych wykorzystywanych w celach leczniczych oraz pozyskiwanych w celach spożywczych. Ponadto prowadzona jest działalność z zakresu przetwórstwa spożywczego, owocowo-warzywnego, rolnictwa, usług i handlu.

Zgodnie z danymi Banku Danych Regionalnych GUS, w 2009 roku na terenie gminy Krzeszowice działalność prowadziło 2 790 podmiotów gospodarki narodowej, w tym ok. 50% skoncentrowanych jest głównie w granicach administracyjnych miasta Krzeszowice. W sołectwach rozmieszczenie przedsiębiorców kształtuje się następująco: Tenczynek ok. 12%, Wola Filipowska ok. 4%, Nawojowa Góra 3%, pozostałe miejscowości poniżej 3%. W latach 2000-2009 liczba podmiotów wzrosła, chociaż nie wykazywała tendencji wzrostowej w całym badanym okresie (w latach 2003-2006 liczba podmiotów spadała). Ogółem, w stosunku do roku 2000 liczba podmiotów wzrosła o 341 sztuk (13,92%).

Wykres 4. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Krzeszowice w latach 2000-2009

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Regionalnych GUS

W 2009r. liczebnie zdecydowanie dominowały podmioty sektora prywatnego (97,5% wszystkich podmiotów działających na terenie gminy), spośród nich najliczniejsze były osoby fizyczne

prowadzące działalność gospodarczą (80%). W strukturze podmiotów gospodarczych dominują mikroprzedsiębiorstwa (zatrudniające do 0-9 osób), które stanowią 95,6% wszystkich podmiotów.

Ze względu na branże, w jakich działają podmioty gospodarcze, w gminie Krzeszowice dominują przedsiębiorstwa zajmujące się handlem i naprawami – 921 podmiotów w 2009 roku (33%). Kolejną pod względem liczebności grupę stanowią przedsiębiorstwa branż budownictwa (13,7%), przetwórstwa przemysłowego (12%) oraz obsługi nieruchomości (11,6%).

Na terenie gminy działa ok. 60 dużych zakładów produkcyjnych, m.in. kopalnie eksploatujące złoża wapienia, porfiru i diabazu; centrum dystrybucji żywności mrożonej; zakład produkcji i dystrybucji wody źródlanej; centrum ogrodnicze; ośrodek rehabilitacji narządu ruchu; przedsiębiorstwo hodowli roślin ogrodniczych; firmy produkcyjne chemii budowlanej. Struktura branżowa na terenie gminy na przestrzeni ostatnich lat pozostaje niezmieniona: handel 40%, usługi 40%, pozostałe 20% to głównie przetwórstwo przemysłowe i spożywcze, gastronomia, budownictwo, naprawy, pośrednictwo, ubezpieczenia, marketing. Do największych zakładów przemysłowych należą:

- Kopalnia Wapienia „Czatkowice” Sp. z o.o. os. Czatkowice 248, 32-065 Krzeszowice ,
- Kopalnie Porfiru i Diabazu sp. z o.o. ul. Kosciuszki 10, 32-065 Krzeszowice,
- Kopalnia Odkrywkowa Surowców Drogowych KOSD w Rudawie ul. Legionów Polskich – Kopalnia w Dubiu,
- Produkcja i Hodowla Roslin Ogrodniczych sp. z o.o. ul. Gbicka 32 , 32-065 Krzeszowice,
- Eden Springs Zakład Pracy Chronionej os. Czatkowice 254, 32-065 Krzeszowice,
- Zakład Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego w Tenczynku.

Gmina posiada szereg atutów decydujących o jej dużym potencjale rozwojowym:

- położenie pomiędzy aglomeracjami małopolską (ok. 25 km do Krakowa) i śląską (ok. 50 km do Katowic),
- dostępność komunikacyjna terenu: linia kolejowa Kraków – Katowice, droga krajowa 79, autostrada A-4, dobra infrastruktura drogowa na terenie gminy. W gminie funkcjonuje bardzo dobrze rozwinięta sieć połączeń liniami kolejowymi - bocznica kolejowa - centralna bocznica kolejowa w Krzeszowicach obsługująca okoliczne zakłady oraz zakłady w Czatkowicach, Zalasiu i Tenczynku.
- bliskość lotniska w Balicach ok.15 km

- bogata infrastruktura – istnieje bardzo dobrze rozwinięta sieć elektryczna, gazowa i teleinformatyczna, z myślą o mieszkańcach i inwestorach Gmina w najbliższych latach zamierza przebudować i rozbudować istniejącą sieć wodno-kanalizacyjną,
- bogactwo dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wpływające na jej potencjał turystyczny.

Rolnictwo nie odgrywa znaczącej funkcji gospodarczej w Gminie. Wynika to z dużego rozdrobnienia gruntów, jak również z faktu, iż znaczna część ludności była zatrudniona w sąsiednich gminach, a zwłaszcza w mieście Krakowie oraz na Śląsku (w sektorze górniczym) i to stanowiło ich główne źródło dochodu.

Na terenie gminy przeważają gospodarstwa indywidualne, małoobszarowe. Rozdrobnienie gospodarstw jest bardzo duże, średnia powierzchnia wynosi: ok. 1,80 ha. Gospodarstwa o powierzchni do 2,00 ha stanowią 83% ogólnej liczby gospodarstw, natomiast powyżej 15,00 ha to zaledwie 0,7 %. Większość gospodarstw nie posiada wyspecjalizowanego charakteru.

Z danych Urzędu Miejskiego w Krzeszowicach wynika, że obecnie w gminie występuje ok. 6 % bezrobocie, którego struktura wiekowa przedstawia się następująco:

- od 18 do 24 roku życia - 281 osób
- od 25 do 34 roku życia - 306 osób
- od 35 do 44 roku życia - 164 osoby
- od 45 do 54 roku życia - 210 osób
- od 55 do 59 roku życia - 66 osób
- od 60 do 64 roku życia - 10 osób

Struktura bezrobocia wg poziomu wykształcenia:

- wyższe - 101 osób
- policealne i średnie zawodowe - 276 osób
- średnie ogólnokształcące - 190 osób
- zasadnicze zawodowe - 288 osób
- gimnazjalne i poniżej - 182 osoby.

Ogólna liczba osób bezrobotnych w gminie: 1037 (w tym 708 kobiet).

3.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Gmina Krzeszowice wyróżnia się znacznymi walorami krajobrazowymi – jurajskie dolinki, malownicze grupy skał wapiennych i rozległe lasy, kwalifikują większość terenu do obszarów o krajobrazie chronionym. Znaczna część gminy leży na terenie Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych, składającego się z 6 parków, z których 3 leżą częściowo na terenie gminy Krzeszowice:

- **Rudniański Park Krajobrazowy.** Obejmuje zlewnię potoków Rudno i Brodla oraz las o dużej powierzchni. Na terenie Gminy Krzeszowice znajduje się niewielki fragment rezerwatu Dolina Potoku Rudno, utworzonego w r. 2001. Jest to rezerwat leśno-krajobrazowy o pow.95,94 ha., prezentujący unikalne zbiorowiska lęgu olszowego i olsu, charakterystyczne dla terenów podmokłych. W obrębie rezerwatu znajduje się nieczynny kamieniołom porfirów "Orlej".
- **Tenczyński Park Krajobrazowy** Obejmuje pasmo Garbu Tenczyńskiego, fragment Puszczy Dulowskiej oraz Rowu Krzeszowickiego. Na terenie parku znajdują się ruiny zamku "Tenczyn" w Rudnie oraz 2 stanowiska dokumentacyjne: - kamieniołom "Nowa Krystyna" w Tenczynku. Utworzone w r.1998, prezentuje piaskowce wapniste i wapienie piaszczyste z bogatą fauną małży, ramienionogów i amonitów.
- **Dolinki Krakowskie.** Obejmuje zlewnię lewobrzeżnych dopływów Rudawy oraz dolną część Doliny Prądnika. Na terenie Gminy Krzeszowice leżą rezerwaty:
 - Dolina Eliaszkówki - rezerwat leśny o pow.107,2 ha, obejmujący część doliny potoku Eliaszkówka. Chroni skaliste zbocza zbudowane z wapieni dolnokarbońskich i jurajskich, porośnięte naturalnymi drzewostanami. W dolinie wypływa kilka źródeł krasowych, m.in. źródło św. Eliasza, które uznawane jest za zdroj o właściwościach leczniczych.
 - Dolina Raclawki - rezerwat krajobrazowy o pow.472,66 ha. Chroni duży kompleks naturalnego ekosystemu leśnego. Rezerwat interesujący pod względem geologicznym, występują tu dolomity i wapienie wieku dewońskiego - najstarsze skały odsłaniające się na powierzchni w regionie krakowskim. W rezerwacie wytyczono 3 okężne, geologiczne szlaki dydaktyczne: żółty o dl.ok.7 km, czerwony o dl.ok.6 km, niebieski o dl.ok.5 km.

Ziemia Krzeszowicka szczyci się wieloma atrakcyjnymi turystycznie obszarami i jest utkana siatką szlaków turystycznych – pieszych, rowerowych i dydaktycznych. Przez teren gminy przebiega 5 pieszych szlaków turystycznych:

- Szlak Dolinek Jurajskich i Ziemi Chrzanowskiej rozpoczyna się przy stacji PKP w Zabierzowie i przebiega przez większość podkrakowskich dolinek jurajskich, a na garbie Tenczyńskim łączy najbardziej atrakcyjne punkty terenu. Z Zabierzowa szlak ten biegnie przez Bolechowice, Karniowice, Dolinę Kobylańską, Dolinę Będkowską, Dolinę Szklarki, Dubie, Dolinę Raclawki, Dębnik, Dolinę Eliaszkówki, Krzeszowice, Tenczynek, Rudno, Alwernię, Lipowiec aż do Chrzanowa. Długość szlaku wynosi 62km.
- Szlak Doliny Mnikowskiej rozpoczyna się przy stacji PKP w Krzeszowicach i biegnie przez Tenczynek, Rudno, las "Zwierzyniec", Dolinę Sanki do Wąwozu Mnikowskiego. Długość szlaku wynosi 30km.
- Szlak Okrężny wokół Chrzanowa biegnie przez zachodnią część gminy. Odcinek południowy tego szlaku nosi nazwę Szlaku Puszczy Dulowskiej i biegnie z Chrzanowa przez Trzebinę, Dulową, Rudno, Tenczynek do Krzeszowic. Północny odcinek szlaku nosi nazwę Szlaku Dawnego Górnictwa, z Krzeszowic przez Czatkowice, Czarną, Nową Górę, Ostrężnicę i Sierszę prowadzi do Chrzanowa. Długość całego szlaku wynosi 74km.
- Szlak Raclawski biegnie z Rudawy, przez Dolinę Raclawki, Szklary do Doliny Szklarki, gdzie łączy się ze Szlakiem Dolinek Jurajskich. Długość szlaku wynosi 16 km
- Szlak Tenczyński o długości 4 km, prowadzi ze stacji PKP w Woli Filipowskiej do ruin zamku Tenczyńskiego w Rudnie.

Przez teren Gminy przebiegają również następujące szlaki rowerowe:

- Szlak Orlich Gniazd: Częstochowa - Olsztyn (18 km)- Mirów i Bobolice (52 km)-zamek Ogrodzieniec (81 km)-Rabsztyn (119 km)- Olkusz (123 km)- Krzeszowice (150 km)- Kraków (185,5 km). Szlak typu terenowego. Odcinki:
 - 1.Olkusz - Paczółtowice - Krzeszowice (27 km)
 - 2.Krzeszowice - Kraków Bronowice Nowe (35,5 km)
- Zielony Szlak Okrężny: Krzeszowice- Tenczynek - Baczyn - Sanka - Głuchówki - Grojec - Rudno - Wola Filipowska – Miękinia Szlak o walorach krajobrazowych o dł.41,1km. Trasę

można podzielić na 2 etapy: północny - miękiński oraz południowy - sanecki, wykorzystując czarny szlak Krzeszowice - Wola Filipowska PKP, bądź umożliwiające skróty drogi kołowe.

- Czarny Szlak Łącznikowy: Krzeszowice - Wola Filipowska (4,8 km). Szlak biegnie bocznymi drogami, terenem równinnym.
- Niebieski Szlak Okrężny: Krzeszowice - os.Żbik - Siedlec - Dębnik - os.Czatkowice (bartłowa Góra) - Krzeszowice. Szlak terenowy o dl.18,1 km, prowadzący głównie drogami polnymi i leśnymi, o walorach krajobrazowych. Wymaga
- Szlak "Kraków - Morawy - Wiedeń" Szlak w ramach sieci zielonych szlaków Greenways, ukazujących i promujących europejskie dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe. Liczy blisko 700 km., biegnąc m.in. przez Oświęcim, Bielsko-Białą, Cieszyn, Ostrawę, Olomuniec, Brno.

Na terenie Gminy znajdują się również szlaki turystyki religijnej:

- Międzynarodowy Szlak Maryjny Częstochowa – Mariaszell. Pielgrzymując Szlakiem Maryjnym z Zakopanego na Jasną Górę w Częstochowie odwiedzić można w gminie Krzeszowice najpiękniejsze sanktuaria: sanktuarium Przemienienia Pańskiego w Tenczynku, kościół parafialny pw. św. Marcina w Krzeszowicach, sanktuarium Matki Boskiej i św. Ojca Rafała Kalinowskiego w Czernej oraz sanktuarium Matki Boskiej w Paczółtowicach oraz ruiny zamku w Rudnie.
- Podkrakowski Szlak Papieski - upamiętnia wycieczki piesze i rowerowe ks. Karola Wojtyły – biskupa i kardynała, w okresie pracy w Archidiecezji Krakowskiej. Trasa szlaku została opracowana na podstawie wspomnień i zapisków osób towarzyszących w wędrówkach przyszłemu Papieżowi Janowi Pawłowi II. Przebiega m.in. przez Krzeszowice, Czerną i Paczółtowice, gdzie ustawione zostały tablice informacyjne szlaku.

W Gminie znajduje się również ścieżka turystyczno-dydaktyczna biegnąca przez rezerwat przyrody Dolina Raclawki (Park Krajobrazowy Dolinki Krakowskie). Łączna długość tej ścieżki to ok. 20km. Jest ona przeznaczona dla turystów posiadających znaczną wiedzę geologiczną. Węzeł szlaków znajduje się w miejscowości Dubie, ścieżka składa się z trzech pętli. Obszar rezerwatu jest szczególnie interesujący pod względem geologicznym – występują tu najstarsze ze skał odsłoniętych na powierzchni w regionie krakowskim.

Centrum gminy – miasto Krzeszowice – znane jest z leczniczych wód mineralnych siarczanowo-wapniowo-magnezowo-siarkowych, które są wykorzystywane od XVII w. do leczenia schorzeń reumatycznych, pourazowych i narządu ruchu.

Gmina jest także bogata w liczne zabytki historyczne, spośród których wymienić należy:

- zamek Tenczyn w Rudnie. Zamek miał charakter średniowiecznej warowni o założeniu gotyckim, rozbudowanej w stylu renesansowym. W obwodowych murach obronnych zachowały się strzelnice i ślady po gankach straży zamkowej. Przed bramą znajduje się fosa, przez którą przerzucano most zwodzony. We wschodnim skrzydle mieściły się apartamenty reprezentacyjne, a w płn-wsch. narożniku znajdowała się wieża "Dorotka".
- drewniany kościół w Paczółtowicach, który należy do najstarszych tego typu na ziemi krakowskiej. Wybudowany został przed r.1515 z drewna jodłowego. Wewnątrz bogato złocony ołtarz główny z r.1604 z uchodzącym za cudowny gotycki obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem. Późnorenesansowy ołtarz boczny z ok.1620 r. przeniesiono tu z katedry na Wawelu. W ogrodzeniu cmentarza znajduje się szereg ciekawych nagrobków i epitafiów wykonanych z czarnego "marmuru dębnickiego".
- zespół klasztorny o.o. Karmelitów Bosych w Czernej, wybudowany w latach 1631-60, z fundacji Agnieszki z Tęczyńskich Firlejowej. W pobliżu znajdują się ruiny dawnego mostu arkadowego - zwanego "diabelskim" oraz pozostałości murów z tzw. "wielkiej klauzury".
- barokowy kościół w Tenczynku (1728 - 1742) pw. św. Katarzyny, o barokowym i regencyjnym wystroju wewnątrz, kryje w podziemiach szczątki ostatniego z potomków Tęczyńskich - Jana (zm. 1637r.).
- w Nowej Górze do dnia dzisiejszego zachował się rynek, na którym stoi barokowa kamienna kolumna ufundowana przez króla Jana Kazimierza, oraz charakterystyczny układ przyległych ulic. Obecny kościół w Nowej Górze w stylu neoromańskim powstał w latach 1876 - 1895, po pożarze poprzedniego, z fundacji rodziny Potockich.
- neogotycki kościół w miejscowości Zalas, został wzniesiony w latach 1905-1910 przez Katarzynę Potocką. Z poprzedniego kościoła pochodzą skrzydła późnogotyckiego tryptyku z początku XVI wieku oraz haftowany ornat z przełomu XV i XVII wieku. Drewniana dzwonnica z 1602 r. została przebudowana w 1783 r. W prezbiterium znajduje się piękna polichromia autorstwa art. malarza Taranczewskiego z Krakowa. Przy kościele działa jedyne

w Polsce pokutne bractwo św. Marii Magdaleny, zatwierdzone przez papieża Klemensa XI w 1710 r. W dniu 22 lipca każdego roku członkowie bractwa w charakterystycznych strojach z kapturami biorą udział w uroczystej procesji.

- pałacyk Vauxhall w Krzeszowicach wybudowany w latach 1783-1786 wg projektu Szczepana Humberta na polecenie Izabeli Lubomirskiej. Pełnił funkcję domu zdrojowego, a także miejsca rozrywek dla kuracjuszy uzdrowiska. Do dziś zachował na zewnątrz prawie nie zmieniony kształt klasyczny. Po lewej stronie pałacyku Vauxhall znajduje się, wzniesiona na przełomie XVIII i XIX w. małomiasteczkowa karczma. Pozostałe budynki pochodzą przeważnie z końca wieku XIX i okresu międzywojennego.
- "Kapliczka" w Krzeszowicach - do roku 1857 mieścił się tutaj zbiornik wody siarczanej. Dzisiejszy późnoklasycystyczny kształt otrzymała w r. 1858.
- Zdrój Główny w Krzeszowicach został po raz pierwszy ocembrowany i nakryty drewnianą wieżyczką ok. r.1778.
- łazienki "Zofia" w Krzeszowicach - późnoklasycystyczny budynek zdrojowy ufundowany ok. r. 1819 przez Zofię Potocką, a zmodernizowany w r. 1923. W latach 1966 - 1968 od strony południowej dobudowano doń przewiązkę i nowe skrzydło. Obecnie w ośrodku mieści się 100 łóżek dla kuracjuszy.
- park miejski w Krzeszowicach - część XVIII - wiecznego parku zdrojowego. Wśród drzew wznosi się neogotycki krzyż, ustawiony w r. 1851 na pamiątkę pożegnania Adama Potockiego aresztowanego przez Austriaków z powodu udziału w Wiośnie Ludów.
- Kościół krzeszowicki należy do najwcześniejszych i najpiękniejszych budowli neogotyckich w Polsce. Wzniesiony w latach 1832 - 1844 wg projektu berlińskiego architekta K. Schinkla przez jego ucznia Hoffbauera. Na szczególne wyróżnienie zasługuje oryginalna fasada z ciosów z piaskowca. Ołtarze wykonano z wielobarwnych marmurów sprowadzonych z Włoch. Umieszczono w nich obrazy L. Kupelwiesera Serce Matki Boskiej oraz Matka Boska z Dzieciątkiem. Główny ołtarz zdobi zakupiony w Wenecji przez fundatora świątyni Artura Potockiego Pokłon Trzech Króli, który namalował Santi di Tito w r. 1596.
- Stary Pałac w Krzeszowicach - piętrowy późnoklasycystyczny budynek położony na skraju parku. W okresie budowy właściwej rezydencji mieszkała w nim rodzina Potockich, a potem,

gdy powstał nowy pałac - wyżsi urzędnicy "hrabstwa tęczynskiego". Obecnie to siedziba burmistrza gminy Krzeszowice.

- park krajobrazowy w Krzeszowicach o pow. 12,43 ha sklasyfikować można jako angielski ze względu na swobodną kompozycję zieleni. To bogate arboretum - rośnie w nim 1500 drzew różnych gatunków pochodzenia krajowego i egzotycznego, w tym tylko kilkadziesiąt szpilkowych.
- pałac Potockich w Krzeszowicach. Ma kształt czworoboku z dziedzińcem pośrodku. Na ogólną kubaturę obiektu - 43.000 m³ - składa się 228 różnych pomieszczeń (w tym sale balowe). Budynek powstał w latach 1850 - 1857 wg projektu Franciszka Marii Lanci. Niedługo potem dobudowano skrzydło tylne. W 1871 r. dokonano zmiany głównej fasady i w takim kształcie pałac przetrwał do dziś. Zgromadzili w nim Potoccy bogate i cenne dzieła sztuki: obrazy, rzeźby, meble, szkło, porcelanę, pamiątki historyczne. Podczas okupacji niemieckiej znajdowała się tutaj rezydencja generalnego gubernatora Hansa Franka. Po wojnie umieszczono w pałacu Państwowy Zakład Wychowawczy. Obecnie jest on własnością gminy i jest przeznaczony do zagospodarowania na cele turystyczno-hotelowe. Dogodne położenie (nieдалeko od Krakowa) oraz różnorodne pomieszczenia pozwalają na utworzenie w pałacu stylowego centrum konferencyjnego.

W Paczółtowicach działa kompleks golfowy Krakow Valley Golf & Country Club o powierzchni 160 ha. W Miękinii natomiast znajduje się nieczynne wyrobisko o powierzchni ok. 40 ha, ze stawem zasilanym wodą źródlaną. Jest ono wykorzystywane jako teren rekreacyjny (boisko, miejsce na ognisko, ścieżka rowerowa).

Bazę noclegową Gminy tworzą: Hotel Villa Pacoldi - Krakow Valley Golf & Country Club, Dom Wycieczkowy Świt, Ośrodek AGH, Remiza OSP, Remiza OSP w Czernej oraz inne miejsc noclegowe, w tym 7 gospodarstw agroturystycznych, które oferują zróżnicowany program i możliwość poznania regionalnych potraw i zwyczajów.

Na terenie Gminy dominuje turystyka jednodniowa, indywidualna, oparta na weekendowych wyjazdach samochodowych. Wynika to z jej położenia oraz dostępności komunikacyjnej. Turystyka zbiorowa obejmuje jedynie wycieczki szkolne oraz pielgrzymki do Klasztoru w Czernej.

3.5. Spójność z dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym

Przedmiotowy projekt wykazuje spójność z długofalową politykę rozwoju, zarówno na poziomie lokalnym i regionalnym, jak również krajowym. Świadczy o tym jego zgodność i spójność z dokumentami strategicznymi ogólnokrajowymi, wojewódzkimi i powiatowymi.

W tej części studium zostanie zaprezentowana zgodność projektu z następującymi, strategicznymi dokumentami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi:

- Strategią Rozwoju Kraju na lata 2007-2015,
- Narodowym Strategicznym Ramami Odniesienia,
- Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013
- Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego,
- Strategią Rozwoju Powiatu Krakowskiego na lata 2008-2013,
- Strategią Rozwoju Gminy Krzeszowice na lata 2003-2013,

Strategia Rozwoju Kraju 2007 – 2015

Głównym celem strategii jest podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski: poszczególnych obywateli i rodzin, którego osiągnięcie będzie możliwe dzięki określeniu najważniejszych kierunków i realizacji zawartych w nich działań, które zostały pogrupowane w 6 priorytetów strategicznych:

1. Wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki.
2. **Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej.**
3. Wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości.
4. Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa.
5. Rozwój obszarów wiejskich.
6. Rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej.

Priorytet drugi ukierunkowany jest na poprawę stanu infrastruktury. Zauważono, że do podniesienia poziomu życia mieszkańców potrzebna jest nie tylko dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna, ale także społeczna. Należy zapewnić ludności dostęp do opieki medycznej i społecznej, edukacji, a także możliwość spędzenia czasu wolnego w aktywny sposób oraz bogatą ofertę kulturalną. Strategia

wskazuje na konieczność rozwijania działań nakierowanych na zachowanie, ochronę i rewitalizację materialnego dziedzictwa kulturowego, poprzez renowację, konserwację, adaptację obiektów zabytkowych do celów kulturalnych i turystycznych.

Realizacja inwestycji będzie w pełni zgodna z tymi założeniami. Ruiny zamku „Tenczyn” w Rudnie należą do najcenniejszych zabytków tego typu w Polsce. Ich zachowanie i przystosowanie do celów kulturalnych będzie mieć kluczową rolę dla rozwoju infrastruktury kultury w skali całego kraju.

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013 to dokument przygotowany na podstawie wytycznych Unii Europejskiej, które określają główne cele polityki spójności oraz z uwzględnieniem, uwarunkowań społeczno-gospodarczych Polski. NSRO są podstawą opracowania programów operacyjnych. Celem strategicznym Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia dla Polski jest tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Do realizacji celu głównego NSRO przyczyniać się ma 6 celów szczegółowych:

1. Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa,
2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej,
3. **Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski,**
4. **Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług,**
5. **Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej,**
6. **Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.**

Przedmiotowy projekt wpisuje się w 3 cel horyzontalny „Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski”. Dla podniesienia poziomu życia mieszkańców Polski, a także przyspieszenia rozwoju społeczno-gospodarczego, niezwykle istotne jest zapewnienie bardziej równomiernego dostępu do podstawowej

infrastruktury społecznej, w tym zwiększenie dostępu do obiektów kultury i promocję turystyki i rekreacji. Zgodnie z zapisami NSRO działania w dziedzinie infrastruktury kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego mają na celu przede wszystkim zwiększenie dostępu do kultury mieszkańców Polski oraz podniesienie kompetencji kulturalnych społeczeństwa, a także atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej kraju. Działania te będą koncentrować się na wykorzystaniu istniejącego już potencjału dziedzictwa kulturowego o znaczeniu światowym i europejskim, ochronie i zachowaniu dziedzictwa kulturowego, poprawie stanu infrastruktury kultury oraz rozwijaniu nowych, alternatywnych form korzystania z kultury. Przedmiotowy projekt w pełni wpisuje się w powyższe założenia, bowiem ma na celu ochronę dziedzictwa kulturowego w postaci ruin zamku „Tenczyn” w Rudnie. Ponadto projekt wpisuje się w cel 4 „Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług”, bowiem jego realizacja przyczyni się do rozwoju sektora usług w obszarze turystyki. Turystyka ma kluczową rolę w procesie generowania nowych miejsc pracy. Nowotworzone miejsca pracy w sektorze turystyki przyczyniają się ponadto do wzrostu zatrudnienia w infrastrukturze towarzyszącej produkcji towarów i usług niezbędnych dla obsługi turystów. Inwestycja jest zgodna również z celem 5 „Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej” przyczyni się bowiem do przeciwdziałania marginalizacji obszarów problemowych i zapewnienia im warunków dla zrównoważonego i długofalowego rozwoju. Poprawa infrastruktury kultury i rozwój turystyki osiągnięty poprzez realizację niniejszego projektu jest szansą na nadanie nowej dynamiki obszarom objętym inwestycją. Przyczyni się do aktywizacji tych obszarów i odtworzenia ich potencjału rozwojowego. Projekt wpisuje się także w cel 6 „Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich”, gdyż przyczyni się do wyrównywania szans rozwojowych na obszarach wiejskich (tj. m. Rudno i całość Gminy Krzeszowice). Wyrównywania szans rozwojowych poza inwestycjami w infrastrukturę techniczną musi skupiać się również na zmniejszaniu dysproporcji w zakresie dostępu do infrastruktury społecznej, w tym w szczególności dostępie do kultury.

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013

Celem strategicznym Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 jest zrównoważenie rozwoju kultury w regionach, który będzie osiągnięty, jeśli realizowane będą cele cząstkowe:

1. Wzrost efektywności zarządzania sferą kultury.

2. Wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury.
3. Zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju kultury.
4. Wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury.
5. Poprawa warunków działalności artystycznej.
6. Efektywna promocja twórczości.

7. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków.

8. Zmniejszenie luki cywilizacyjnej poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.

W ramach Narodowej Strategii Rozwoju Kultury przewidziano trzy instrumenty jej wdrożenia:

- 1) Inicjatywa ustawodawcza.
- 2) Wspólne działania Ministra Kultury i jest oparte na bazie związków integracyjnych o charakterze formalnym i nieformalnym, np. porozumienia, umowy, wspólne instytucje kultury;
- 3) Narodowe Programy Kultury

Programem, w który wpisuje się inwestycja objęta niniejszym opracowaniem jest **Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego”**, którego celem jest poprawa stanu i dostępności zabytków poprzez:

- a) tworzenie warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków,
- b) kompleksową rewaloryzację zabytków i ich adaptację na cele społeczne,
- c) zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości,
- d) tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- e) promocję polskiego dziedzictwa kulturowego w Polsce i za granicą,
- f) wzmocnienie zasobów ludzkich w sferze ochrony zabytków,
- g) podnoszenie świadomości społecznej dotyczącej dziedzictwa kulturowego,
- h) zabezpieczenie zabytków i archiwaliów przed nielegalnym wywozem za granicę.

Przedmiotowa inwestycja polegająca na zabezpieczeniu ruin zamku „Tenczyn” w Rudnie w pełni wpisuje się w powyższy program. Ma ona bowiem na celu kompleksową rewaloryzację ważnego w skali regionu zabytku celem przystosowania go do celów kulturalnych i turystyki kulturowej.

Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013

Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013 koncentruje się na trzech polach aktywności:

- A – **Konkurencyjność gospodarcza**
- B – **Rozwój społeczny i jakość życia**
- C – Potencjał instytucjonalny

Inwestycja objęta niniejszym opracowaniem wpisuje się w pole A. „Konkurencyjność gospodarcza” w obszar II „Gospodarka regionalnej szansy”, kierunek polityki „Rozwój przemysłów czasu wolnego”. Założenia programowe Strategii wskazują na konieczność rewaloryzacji i waloryzacji miejsc o potencjale turystycznym oraz prowadzenia kompleksowych prac remontowych i konserwatorskich w najcenniejszych obiektach zabytkowych, a także adaptacja na cele kulturalne i turystyczne. Przedmiotowy projekt jest zatem w pełni spójny z powyższymi założeniami. Ponadto wpisuje się on również w pole B „Rozwój społeczny i jakość życia”, w obszar VII „Dziedzictwo i przestrzeń regionalna”, którego celem jest „wysoka jakość środowiska przyrodniczo – kulturowego i przestrzeni regionalnej. Strategia wskazuje za najważniejsze w tej dziedzinie zwiększenie nakładów finansowych na prace związane z konserwacją zabytków i rewitalizacją, co przyczyni się do przywrócenia i wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego dla ochrony tożsamości regionalnej oraz promocji województwa. Strategia wskazuje na istotność zachowania, ochrony i rewaloryzacji obiektów i zespołów o najwyższej randze i szczególnym znaczeniu dla kultury narodowej. Takim obiektem jest z pewnością zamek „Tenczyn” w Rudnie, objęty przedmiotowym projektem.

Strategia Rozwoju Powiatu Krakowskiego na lata 2008-2013

Strategia Rozwoju Powiatu Krakowskiego na lata 2008-2013 jest dokumentem strategicznym na poziomie ponadlokalnym, określającym zasady prowadzenia polityki prorozwojowej na terenie powiatu. Wyznaczono 14 celów strategicznych, zgrupowanych w trzech polach aktywności, których osiągnięcie warunkuje wypełnienie założonej misji:

- Rozwój gospodarczy,
- **Rozwój społeczny,**
- Rozwój instytucjonalny.

Przedmiotowa inwestycja wpisuje się w pole aktywności „Rozwój społeczny” i koresponduje z celem strategicznym 11 „Zwiększenie ochrony i opieki nad zabytkami” i celem szczegółowym 11.1. „Zagospodarowanie i/lub odnowa zabytków własnych powiatu”. Na terenie powiatu krakowskiego znajduje się duża liczba zabytków wymagających modernizacji. Ponadto występuje problem niepełnego wykorzystania (zagospodarowania) niektórych jednostek dziedzictwa kulturowego. Realizacja przedmiotowego projektu, który ma na celu zabezpieczenie zamku „Tenczyn” w Rudnie i przystosowanie go do celów kulturalnych i turystyki kulturowej, w pełni wpisuje się w powyższe założenia i cele Strategii Powiatu Krakowskiego.

Strategia Rozwoju Gminy Krzeszowice na lata 2003-2013

Strategia Rozwoju Gminy Krzeszowice na lata 2003-2013 jest dokumentem strategicznym na poziomie lokalnym. Opisuje, jakie cele i kierunki prowadzenia polityki prorozwojowej realizowane będą przez władze samorządowe w okresie objętym planem strategicznym.

W Strategii wyznaczono trzy kierunki rozwoju:

- A – konkurencyjność gospodarcza,
- B – infrastruktura techniczna i ochrona środowiska,
- **C – rozwój społeczny i jakość życia.**

Jednym z celów strategicznych wyznaczonych w polu **C – rozwój społeczny i jakość życia** jest cel **C.IV Wykreowanie rekreacyjno – wypoczynkowego wizerunku Gminy Krzeszowice**, w ramach którego wyznaczono m.in. cel operacyjny **C.IV.3 „Zagospodarowanie obiektów zabytkowych i historycznych”**, w który wpisuje się przedmiotowy projekt. Inwestycja polega na zabezpieczeniu ruin zamku w Rudnie i dostosowanie zmodernizowanej infrastruktury na potrzeby kulturowe i turystyczne.

4. Zidentyfikowane problemy

Na podstawie przeprowadzonej analizy społeczno - gospodarczej oraz w oparciu o Strategię Rozwoju Gminy Krzeszowice na lata 2003-2013 wyróżnić można następujące problemy Gminy:

- Niekorzystna struktura demograficzna (ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego, niekorzystna struktura wiekowa ludności mogą przyczynić się do wystąpienia niekorzystnego zjawiska starzenia się społeczeństwa),
- Brak terenów inwestycyjnych (nieuregulowany stan prawny),
- Niewystarczający klimat dla rozwoju biznesu,
- Mała aktywność gospodarcza mieszkańców,
- Niska podaż miejsc pracy,
- Niewykorzystane tereny rolnicze (rozdrobienie ziemi, odlogowanie),
- Mało efektywna promocja gminy,
- Niski stopień współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej,
- Niski stopień skanalizowania gminy,
- Słabo wykorzystane walory turystyczno-uzdrowiskowe gminy,
- Nieuporządkowana gospodarka odpadami komunalnymi,
- Przestarzała sieć wodociągowa,
- Zły stan dróg na terenie gminy,
- Brak zorganizowanej przestrzeni publicznej dla realizacji wydarzeń kulturalnych o odpowiedniej klasie i standardzie technicznym,
- Niedobory infrastruktury kulturalnej,
- Brak oferty społeczno - kulturalnej dla młodzieży,
- Niewykorzystanie potencjału obiektów historycznych,
- Niskie poczucie tożsamości i przynależności do miejsca zamieszkania.

Przedstawione problemy dotyczą bezpośrednio beneficjentów przedmiotowego projektu, czyli mieszkańców Gminy Krzeszowice, przedsiębiorców działających na tym obszarze oraz turystów odwiedzających te tereny. Mieszkańcy Gminy zmagają się przede wszystkim z niedoborem oferty kulturalnej, problemami w sferze społecznej (niekorzystne tendencje demograficzne) oraz w sferze gospodarczej (nierentowne rolnictwo, niska podaż miejsc pracy). Odwiedzający Gminę turyści natomiast napotykają problemy związane ze słabą dostępnością i postępującą degradacją najważniejszych zabytkowych obiektów. Należy zauważyć, iż postępująca degradacja obiektów dziedzictwa kulturowego wpływa negatywnie na warunki prowadzenia działalności gospodarczej w branży turystycznej i okolo turystycznej. Przedstawione problemy mają charakter komplementarny i są wzajemnie powiązane.

Kluczowym problemem, który rozwiązać ma przedmiotowy projekt jest postępująca degradacja ruin zamku Tenczyn w Rudnie oraz niski poziom bezpieczeństwa osób odwiedzających zamek. Ruiny zamku objęte przedmiotowym projektem należą zdaniem Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do najcenniejszych zabytków tego typu w Polsce i dlatego stanowią masowo odwiedzaną atrakcję turystyczną. Średniowieczny zamek znajdujący się zaledwie 25 km od Krakowa i będący zabytkiem o szczególnej wartości dla polskiej kultury znika bezpowrotnie z naszego krajobrazu. Już teraz ogromne fragmenty zamku grożą katastrofą budowlaną i tylko natychmiastowe prace zabezpieczające mogą je uratować.

Ruiny zamku ulegają postępującej destrukcji, głównie pod wpływem czynników atmosferycznych oraz rozrastającej się roślinności. Do degradacji substancji zabytkowej przyczyniał się również w znacznym stopniu duży ruch turystyczny. Wszystkie budynki na terenie obiektu zamkowego są w złym stanie technicznym, z tego powodu Nadzór Budowlany wydał nakaz zabezpieczenia obiektu i nastąpiło całkowite zamknięcie wejścia na zamek dla osób postronnych. Przed wydaniem ww. decyzji zamek stanowił masowo odwiedzaną atrakcję turystyczną i potencjalne miejsce organizacji plenerowych imprez kulturalnych. Aktualnie jest on niedostępny dla zwiedzających. Wejście jest odpowiednio zabezpieczone, umieszczone są informacje o niebezpieczeństwie. Jednak licznie odwiedzający okolice turyści w sposób niekontrolowany i niebezpieczny zwiedzają ruiny pomimo zakazu. Degradację substancji zabytkowej przyspieszają również akty wandalizmu dokonywane przez niektórych odwiedzających. Obiekt, ze względu na swą atrakcyjną lokalizację jest bardzo znanym i popularnym miejscem odwiedzin turystów w Małopolsce i nie jest możliwym zapewnienie

bezpieczeństwa zwiedzających, którzy licznie i nagminnie łamią zakaz wstępu narażając się na poważne niebezpieczeństwo zagrożenia zdrowia i życia związane z zawaleniem murów. Na podstawie decyzji Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego dla powiatu ziemskiego krakowskiego nr 97/2008 z dnia 26.05.2008 r. ustalono, że obecny stan grozi katastrofą budowlaną. Przeprowadzona w dniu 25.08.2009 r. kontrola Małopolskiego Konserwatora Zabytków jednoznacznie wykazała, że stan ruin zagraża zniszczeniem autentycznej struktury zabytku i ze względu na groźbę zawalenia wskazano zakres prac zabezpieczających niezbędnych do zapewnienia bezpieczeństwa i umożliwienia ponownego udostępnienia zamku zwiedzającym.

Szczegółowy opis stanu technicznego zamku oraz niezbędnych do wykonania prac remontowych przedstawiony został w rozdziale 8. Analiza techniczna i technologiczna inwestycji. Głównymi problemami są:

- porastająca obiekt zieleń,
- ubytki w ścianach i sklepieniach,
- brakujące nadproża nad otworami,
- destrukcja lica ścian – liczne wyrwy,
- fragmentami rozluźnione kamienie,
- znaczna część murów wymaga hydrofobizacji.

Zły stan techniczny Zamku powoduje ograniczone wykorzystanie obiektu jako elementu budującego potencjał turystyczny, kulturowy i historyczny Gminy Krzeszowice. Degradacja tego obiektu wpływa negatywnie na ofertę programową w zakresie kultury i edukacji historycznej związanej z obiektem, a także ogranicza funkcje społeczne i rekreacyjne obszaru. Należy podkreślić, że obiekt ma ogromne znaczenie dla mieszkańców i turystów a także pośrednio wpływa na rozwój gospodarczy tego obszaru. Ponadto ze względu na jego atrakcyjność i unikalny charakter w skali regionalnej stanowić może podstawę promocji Gminy nie tylko w regionie, ale i w całym kraju.

Rysunek 4: Widok ogólny na Zamek Tenczyn w Rudnie

Źródło: Materiały Urzędu Miejskiego Krzeszowice

Podsumowując najważniejszymi problemami, do rozwiązania których przyczyni się przedmiotowa inwestycja, są:

- postępująca degradacja zabytkowego obiektu o wysokich wartościach historyczno - kulturowych,
- niedostępność obiektu dla turystów i mieszkańców Gminy ze względu na jego stan techniczny obiektu i realne zagrożenie dla przebywających na jego terenie osób,
- niedostosowanie obiektu do pełnienia funkcji turystycznych i kulturowych. Zły stan obiektu uniemożliwia kontynuowanie realizowanych na jego terenie cyklicznych imprez o znaczeniu lokalnym i regionalnym oraz organizacji nowych przedsięwzięć, w tym również ukierunkowanych na edukację historyczną i kulturową,
- słabe wykorzystanie potencjału turystycznego Gminy i jej okolic,
- niewykorzystany potencjał turystyczny ruin Zamku w Rudnie,

- słaby rozwój sektora turystyki w Gminie, z uwagi na niedostępność znaczących jego atrakcji,
- utrudnienia dla właściwego rozwoju gospodarczego tych obszarów, który oparty powinien być o sektor usług, w tym w szczególności usług turystycznych i około turystycznych,
- niska atrakcyjność tych obszarów dla mieszkańców, ze względu na ubogą ofertę kulturalną i rekreacyjną,
- niskie poczucie tożsamości i przynależności do miejsca zamieszkania,
- słaba promocja Gminy w regionie i kraju.

5. Logika interwencji

5.1. Cele ogólne projektu

Cele ogólne projektu opisują jego długofalowe efekty, które wykraczają poza natychmiastowe efekty dla Beneficjentów. Są to więc cele pośrednie, których założone efekty mogą zacząć się objawiać nawet kilka lat po zakończeniu realizacji projektu. Założono, że realizacja inwestycji przyczyni się do osiągnięcia następujących celów ogólnych:

- podniesienie atrakcyjności Gminy Krzeszowice wynikające z pełniejszego wykorzystania potencjału turystycznego i kulturowego,
- kształtowanie pożądanych zjawisk społecznych tj. aktywizacji społecznej i kulturalnej społeczeństwa Gminy, integracji mieszkańców,
- rozwój gospodarczy Gminy wynikający z poprawy warunków prowadzenia działalności gospodarczej głównie w branży turystycznej i około turystycznej,
- podniesienie poziomu zamożności mieszkańców wynikające ze zwiększonej aktywności gospodarczej,
- umocnienie funkcji kulturotwórczej i społecznej Gminy,
- wzmocnienie potencjału endogenicznego Gminy wpływające na aktywizację społeczno – gospodarczą jego obszaru,
- wzmocnienie funkcji edukacyjnej obiektu objętego projektem, poprzez zachęcenie mieszkańców Gminy i okolicznych terenów, w tym młodzieży szkolnej, do pogłębiania wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i wzmacniania świadomości historycznej w oparciu o program działań promocyjno – edukacyjnych związanych z obiektem,
- poprawa wizerunku Gminy jako jednostki inwestującej w zachowanie obiektów dziedzictwa narodowego,
- przeciwdziałanie niekorzystnym zjawiskom demograficznym (głównie migracjom), poprzez wzmocnienie poczucia tożsamości i przynależności do miejsca zamieszkania,

Przedstawione cele są zbieżne z celami działania określonymi w Małopolskim Regionalnym Programie Operacyjnym na lata 2007-2013. Remont i konserwacja Zamku Tenczyn w Rudnie przyczyni się realizacji celu działania 3.2.: „Rozwój produktu dziedzictwa kulturowego”, jakim jest

„ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz przystosowanie do celów turystycznych”. Realizacja projektu przyczyni się do zachowania cennego w skali regionu zabytku i dostosowania go do pełnienia celów kulturowych i turystycznych m.in. poprzez organizację na jego obszarze licznych imprez kulturowych, projektów edukacyjnych oraz udostępnienie go dla zwiedzających.

5.2. Cel główny/bezpośredni projektu

Cel główny/bezpośredni projektu to jego konsekwencje bezpośrednio związane z Beneficjentem i/lub jego sytuacją, które będą uzyskane po zakończeniu realizacji projektu.

Celem bezpośrednim projektu jest zachowanie i promocja materialnego dziedzictwa kulturowego poprzez zabezpieczenie ruin XIV – wiecznego Zamku Tenczyn w Rudnie i przystosowanie go do celów turystycznych.

Do **celów głównych projektu** należą:

- Przeciwdziałanie degradacji zabytkowego obiektu historycznego,
- Zwiększenie dostępności obiektu dla turystów i mieszkańców Gminy, ponowne otwarcie obiektu dla zwiedzających,
- Rozbudowa oferty kulturalnej obiektu i całej Gminy Krzeszowice poprzez stworzenie możliwości infrastrukturalnych do organizowania na terenie zamku imprez masowych o charakterze kulturalnym,
- Poszerzenie oferty edukacyjnej na terenie Gminy w oparciu o zabytkowy obiekt historyczny,
- Wzbogacenie oferty spędzania wolnego czasu na terenie Gminy,
- Poprawa bezpieczeństwa osób przebywających na terenie zamku,
- Uporządkowanie i dostosowanie obszaru obiektu do potrzeb turystów poprzez stworzenie odpowiedniej infrastruktury,
- Utworzenie spójnego, kompleksowo zagospodarowanego, atrakcyjnego obiektu turystycznego, pełniącego równocześnie funkcje kulturalne,
- Stworzenie ośrodka aktywizacji życia społecznego i kulturalnego Gminy,
- Poprawa wizerunku i zwiększenie atrakcyjności Gminy Krzeszowice,

- Podniesienie konkurencyjności Gminy Krzeszowice w aspekcie turystycznym i społecznym,
- Stworzenie warunków do spotkań towarzyskich na terenie Gminy sprzyjających integracji mieszkańców miasta i umacnianiu więzi społecznych.

5.3. Produkty projektu

Produkty projektu to bezpośrednie, materialne efekty realizacji poszczególnych działań w ramach przedsięwzięcia mierzone konkretnymi wielkościami. Produkty projektu będą monitorowane za pomocą wskaźników produktu:

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Nazwa wskaźnika	Źródło weryfikacji wskaźnika	Jednostka miary	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012
Liczba obiektów dziedzictwa kulturowego objętego wsparciem w ramach projektu	Protokoły końcowe odbioru robót budowlanych i konserwatorskich	Szt.	0	0	1
Liczba wdrożonych systemów informacji i zabezpieczeń przed nielegalnym wywozem, kradzieżą i zniszczeniem zabytków ruchomych i nieruchomości	Protokoły końcowe odbioru robót budowlanych i konserwatorskich	Szt.	0	0	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Uszczegółowienia MRPO 2007-2013

W wyniku realizacji projektu wsparciem objęty zostanie jeden obiekt – Zamek Tenczyn w Rudnie, gm. Krzeszowice, w tym konserwacji i odnowie poddane zostaną następujące elementy obiektu:

1. Korytarz obronny
2. Baszta „Grunwaldzka”
3. Kurtyna murów obronnych
4. Baszta „Nawojowa”
5. Baszta „Małgorzata”
6. Baszta „Izabela”
7. Przedbramie
8. Kaplica z zakrystią
9. Mur parawanowy dziedzińca
10. Budynek południowo-zachodni
11. Wschodnie skrzydło mieszkalne
12. Baszta Dorotka
13. Budowla północna

Ponadto w wyniku realizacji projektu wdrożony zostanie 1 systemem zabezpieczeń obiektu przed zniszczeniem i będzie to instalacja odgromowa.

Powyższe wskaźniki wybrane zostały z katalogu wskaźników, stanowiącego załącznik do Uszczegółowienia MRPO 2007-2013 dla działania 3.2 – Rozwój produktu dziedzictwa kulturowego. Są one ponadto zgodne z listą zawartą we wniosku o dofinansowanie projektu ze środków dotacji rozwojowej w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013.

5.4. Rezultaty projektu

Rezultaty rozumiane są jako bezpośrednie i natychmiastowe korzyści jakie wynikną dla Beneficjenta po zakończeniu projektu w związku ze zrealizowanymi działaniami. Rezultaty projektu będą monitorowane za pomocą wskaźników rezultatu.

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Nazwa wskaźnika	Źródło weryfikacji wskaźnika	Jednostka miary	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017
Liczba osób odwiedzających obiekty dziedzictwa kulturowego objęte wsparciem	Dane wewnętrzne Gminy Krzeszowice, dane statystyczne	osoby	4 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Liczba stałych miejsc pracy utworzonych w wyniku realizacji projektu	Dokumenty kadrowe UM: umowy o pracę, deklaracje ZUS, lista plac	Szt.	0	1	1	1	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Uszczegółowienia MRPO 2007-2013

Wskaźniki te wybrane zostały z katalogu wskaźników, stanowiącego załącznik do Uszczegółowienia MRPO 2007-2013 dla działania 3.2 – Rozwój produktu dziedzictwa kulturowego. Są one ponadto zgodne z listą zawartą we wniosku o dofinansowanie projektu ze środków dotacji rozwojowej w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013.

Beneficjent przewiduje, iż w wyniku realizacji projektu liczba osób odwiedzających zamek wyniesie 10 000 i wartość ta utrzymana będzie w okresie trwałości projektu (tj. 5 lat od jej zakończenia). Szacunki dotyczące wartości wskaźnika przeprowadzono w oparciu o historyczne dane Gminy dot. liczby osób odwiedzających zabytek. Pomimo zakazu wstępu na obiekt (będący wynikiem decyzji Nadzoru Budowlanego), zamek odwiedza codziennie spora liczba turystów. W weekendy i w wakacje

są to setki odwiedzających. Są to zarówno osoby zamierzające obejrzeć tylko i wyłącznie zamek, jak również turyści przechodzący lub przejeżdżający znajdującymi się tu trasami turystycznymi oraz osoby wykorzystujące malowniczy obraz w formie pleneru malarskiego lub fotograficznego. Łączna liczba odwiedzających w skali roku wynosi ok. 4000. Wnioskodawca nie prowadzi sprzedaży biletów, zatem dokładne określenie liczby użytkowników nie jest możliwe i opiera się wyłącznie na szacunkach. W wyniku realizacji projektu liczba ta znacząco się zwiększy i wynosić będzie 10 000. Za tak znacznym wzrostem liczby odwiedzających przemawiają następujące fakty:

- obiekt stanowi unikalny zabytek w skali regionu a nawet kraju,
- obiekt jest dobrze oznakowany (przy każdej drodze wjazdowej do gminy Krzeszowice stoi tablica reklamująca, między innymi, ten zabytek, a w Rudnie są drogowskazy prowadzące do Zamku oraz dodatkowo oznaczenia ścieżki rowerowej i szlaku turystycznego),
- obiekt znajduje się w licznych publikacjach na szczeblu gminnym (w tym również na stronie internetowej Gminy), które promują zamek jako główną atrakcję turystyczną. Dodatkowo po realizacji projektu – w związku z oficjalnym udostępnieniem zabezpieczonego terenu ruin – ilość publikacji, zarówno lokalnych jak i regionalnych zapewne wzrośnie.
- zamek znajduje się na trasie wielu szlaków turystycznych, ścieżek dydaktycznych o znaczeniu regionalnym a nawet międzynarodowym, w tym m.in.: Jurajskiego Rowerowego Szlaku Orlich Gniazd, międzynarodowej trasy rowerowej Kraków – Morawy - Wiedeń Greenways i Eurovelo R4, Międzynarodowego Szlaku Maryjnego Częstochowa – Mariazell oraz ścieżki dydaktycznej „Dawnego górnictwa wokół zamku Tęczyn”,
- obiekt będzie w pełni przystosowany do obsługi ruchu turystycznego. W pobliżu atrakcji znajduje się duży parking. Część wewnątrz zostanie zaadaptowana na cele ekspozycyjne oraz obsługę ruchu turystycznego. Po zakończeniu I etapu prac (realizowanego obecnie i dofinansowanego z MKIDN) w obiekcie powstanie punkt widokowy na wieży bramnej i pomieszczenie do przyszłych ekspozycji na temat historii obiektu, co znacząco podniesie jego atrakcyjność. W ramach niniejszego projektu planuje się kompleksowe przystosowanie zamku na potrzeby turystów. Zaplanowano m.in. adaptację pomieszczeń piwnic i parteru w budowli pld. – wsch. poprzez wykonanie wzmocnienia i zabezpieczenia sklepień nad parterem oraz odgruzowaniu wewnątrz piwnic na potrzeby niewielkiego zaplecza gastronomicznego i sanitarnego. Ustawione zostaną ponadto przenośne toalety dla

zwiedzających. Dla zapewnienia bezpieczeństwa, tak budowli, jak i odwiedzających ją turystów, zaplanowano instalację odgromową na najwyższych punktach obiektu.

- ogólnodostępny charakter obiektu, brak opłat za wstęp,
- w obiekcie odbywać się będą liczne imprezy okazjonalne lokalne i regionalne o charakterze kulturalnym. Spośród cyklicznie organizowanych imprez o znaczeniu lokalnym i regionalnym wymienić należy: średniowieczne festyny o zasięgu regionalnym organizowane przez Władze Gminy Krzeszowice i Stowarzyszenie Bractwa Orlich Gniazd z Krakowa, Rajd Toporczyków Tęczyńskich, Piknik Rodzinny w Tenczynie przy Zamku, Rudniański Jarmark, pokazy rycerskie, gry terenowe, piknik czy widowiska średniowieczne.
- na terenie zamku prowadzone będą różnego rodzaju programy edukacyjne dla dzieci, eventy tematyczne w ramach „dni Krzeszowic”, m.in. konkursy na najlepszego strój rycerza dla dzieci. W ramach programu edukacyjnego planuje się wycieczkę dla każdej klasy oraz konkurs rysunkowy – „zamek wczoraj i dziś”. Ponadto w obiekcie będzie prowadzona działalność związana z programami zarządzania i zagospodarowywania czasu wolnego.

W wyniku realizacji projektu osiągnięty zostanie również wskaźnik - Liczba stałych miejsc pracy utworzonych w wyniku realizacji projektu. Wnioskodawca zamierza zatrudnić na pełny etat jednego pracownika dozoru, który zapewni bezpieczeństwo nie tylko dozorowanego obiektu, ale i przebywających na jego terenie turystów.

5.5. Komplementarność projektu

I. Komplementarność na poziomie obiektu / przedmiotu projektu

Przedmiotowy projekt stanowi kontynuację przedsięwzięcia pt. „Prace konserwatorskie i roboty budowlane w celu zabezpieczenia ruin XIV-wiecznego zamku Tenczyn w Rudnie – etap I”. Etap I, z terminem realizacji do dnia 31.10.2010, obejmuje swym zakresem prace budowlane przy basteji wjazdowej (barbakanie) i dawnej szyi wzdłuż zachodniego muru zewnętrznego, w tym pierwotnej baszcie bramnej, usytuowanej po wschodniej stronie barbakanu, baszcie Grunwaldzkiej oraz zewnętrznych murach i bastejach zamku dolnego od strony południowej i wschodniej. Etap I z wymienionym powyżej zakresem stanowi przedmiot wniosku o udzielenie dotacji z Ministerstwa

Kultury i Dziedzictwa Narodowego na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków w ramach Programu Dziedzictwo Kulturowe, Priorytet 1 Ochrona zabytków. Całkowity koszt tej inwestycji to 1 020 640,93 zł, w tym dofinansowanie stanowi 510 302,46zł.

W okresie ostatnich trzech lat przeprowadzono również szereg prac przy zabytku, w tym m.in.:

Rok	Zakres przeprowadzonych prac	Poniesione nakłady	Dotacje ze środków publicznych (wysokość dotacji, źródło i wskazanie prac, na które zostały przeznaczone)
2007	Wykonanie prac remontowych zabezpieczających dach na wieży bramnej	30 000,00	Środki z budżetu Gminy w kwocie 30 000,00 zł przeznaczone na: - zabezpieczających dachu na wieży bramnej - zabezpieczenie otworów w murach
2008	Karczowanie krzewów obrastających ruiny zamku, zabezpieczenie wejścia na teren ruin	Czyn społeczny	Zadanie zrealizowane zostało przez członków jednostek ochotniczych straży pożarnych z terenu gminy Krzeszowice
2008	Wykonanie projektu budowlanego zabezpieczenia ruin zamku Tęczyń w Rudnie (projekt, opinia techniczna, zalecenia odnośnie sposobu zabezpieczenia)	Czyn społeczny	Pracownia Architektoniczno-Konserwatorska, Maria Dziuba-Filipowicz
2009	Oczyszczenie murów z samosiejek i traw, zabezpieczenie murów siatką stalową	59 780,00	Środki z budżetu Gminy w kwocie 59 780,00 zł
2009	Wykonanie dokumentacji technicznej I etapu zabezpieczenia ruin (kosztorys)	976,00	Środki z budżetu Gminy

II. Komplementarność na poziomie lokalnym / miejscowość Rudno

Przedmiotowy projekt jest komplementarny w stosunku do wszystkich działań podejmowanych przez Gminę Krzeszowice w celu kompleksowej odnowy i poprawy warunków życia na terenie miejscowości Rudno:

- Budowa sieci kanalizacyjnej w Rudnie – etap II, umowa na dofinansowanie z EFRROW z dnia 24 marca 2010, wartość zadania 4 359 374,47 PLN, dofinansowanie 2 637 136 PLN, trwa realizacja

- Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Rudno – etap I, SAPARD, WFOŚiGW, wartość inwestycji 1 009 555,00 PLN, dofinansowanie 471 754,00 PLN, realizacja w roku 2005
- Budowa oczyszczalni ścieków w Rudnie, SAPARD, wartość inwestycji: 2321882,00 PLN, dofinansowanie 1084991 PLN, dodatkowo z WFOŚ 959820 PLN, realizacja w 2005r.,
- Budowa placów zabaw w gminie Krzeszowice – umowa na dofinansowanie z EFRROW z dnia 2.12.10, na kwotę 1073536,73 PLN, dofinansowanie 458416 PLN, w ramach umowy zrealizowano między innymi plac zabaw w Rudnie, okres realizacji: 2010 r.
- Remont nawierzchni drogi Krakowskiej w Rudnie, zadanie zrealizowano w roku 2010, droga prowadzi między innymi do Zamku
- Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Rudnie, wartość umowy 97375,64 PLN, zadanie wykonane w 2010r.
- Modernizacja dachu na budynku szkoły w Rudnie, wartość 94965,17 PLN, okres realizacji – 2009 r.
- Dokończenie budowy OSP w Rudnie, wartość inwestycji to 431717,15 PLN, okres realizacji 2008 r.

III. Komplementarność na poziomie lokalnym / Gmina Krzeszowice

Projekt jest również komplementarny wobec działań realizowanych na terenie całej Gminy a mających na celu ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, w tym m.in.:

- Renowacja budynku „Zdrój Główny” oraz kapliczki „Pod Matką Boską” w Krzeszowicach, wartość 183134,20, dofinansowane z budżetu województwa małopolskiego – 60 000, umowa na dofinansowanie z dnia 27 marca 2009 roku, realizacja w latach 2008-2009
- „Remont elewacji „Starego Palacu” przy ul. Ogrodowej”, 286333,74, realizacja w roku 2008
- Roboty renowacyjno- konserwatorskie elewacji zabytkowego pałacu VAUXHALL w celu zabezpieczenia budynku przed zniszczeniem - etap I, 335767,04, realizacja w latach 2009 – 2010
- Roboty zabezpieczające na budynku "Pałac Potockich" w Krzeszowicach 232682,04, realizacja w 2009 r.

- Pielęgnacja i konserwacja drzew zespołu parkowego leżącego w strefie ścisłej ochrony konserwatorskiej w ramach projektu rewitalizacji miasta Krzeszowice. – I etap; Wartość zadania to 124 966,48 PLN, dofinansowanie z WFOŚiGW - 74 979,89 PLN;
- Pielęgnacja i konserwacja drzew zespołu parkowego leżącego w strefie ścisłej ochrony konserwatorskiej – II etap; Projekt miał na celu ochronę cennego dziedzictwa przyrodniczego poprzez pielęgnację zabytkowego starego drzewostanu. Wartość zadania to 168 982,8 PLN, z czego 90 018,88 PLN z WFOŚiGW.
- „Rekultywacja stawu w Żarach na terenie Parku Krajobrazowego Dolinki Krakowskie w gminie Krzeszowice”, EFRR, przedmiotem projektu była rekultywacja stawu w Żarach, inwestycja polegała na zachowaniu oraz ochronie cennego obiektu dziedzictwa przyrodniczego zlokalizowane na terenie Parku Krajobrazowego Dolinki Krakowskie. Podstawą do podjętych w projekcie działań był problem okresowego wysychania wody w stawie. Wartość wniosku: 139 118,18 PLN, dofinansowanie: 70 230,7 PLN (50%). Zadanie zostało zrealizowane.
- „Perła Tenczynka – odnowa i zabezpieczenie stawu Wrońskiego na terenie Tenczyńskiego Parku Krajobrazowego w gminie Krzeszowice”, EFRR, przedmiotem projektu była rekultywacja stawu Wrońskiego w Tenczynku, połączona z przystosowaniem stawu do celów rekreacyjnych. Inwestycja polegała na zachowaniu oraz ochronie cennego obiektu dziedzictwa przyrodniczego, a także na przywrócenie mu funkcji kąpieliska. Podstawą do ustalenia szczegółów podjętych w projekcie działań był problem nieszczelności zbiornika. Wartość wniosku: 297 901,77 zł, dofinansowanie: 223 426,32 zł (75%). Zadanie zostało zrealizowane. Staw Wroński w miejscowości Tenczynek, usytuowany na południowo zachodnich krańcach Tenczynka, przy drodze biegnącej z Tenczynka przez Rudno do Alwerni. Zarówno staw jak i ruiny znajdują się w obrębie Tenczyńskiego Parku Krajobrazowego, w odległości około 2 km od siebie. Biorąc pod uwagę ruch turystyczny, oba obiekty mogą stanowić kompleksowy produkt w zakresie turystyki czasu wolnego (turysta, który zwiedzi zamek - zatrzyma się nad wodą aby odpocząć, bowiem i tak będzie koło stawu przejeżdżać). Wokół stawu są ławeczki i ścieżka dydaktyczna na temat zamieszkujących zbiornik gatunków zwierząt.

Wśród inwestycji realizowanych przez Gminę Krzeszowice, które mają na celu szeroko pojęty rozwój społeczno-gospodarczy gminy wymienić należy:

- „Moje boisko – Orlik 2012” - w ramach niniejszego projektu powstał kompleks dwóch boisk sportowych: boisko piłkarskie oraz boisko wielofunkcyjne wraz z budynkiem sanitarno-szatniowym. Realizacja projektu przyczyniła się do zwiększenia dostępności atrakcyjnych obiektów sportowych w Gminie Krzeszowice. Projekt o łącznej wartości 1.178.758,40 zł. Dofinansowanie na poziomie 56,5% - dotacja z budżetu Województwa Małopolskiego, dotacja celowa z budżetu państwa. Okres realizacji: 2008 rok.
- „Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej” – projekt polegał na kompleksowym rozwiązaniu problemu strat energetycznych i niskiej emisji 5 budynków szkół. Projekt o łącznej wartości 1.353.282,00 zł. Dofinansowanie: Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Okres realizacji 2008 rok.
- „Zapewnienie prawidłowej gospodarki ściekowej na terenie aglomeracji Krzeszowice -dorzecze Rudawy” projekt realizowany z Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura Środowisko. Zakres rzeczowy niniejszego projektu obejmuje:
 - o budowę 202 km przewodów kanalizacji sanitarnej wraz z 23 sieciowymi i 12 przydomowymi przepompowniami ścieków w miejscowościach: Nawojowa Góra, Paczółtowice, Filipowice, Wola Filipowska Południe, Miękinia Stawiska, Miękinia, Krzeszowice (ul. Miękińska, osiedle Czatkowice Górne, osiedle Czatkowice Dolne, osiedle Żbik), Ostreżnica, Nowa Góra – Łany, Czerna i Nowa Góra.
 - o modernizację centralnej oczyszczalni ścieków w Krzeszowicach.Termin realizacji 2010 -2013. Całkowita wartość dofinansowania wynosi ponad 131 mln zł.
Projekt realizuje WIK Sp. z o. o
- Dostosowanie 4 ośrodków zdrowia w Nowej Górze, Tenczynku, Zalasiu i Krzeszowicach do potrzeb osób niepełnosprawnych:
 - o „Dostosowanie pomieszczeń budynków Krzeszowickiego Centrum Zdrowia – Ośrodka Zdrowia w Krzeszowicach ul. Legionów Polskich 30 do potrzeb osób niepełnosprawnych” – projekt obejmował dostosowanie pomieszczeń ośrodka zdrowia do potrzeb osób niepełnosprawnych poprzez dostosowanie sanitariatów, gabinetów lekarskich i zabiegowych, dobudowę zewnętrznego szybu windowego oraz zakup

i montaż urządzenia dźwigowego. Projekt o łącznej wartości: 744.705,46 PLN. Dofinansowanie na poziomie 30% - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Okres realizacji: 2008 rok.

- o „Dostosowanie Ośrodka Zdrowia w Tenczynku do standardów wynikających z prawa” - zadanie pozwoliło na dostosowanie pomieszczeń higieniczno – sanitarnych do potrzeb osób niepełnosprawnych. Projekt o łącznej wartości 156.158,77 PLN. Dofinansowanie na poziomie 47,77% - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Okres realizacji: 2008 rok.
- o „Dostosowanie ośrodka zdrowia w Nowej Górze do standardów europejskich”, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych poprzez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Wartość zadania o łącznej wartości 144 366,99 PLN. Wniosek otrzymał dofinansowanie w wysokości 21 404,19 PLN;
- o „Dostosowanie Ośrodka Zdrowia w Zalasiu do standardów wynikających z prawa”, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych poprzez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Wartość zadania: 116 952,09 PLN, dofinansowanie: 55 068,61 PLN,
- „Budowa placów zabaw w gminie Krzeszowice” - w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Projekt dotyczy budowy otwartych stref rekreacji dla dzieci w 14 sołectwach: Dubie, Czerna, Dębnik, Frywald, Miękinia, Nawojowa Góra , Paczółtowice, Rudno, Sanka, Siedlec, Tenczynek, Wola Filipowska, Zalas, Żary. Wartość złożonego wniosku to 832 124,43 PLN. Wysokość dofinansowania na poziomie 40 %. Projekt obecnie w fazie realizacji.
- Budowa 9 placów zabaw w ramach programu „Radosna Szkoła” - dofinansowanie z Budżetu Państwa poprzez Urząd Wojewódzki. Przyznane dofinansowanie w wysokości 100% kosztów kwalifikowanych, tj.: 35 766,00 PLN, na pomoce dydaktyczne w 2010 r., dla następujących szkół: Zespołu Szkół w Tenczynku, Szkoły Podstawowej w Miękini, Szkoły Podstawowej w Czernej, Szkoły Podstawowej w Ostrężnicy oraz Szkoły Podstawowej w Filipowicach. Natomiast na budowę placów zabaw przyznano dofinansowanie na poziomie 50 % kosztów kwalifikowanych, tj. w wysokości 500 778,00 PLN, dla następujących placówek oświatowych: Zespołu Szkół w Nowej Górze, Zespołu Placówek Oświatowych w Woli Filipowskiej, Szkoły Podstawowej w

Ostrężnicy, Zespołu Szkół w Tenczynku, Zespołu Szkół w Zalasiu, Szkoły Podstawowej w Sance, Szkoły Podstawowej w Filipowicach, Szkoły Podstawowej w Nawojowej Górze, Szkoły Podstawowej w Czernej. Projekt w fazie realizacji.

- „Budowa kanalizacji sanitarnej Wola Filipowska północ i Tenczynek Centrum część B i C” - realizacja projektu pozwoliła na zapewnienie możliwości obsługi mieszkańców i instytucji gminy Krzeszowice w zakresie odbioru ścieków oraz przyłączenie do sieci kanalizacji sanitarnej. Projekt realizowany w ramach działania 1.2 „Infrastruktura ochrony środowiska”. Całkowita wartość zadania: 4.568.600,00 PLN. Dofinansowanie na poziomie 70%. Zadanie zostało zrealizowane w latach 2005-2006.
- „Budowa wodociągu w Dubiu ostatni etap” - Realizacja projektu pozwoliła na zapewnienie możliwości obsługi mieszkańców w zakresie odbioru wody oraz przyłączenie do sieci wodociągowej. W obszarze działania „Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich” schemat 3.1. „Zaopatrzenie gospodarstw wiejskich w wodę wraz z uzdatnianiem”. Wartość zadania 115.578,99 PLN wysokość dofinansowania 54.008,87 PLN z środków SAPARD (poprzez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Krakowie). Dofinansowanie na poziomie 46,7 %. Realizacja zadania nastąpiła w roku 2003.
- W wyniku porozumienia Gminy Krzeszowice z sześcioma innymi gminami powiatu krakowskiego, we wrześniu 2009 roku złożony został wniosek o dofinansowanie programu utylizacji azbestu „Azbest stop...” w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, działanie 7.3. Kwota: 939 277,86 zł, poziom dofinansowania: 85%. Projekt w fazie realizacji.
- Rewitalizacja centrum Krzeszowic z przywróceniem funkcji obsługi turystyki uzdrowskiej i kulturowej – wartość zadania: 13 213 178,28 PLN, wysokość dofinansowania: 9 186 267,92 PLN z EFRR; obecnie w fazie realizacji.
- Budowa przedszkola w Tenczynku - wyrównanie szans edukacyjnych dzieci z terenów wiejskich gminy Krzeszowice – wartość zadania: 4 836 927,70 PLN, wysokość dofinansowania: 2 993 585,03 PLN z EFRR; obecnie w fazie realizacji.
- Przebudowa Tenczyńskiego Szlaku Komunikacyjnego w Gminie Krzeszowice – wartość zadania: 3 738 164,12 PLN, wysokość dofinansowania z budżetu Państwa: 1 869 082,06 PLN; obecnie w fazie realizacji.

- Przebudowa szlaku komunikacyjnego Stawiska-Paczółtowie – wartość zadania: 1 719 874,85 PLN, wysokość dofinansowania z budżetu Państwa: 859 937,00 PLN; projekt zakończony w 2009r.

Wymienione powyżej projekty świadczą jednoznacznie, iż władze Gminy Krzeszowice przykładają ogromną wagę do podnoszenia jakości życia mieszkańców i stymulowania wszechstronnego rozwoju społeczno – gospodarczego gminy. Projekt „Prace konserwatorskie i roboty budowlane w celu zabezpieczenia ruin XIV – wiecznego zamku Tenczyn w Rudnie – etap II” stanowi element długookresowej, konsekwentnej polityki władz gminy zmierzającej do pełniejszego wykorzystania potencjału Gminy Krzeszowice.

IV. Komplementarność na poziomie subregionalnym i regionalnym / Województwo Małopolskie

Na poziomie subregionalnym i regionalnym przedmiotowy projekt wykazuje komplementarność z licznymi projektami z zakresu budowy, rewaloryzacji i ochrony infrastruktury kultury w Województwie Małopolskim. Ze względu na znaczną ilość takich inwestycji, poniżej wymieniono tylko kilka z nich, dofinansowanych ze środków funduszy strukturalnych UE:

- Budowa Lotniczego Parku Kulturowego w Krakowie, w tym Gmachu Głównego Muzeum Lotnictwa Polskiego, wartość inwestycji: 55 943 547,00, dofinansowanie: 35 243 765,00zł
- Rewaloryzacja i zabezpieczenie obiektów w Zespole Architektoniczno-Przyrodniczo-Kulturowym UNESCO Klasztoru OO. Bernardynów w Kalwarii Zebrzydowskiej, wartość inwestycji: 10 270 573,87, dofinansowanie: 6 547 490,84zł.
- Renowacja Synagogi w Dąbrowie Tarnowskiej - perły architektury Chasydów w Polsce - utworzenie Ośrodka Spotkania Kultur, wartość inwestycji: 12 000 000,00, dofinansowanie: 9 000 000,00zł.
- Rewaloryzacja zabytkowego zespołu klasztorowego wraz z Domem Generalów przy Bazylice Grobu Bożego w Miechowie, wartość: 12 168 460,00zł, dofinansowanie: 7 757 393,25zł
- Ochrona światowego dziedzictwa kulturowego przez rewitalizację zabytków Opactwa Benedyktynów w Tyńcu, wartość inwestycji: 10 450 496,99, dofinansowanie: 3 245 357,90zł
- Rewaloryzacja i adaptacja budynku przy ul. Wita Stwosza 12 w Krakowie dla potrzeb Muzeum Armii Krajowej – wartość projektu: 29,2 mln, wartość dofinansowania: 24,6 mln zł.

- Utworzenie Muzeum Sztuki Współczesnej – wartość projektu: 71,2 mln zł, wartość dofinansowania: 35,7 mln zł.
- Budowa kładki pieszo-rowerowej przez Wisłę – wartość projektu: 38 089 899,09 zł, wartość dofinansowania: 14 976 948,32 zł.
- Kwartał Św. Wawrzyńca – budowa centrum kulturowego na krakowskim Kazimierzu – wartość projektu: 24 890 217,07 zł, wartość dofinansowania: 11 862 281,46zł.
- Śladem europejskiej tożsamości Krakowa – szlak turystyczny po podziemiach Rynku Głównego
DOTACJE NA INNOWACJE – wartość projektu: 37 974 456 zł, wartość dofinansowania: 16 157 784 zł.

Na terenie Małopolski realizowane są również liczne inwestycje dotowane z budżetu Województwa. Sejmik Województwa Małopolskiego, zgodnie z uchwałą Nr XLIX/628/06 z dnia 2 października 2006 r. (zmienioną uchwałą nr XXIII/349/08), przyjął zasady udzielania dotacji z budżetu Województwa Małopolskiego na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa. Celem programu jest: zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania; konsekwentne stosowanie wymogów konserwatorskich i kompleksowość podejmowanych działań; odnowa regionalnej architektury i ochrona przed zniszczeniem, wspieranie i zachęcanie właścicieli zabytkowych obiektów do podejmowania prac rewaloryzacyjno-konserwatorskich; wdrożenie programowej ochrony zabytków architektury drewnianej (zwłaszcza ujętych w Szlaku Architektury Drewnianej w Małopolsce); zapewnienie bezpieczeństwa obiektów zabytkowych oraz utrzymanie atrakcyjności turystycznej regionu opartej na walorach dziedzictwa kulturowego. Samorząd Województwa Małopolskiego w latach 1999-2008 przekazał w sumie 18 125 262 zł na powyższy cel. Liczba dofinansowanych inwestycji jest z każdym rokiem wyższa.

Tabela 4: Inwestycje w dziedzinie ochrony zabytków dofinansowane z budżetu Województwa Małopolskiego

Rok	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Liczba projektów	32	22	29	56	44	27	68	7	101	167
Kwota dotacji	757000	675000	755472	1015365	608000	450000	1100000	1000000	4864425	6900000

Źródło: http://www.malopolskie.pl/Kultura/Ochrona_zabytkow/

Dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub budowlane objęły prace budowlane obiektów zabytkowych (wzmocnienia i izolacje fundamentów, konstrukcji ścian, konserwacje więźb dachowych, wymiany pokrycia dachów), renowacje ruchomości (obrazów, polichromii, ołtarzy, ambon, rzeźb, kapliczek przydrożnych) oraz prowadzenie badań, przygotowanie projektów i dokumentacji konserwatorskich. Wśród beneficjentów znalazły się parafie, zgromadzenia, klasztory, fundacje, samorządy lokalne, muzea oraz osoby prywatne. Poniżej zaprezentowano mapę obrazującą miejscowości, które otrzymały takie wsparcie w latach 1999 – 2007.

Rysunek 5: Mapa miejscowości, w których w latach 1999-2007 prowadzone były prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane dofinansowane z budżetu Województwa Małopolskiego

Źródło: http://www.malopolskie.pl/Kultura/Ochrona_zabytkow/

V. Komplementarność na poziomie ponadregionalnym – sieć powiązań

Zamek Tenczyn w Rudnie stanowi element wielu szlaków turystycznych, ścieżek dydaktycznych o znaczeniu regionalnym a nawet międzynarodowym:

1. zamek w Rudnie jest ważną atrakcją **Jurajskiego Rowerowego Szlaku Orlich Gniazd**. Jest to czerwony rowerowy szlak turystyczny o długości ok. 190km łączący Kraków z Częstochową: Kraków Bronowice Małe (0,0 km) - Kraków Mydlniki (3,3 km) - Szczyglice (9,6 km) - Brzostkwinia (19,3 km) **zamek Tęczyń w Rudnie (32,2 km)** - Tenczynek - Krzeszowice PKP (38,1 km) - Dolina Eliaszkówki - Czerna klasztor (44,3 km) - Paczółtowice (47,3 km) - Zawada (53,3 km) Zimnodół - Osiek - Olkusz (65,1 km) - Olkusz Słowiki - Rabsztyn zamek (69,3 km) - Jaroszewiec - lasy bukowe - skały wapienne "Nad Kopalnią" - Zalesie Golczowskie - Golczowice - Cieślin - Bydlin zamek (83,1 km) - Smoleń zamek (95,2 km) - Pasma Smoleńsko-Niegowonickie - Ryczów - Podzamcze zamek Ogrodzieniec (107,5 km) - Skarżycze - Morsko zamek (123,7 km) - Skały Podleskie - Góra Zborów - Skały Kroczyckie - Bobolice zamek (136,4 km) - Mirów zamek (138,5 km) - Niegowa (142,1 km) - Moczydła (143,5 km) - Przewodzisławice (148,6 km) - Czatachowa (151,2 km) - Ostrężnik (153,0 km) - Suliszowice (156,4 km) - Zrębice - Olsztyn (170,1 km) - Góry Towarne - Częstochowa (188,3 km). Podobnie jak pieszy Szlak Orlich Gniazd wiedzie przez większość warowni jurajskich zwanych Orlimi Gniazdami. Szlak biegnie przez teren Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd.
2. Zamek zlokalizowany jest na trasie **międzynarodowej trasy rowerowej Kraków – Morawy - Wiedeń Greenways i Eurovelo R4**. Kraków-Morawy-Wiedeń Greenways to szlak dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego tworzony w oparciu o sieć tras rowerowych, pieszych, wodnych, konnych oraz edukacyjnych ścieżek tematycznych. Główną jego osią jest 700-kilometrowa trasa rowerowa, która łączy zabytkowe miasta i miasteczka, a także cenne przyrodniczo, krajobrazowo i kulturowo tereny wiejskie. Począwszy od Jury Krakowskiej, przez Ziemię Pszczyńską, Śląsk Cieszyński i Beskidy (od Krakowa. przez Alwernię, Oświęcim, Pszczyń, Bielsko Białą, Ustroń, Skoczów do Cieszyna), szlak przedostaje się do Czech na Morawy Południowe, gdzie pośród winnic dociera do Dolnej Austrii. Zielony szlak Kraków – Morawy - Wiedeń stanie się w przyszłości najdłuższą aleją drzew w Europie. Trasa

EuroVelo R4 to jedna z 12 europejskich turystycznych tras rowerowych, których łączna długość to około 60 tysięcy kilometrów, z czego istnieje już ok. 20 tysięcy km, głównie w Europie Zachodniej. Trasa EuroVelo R4 na odcinku Pszczyna - Kraków pokrywa się ze szlakiem Kraków - Morawy - Wiedeń - Greenways. Wśród obiektów zabytkowych i przyrodniczych obok, których przebiega szlak Kraków-Morawy-Wiedeń Greenways na odcinku Wygielzów – Alwernia –Tęczyn są: Skansen w Wygielzowie, Ruiny Zamku Lipowiec, Platforma widokowa na Kamionce w Kwaczale, Wąwóz Simota w Regulicach, Platforma widokowa na Grzmiączce w Regulicach, Zespół klasztorny OO. Bernardynów w Alwerni, Małopolskie Muzeum Pożarnictwa w Alwerni, Zabytkowy zespół urbanistyczny Alwernia Rynek, Platforma widokowa w Grojcu , Kopuły, Puszcza Dulowska oraz Ruiny zamku „Tęczyn” w Rudnie.

3. **Zamek znajduje się na Międzynarodowym Szlaku Maryjnym Częstochowa – Mariaszell.** Pielgrzymując Szlakiem Maryjnym z Zakopanego na Jasną Górę w Częstochowie odwiedzić można w gminie Krzeszowice najpiękniejsze sanktuaria: sanktuarium Przemienienia Pańskiego w Tęczynku, kościół parafialny pw. św. Marcina w Krzeszowicach, sanktuarium Matki Boskiej i św. Ojca Rafała Kalinowskiego w Czernej oraz sanktuarium Matki Boskiej w Paczółtowicach oraz oczywiście ruiny zamku w Rudnie.
4. Wokół Zamku prowadzi szlak turystyczny- **ścieżka dydaktyczna „Dawnego górnictwa wokół zamku Tęczyn”** o długości 3,7km. Trasa ma 3 główne przystanki: obszar dawnej kopalni węgla Rudno, wzgórze zamkowe w Rudnie oraz obszar kamieniołomów melafiru w Rudnie.

Funkcjonowanie ruin w tak licznej sieci powiązań świadczy o komplementarności wykraczającej poza poziom regionalny.

VI. Komplementarność w aspekcie systemu aktywnego marketingu dziedzictwa kultury na poziomie regionalnym i ponadregionalnym

Zamek jest również obiektem znajdującym się w wielu przewodnikach, mapach i broszurach, wszystkich nie sposób wyliczyć, poniżej podano najważniejsze:

- Mapa Turystyczna Dyrekcji Zespołu jurajskich Parków Krajobrazowych "pierścień jurajski", wydawnictwo COMPASS
- Mapa Turystyczna „Jaworzno i Ziemia Chrzanowska”, wydawnictwo COMPASS
- Krzeszowice i okolice przewodnik turystyczny, Julian Zinkow, wydawnictwo PTTK, rok 1988
- Jurajskie zamki i strażnice, wydawnictwo alatus, 2010
- „natura i kultura w krajobrazie jury” ,Wydawnictwo Zarządu Zespołu jurajskich Parków Krajobrazowych, rok 1993
- „o zespole jurajskich parków krajobrazowych...” informator, Wydawnictwo Zarządu Zespołu jurajskich Parków Krajobrazowych, rok 2002, Stefan Michalik,
- Uzdrowisko Krzeszowice”, Jan Zalicz, Drukarnia Narodowa S.A., 2006
- „Teczyńscy” – studium z dziejów polskiej elity możnowładczej w średniowieczu, Janusz Kurtyka, 1997, wydawnictwo „secesja”
- Przewodnik Pascala
- „jurajskie zamki w akwarelach”, Katowice, wydawnictwo
- Orle Gniazda Jury Krakowsko Częstochowskie, Borkowski Jacek, Katowice , Wyd. Videograf II, cop. 1996.
- Zamki i inne warownie Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej, Jolanta Fidura, Częstochowa: Centralny Ośrodek Informacji Turystycznej. Oddział, 1990
- Zamki w Polsce, Guerquin Bohdan, wyd. Arkady, Warszawa 1974 i 1984
- Zamki i ich tajemnice, Jurasz Tomasz, Wyd. Iskry, Warszawa 1972
- Polska. Najciekawsze zamki - Izabela i Tomasz Kaczyńscy, Wyd. Muza, 2005
- Leksykon zamków w Polsce, Jan Salm, Leszek Kajzer, Stanisław Kołodziejski, Wydawca: Arkady, 2004

- Zamki i dwory obronne Ziemi Krakowskiej, Marian Kornecki, wyd. Wydział Kultury Prezydium WRN w Krakowie, 1966
- Zamki i twierdze w Polsce - historia i legendy, Rogiński Ryszard, Wyd. Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, 1990
- Zamki i obiekty warowne Jury Krakowsko-Częstochowskiej, Sypek Robert, Wyd. ALMA-PRESS, 2005
- Zamek znajduje się również w wielu internetowych wydawnictwach takich jak: „kwartlnik turystyczny w górach”, „Jurajskie zamki”, i ogólnie polskie wydawnictwa sieciowe takie jak: „zamki polskie – serwis historyczno-krajobrazowy”, oraz jego malowniczy wygląd odnaleźć można na wielu portalach związanych z fotografowaniem np.: www.fotopolska.eu, itp.

Wymieniona ilość wydawnictw jest potwierdzeniem działającego systemu aktywnego marketingu dziedzictwa kultury na poziomie regionalnym i ponadregionalnym.

VII. Komplementarność w aspekcie angażowania produktów projektu w regionalne cykliczne imprezy o znaczeniu regionalnym

Produkty projektu będą angażowane w toku organizacji cyklicznych imprez o znaczeniu lokalnym i regionalnym, w program których zostanie wpisana również promocja zamku:

- Od 1999 do ok. 2004r. Władze Gminy Krzeszowice i Stowarzyszenie Bractwa Orlich Gniazd z Krakowa urządały w ruinach Zamku Tenczyn **średniowieczne festyny o zasięgu regionalnym**, podczas których można było zobaczyć zmagania zbrojnych rycerzy, dawne tańce dworskie, postrzelać z łuku do tarczy, rzucać włócznią, podkową lub pierścieniem albo też zostać zakutym w dyby. Wszystko to składało się na niezwykle interesującą formę spędzania wolnego czasu i zarazem pouczającą lekcję historii. W okresie tym można było również wynająć przewodnika, a firmy mogły zamawiać pokazy rycerskie, gry terenowe, piknik czy widowisko średniowieczne. Aktualnie ze względu na zły stan techniczny obiektu wszelkie imprezy na zamku zostały wstrzymane. Po zakończeniu realizacji przedmiotowej inwestycji planowane jest jej wznowienie. Dodatkowo zaplanowano na terenie zamku różnego rodzaju programy edukacyjne dla dzieci, eventy tematyczne w ramach „dni

Krzeszowie”, m.in. konkursy na najlepszy strój rycerza dla dzieci. W ramach programu edukacyjnego planuje się wycieczkę dla każdej klasy i konkurs rysunkowy – „zamek wczoraj i dziś”.

- Ponadto w czerwcu b.r. odbył się **I Rajd Toporczyków Tęczyńskich**, który prowadził trasą z Morawicy do pięknych i majestatycznych ruin Zamku Tęczyńskich w miejscowości Rudno. Rajd zakończony był spotkaniem na polanie powyżej zamku, gdzie na uczestników czekało wiele atrakcji: wspólna zabawa, pokazy rycerskie, oglądania wizualizacji zamku oraz wystawy malarskiej prac dzieci szkolnych. Imprezie towarzyszyły występy miejscowych zespołów ludowych i tych najmniejszych z pobliskich szkół i Pań Gospodyń, uświetniających spotkanie śpiewem. Organizatorami rajdu byli członkowie Stowarzyszeń „Dla Szkoły w Tenczynku” i „Ratuj Tenczyn” oraz Gminy Krzeszowice. Planuje się kolejne edycje rajdu .
- W lipcu b.r. odbył się **Piknik Rodzinny w Tenczynie przy Zamku** - w okolicach górnego parkingu koło zamku Tenczyn odbył się piknik połączony z wieloma imprezami towarzyszącymi, m.in.: występy kół gospodyń wiejskich, konkurs w puszczaniu latawca, turniej rodzinny dla dzieci i rodziców, konkursy plastyczne, dmuchany zamek dla dzieci oraz zabawa taneczna.
- W czerwcu b.r. **zamek Tenczyn w Rudnie był przystankiem na drodze Międzynarodowego Rajdu Pojazdów Zabytkowych FIVA KRAK 2010**. Rajd jednocześnie był VI Rundą Mistrzostw Polski Pojazdów Zabytkowych PZM. Organizatorem imprezy był Automobilklub Krakowski. Pierwszy dzień rajdu rozpoczynał się w Krakowie, następnie pojazdy udały się przez malowniczą Dolinę Będkowską do Dworu w Tomaszowicach i dalej w kierunku ruin zamku Tenczyn w Rudnie, gdzie zaplanowano postój.
- Każdego roku na przełomie maja i czerwca wieś z zamkiem Tenczyn gości **Rudniański Jarmark**. Odbywa się wtedy spory kiermasz, na którym można kupić wszelakiego rodzaju wyroby spożywcze i rzemieślnicze wytwarzane nie tylko w tej wsi, ale także i w innych okolicznych miejscowościach. Jarmark jest też idealnym miejscem na skosztowanie miejscowych kulinariów.

6. Analiza instytucjonalna, trwałość projektu

6.1. Analiza instytucjonalna projektu

Projekt „Prace konserwatorskie i roboty budowlane w celu zabezpieczenia ruin XIV-wiecznego zamku Tenczyn w Rudnie – etap II” realizowany będzie na terenie Gminy Krzeszowice. Inwestorem jak i właścicielem powstałej infrastruktury będzie Gmina Krzeszowice, która będzie ponosić pełną odpowiedzialność za wdrożenie projektu, w tym nadzór nad jego rzeczową realizacją i rozliczeniem.

Gmina Krzeszowice jest jednostką samorządu terytorialnego, działającą na podstawie ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 Nr 16 poz. 95 z późn. zm.), statutu gminy oraz innych ustaw i przepisów wykonawczych do ustaw regulujących określoną dziedzinę. Gmina wykonuje zadania publiczne w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność. Posiada osobowość prawną, a jej samodzielność podlega ochronie sądowej. Do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów.

Do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty. Zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy z dn. 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. 2001r. Nr 142, poz. 15911) gmina ma ustawowy obowiązek realizować zadania z zakresu między innymi kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. W związku z tym, że przedmiotowy projekt obejmuje działania związane z ochroną zabytku – zamku „Tenczyn” w Rudnie, Gmina jest podmiotem naturalnie i z mocy prawa predestynowanym do realizacji tego rodzaju przedsięwzięcia inwestycyjnego na swoim obszarze.

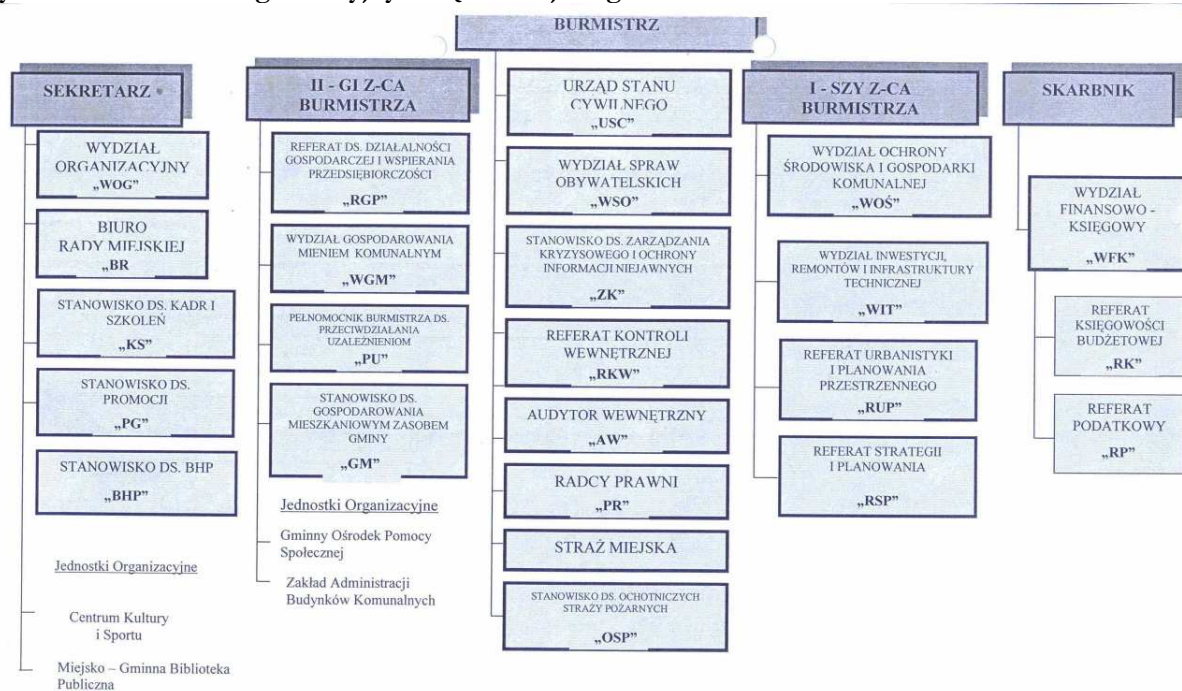
Do najważniejszych pozostałych aktów prawa wpływających na działalność Beneficjenta można zaliczyć: Ustawę o finansach publicznych, Ustawę Prawo zamówień publicznych, Ustawę o gospodarce komunalnej, Ustawę o gospodarce nieruchomościami, Ustawę o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, Ustawę o utrzymaniu porządku i czystości w gminie, Ustawę o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i odprowadzeniu ścieków, Ustawę o pracownikach samorządowych, Ustawę o drogach, Ustawę o swobodzie działalności gospodarczej oraz Kodeks Postępowania Administracyjnego.

Jednostką organizacyjną, przy pomocy której Burmistrz wykonuje należące do jego kompetencji zadania publiczne, zadania zlecone z zakresu administracji rządowej oraz zadania wynikające z porozumień zawartych z jednostkami samorządu terytorialnego jest Urząd Miejski. Organizacja

i zasady funkcjonowania Urzędu Miejskiego w Krzeszowicach zostały określone w Regulaminie Organizacyjnym Urzędu Miejskiego w Krzeszowicach zatwierdzonym przez Burmistrza Gminy Krzeszowice dn. 28 kwietnia 2010r. Zarządzeniem Nr 115/2010. Funkcjonowanie Urzędu opiera się na zasadach jednoosobowego kierownictwa, służbowego podporządkowania, podziału czynności służbowych i indywidualnej odpowiedzialności za wykonanie powierzonych zadań. Urząd działa na podstawie przepisów prawa, w tym prawa miejscowego oraz zarządzeń Burmistrza. Kierownikiem Urzędu jest Burmistrz, który jest zwierzchnikiem służbowym wszystkich pracowników Urzędu i kierowników innych jednostek organizacyjnych Gminy Krzeszowice. Burmistrz kieruje pracą Urzędu przy pomocy Zastępców, Sekretarza, Skarbnika. Pracą wydziałów Urzędu kierują Naczelnicy, a referatów Kierownicy. Podziału zadań i czynności służbowych pomiędzy pracowników poszczególnych komórek organizacyjnych dokonują bezpośredni przełożeni. Schemat organizacyjny Urzędu Miejskiego w Krzeszowicach został przedstawiony na poniższym schemacie.

Rysunek 6. Schemat organizacyjny Urzędu Miejskiego w Krzeszowicach

Źródło: UM w Krzeszowicach.

6.2. Trwałość i wykonalność organizacyjna projektu

Trwałość projektu jest to jego zdolność do funkcjonowania w długim okresie po zrealizowaniu inwestycji i jego ciągle oddziaływanie na sferę ekonomiczną, społeczną lub przestrzenną jednostki, na terenie której jest realizowany. Trwałość organizacyjna projektu warunkowana jest przez posiadanie przez podmiot wdrażający projekt stosownej struktury organizacyjnej oraz zespołu ludzi o kwalifikacjach zapewniających funkcjonowanie projektu w jego fazie operacyjnej. Gwarantuje to zdolność do długotrwałego działania, a także do skutecznego zarządzania projektem w długim okresie. Wykonalność organizacyjna jest to natomiast posiadanie odpowiedniej struktury organizacyjnej i zespołu wykwalifikowanych kadr do prawidłowego wykonania projektu, z zachowaniem niezbędnych procedur i warunków jego realizacji.

Beneficjentem i podmiotem odpowiedzialnym za realizację przedmiotowej inwestycji jest **Gmina Krzeszowice**. Jest ona zobligowana do zapewnienia trwałości projektu oraz wykazania jego wykonalności organizacyjnej. Wnioskodawca posiada stosowne struktury organizacyjne i zespół ludzki o kwalifikacjach zapewniających funkcjonowanie projektu zarówno w fazie realizacji jak i w fazie operacyjnej projektu.

Za przygotowanie wniosku aplikacyjnego wraz z niezbędnymi załącznikami odpowiedzialny będzie **Referat ds. Strategii i Planowania** przy współpracy **Wydziału Inwestycji, Remontów i Infrastruktury Technicznej**. Komórki te odpowiedzialne będą również za realizację projektu, a do ich szczegółowych zadań należeć będzie:

1. Wydział Inwestycji, Remontów i Infrastruktury Technicznej:

- przygotowanie kompletnej dokumentacji dla realizowanego projektu,
- przygotowanie i kompletowanie dokumentów dla uzyskania niezbędnych decyzji, zezwoleń oraz współpraca z odpowiednimi instytucjami,
- współudział w przygotowaniu materiałów i wniosku o aplikację zewnętrznych funduszy pomocowych,
- podpisanie umowy z Wykonawcą prac,
- nadzór merytoryczny i techniczny nad realizacją zleconych zadań inwestycyjnych,
- nadzór finansowy nad realizacją zleconych zadań inwestycyjnych Gminy,

- nadzór i koordynacja przebiegu zlecenia przetargowego, nadzorowanie przestrzegania procedur ustawy Prawo Zamówień Publicznych
- nadzór i koordynacja przebiegu zlecenia nadzoru technicznego (inwestorskiego),
- nadzór i koordynacja przebiegu zlecenia nadzoru autorskiego i archeologicznego,

2. Referat ds. Strategii i Planowania:

- przygotowanie i złożenie wniosku o dofinansowanie wraz załącznikami,
- podpisanie umowy o współfinansowanie ze środków funduszy unijnych,
- nadzór nad przebiegiem zlecenia promocji projektu,
- nadzór nad przebiegiem zlecenia przygotowania studium wykonalności
- po otrzymaniu dofinansowania przez projekt:
 - o przygotowywanie wniosków o płatność oraz rozliczenie projektu,
 - o prowadzenie współpracy z instytucjami zewnętrznymi odpowiedzialnymi za wdrożenie i nadzór nad realizacją projektu,
 - o prowadzenie raportowania, monitoringu i sprawozdawczości z zapisami umowy o dofinansowanie projektu,
 - o koordynacja działań poszczególnych wydziałów i jednostek Gminy na etapie realizacji projektu.

Wśród **zadań zleconych na zewnątrz** wymienić należy:

- przygotowanie studium wykonalności
- opracowanie SIWZ i materiałów przetargowych na podstawie ustawy prawo zamówień publicznych,
- nadzór techniczny (inwestorski),
- nadzór autorski i archeologiczny,
- promocja projektu.

Nadzór nad prawidłową ewidencją księgową i operacjami finansowymi związanymi z realizacją projektu należeć będzie do Wydziału Finansowo – Księgowego pod nadzorem Skarbnika Gminy.

- Pracownicy wydziałów zaangażowanych w realizację projektu są osobami doświadczonymi i posiadającymi odpowiednie kwalifikacje w zakresie prowadzenia zadań inwestycyjnych i przygotowania projektów do realizacji, znają prawo budowlane oraz zagadnienia kosztorysowania, uczestniczą w procesie projektowania inwestycji, a także w procedurach

z zakresu zamówień publicznych i rozliczenia inwestycji. Są to również osoby doświadczone w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na finansowanie projektów (osoby zatrudnione w RSP mają wykształcenie techniczne i kierunkowe w zakresie zarządzania funduszami europejskimi). Ponad to pracownicy mają wieloletnie doświadczenie w realizacji projektów finansowanych z UE oraz innych źródeł zewnętrznych. Doświadczenie gminy Krzeszowice w realizacji projektów współfinansowanych z zewnętrznych źródeł, w tym ze środków Unii Europejskiej, obejmuje następujące zadania:

- „Przebudowa szlaku komunikacyjnego Stawiska - Paczółtowice w ramach Narodowego Programu Przebudowy Dróg Lokalnych 2008-2011” - w ramach projektu powstał ciąg komunikacyjny z miejscowości Stawiska przez m. Czerną do m. Paczółtowice. W wyniku realizacji projektu zmodernizowano odcinek o długości 7,873 km. Projekt o łącznej wartości 2.800.000,00 zł. Dofinansowanie na poziomie 50% - dotacja z budżetu państwa. Okres realizacji: 2009 rok
- Przebudowa Tenczyńskiego Szlaku Komunikacyjnego w Gminie Krzeszowice w ramach Narodowego Programu Przebudowy Dróg Lokalnych 2008 – 2011, Budżet państwa poprzez Urząd Wojewódzki, Wartość zadania 3 738 164,12, dofinansowanie 1 689 082,06 PLN,
- „Moje boisko – Orlik 2012” - w ramach niniejszego projektu powstał kompleks dwóch boisk sportowych: boisko piłkarskie oraz boisko wielofunkcyjne wraz z budynkiem sanitarno-szatniowym. Realizacja projektu przyczyniła się do zwiększenia dostępności atrakcyjnych obiektów sportowych w Gminie Krzeszowice. Projekt o łącznej wartości 1.178.758,40 zł. Dofinansowanie na poziomie 56,5 % - dotacja z budżetu Województwa Małopolskiego, dotacja celowa z budżetu państwa. Okres realizacji: 2008 rok.
- „Budowa placów zabaw w gminie Krzeszowice” - w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Projekt dotyczy budowy otwartych stref rekreacji dla dzieci w 14 sołectwach: Dubie, Czerna, Dębnik, Frywałd, Miękinia, Nawojowa Góra , Paczółtowice, Rudno, Sanka, Siedlec, Tenczynek, Wola Filipowska, Zalas, Żary. Wartość złożonego wniosku to 832 124,43 PLN. Wysokość dofinansowania na poziomie 40 %. Projekt obecnie w fazie realizacji.
- W wyniku porozumienia Gminy Krzeszowice z sześcioma innymi gminami powiatu krakowskiego, we wrześniu 2009 roku złożony został wniosek o dofinansowanie programu

użytkacji azbestu „Azbest stop...” w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, działanie 7.3. Kwota: 939 277,86 zł, poziom dofinansowania: 85%. Projekt w fazie realizacji.

- Rewitalizacja centrum Krzeszowic z przywróceniem funkcji obsługi turystyki uzdrowskiej i kulturowej – wartość zadania: 13 213 178,28 PLN, wysokość dofinansowania: 9 186 267,92 PLN z EFRR; obecnie w fazie realizacji.
- Budowa przedszkola w Tenczynku - wyrównanie szans edukacyjnych dzieci z terenów wiejskich gminy Krzeszowice – wartość zadania: 4 836 927,70 PLN, wysokość dofinansowania: 2 993 585,03 PLN z EFRR; obecnie w fazie realizacji.
- „Rekultywacja stawu w Żarach na terenie Parku Krajobrazowego Dolinki Krakowskie w gminie Krzeszowice”, EFRR. Podstawą do podjętych w projekcie działań był problem okresowego wysychania wody w stawie. Wartość wniosku: 139 118,18 PLN, dofinansowanie: 70 230,7 PLN (50%). Zadanie zostało zrealizowane.
- „Perła Tenczynka – odnowa i zabezpieczenie stawu Wrońskiego na terenie Tenczyńskiego Parku Krajobrazowego w gminie Krzeszowice”, EFRR. Podstawą do ustalenia szczegółów podjętych w projekcie działań był problem nieszczelności zbiornika. Wartość wniosku: 297 901,77 zł, dofinansowanie: 223 426,32 zł (75%).
- Budowa sieci kanalizacyjnej w Rudnie – etap II, umowa na dofinansowanie z EFRROW z dnia 24 marca 2010, wartość zadania 4 359 374,47 PLN, dofinansowanie 2 637 136 PLN, trwa realizacja.
- „Budowa sali wraz z boiskiem przy Zespole Szkół w Nowej Górze” - przedmiotem projektu była budowa sali gimnastycznej z zapleczem wraz z budową boiska. Projekt o łącznej wartości 2.886.000,00 zł. Dofinansowanie na poziomie 22,52% - Ministerstwo Sportu i Turystyki (Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej). Okres realizacji: 2008 r.
- Pracownice komputerowe dla szkół - udzielanie wsparcia na rzecz rozwoju sfery zatrudnienia poprzez promowanie zachowań przyczyniających się do zwiększania szans zatrudnienia, warunków dla przedsiębiorczości, wyrównywania szans oraz inwestowania w zasoby ludzkie. W ramach programu pracownice komputerowe otrzymały: Zespół Placówek Oświatowych w Woli Filipowskiej, Szkoły Podstawowe: w Krzeszowicach, Paczółtowicach, Ostrężnicy, Nawojowej Górze, Zalasiu, i Gimnazjum w Krzeszowicach. Wartość sprzętu zakupionego

za pozyskane środki to 274.471,65 zł. Realizacja zadania nastąpiła w roku 2003 ze środków Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwoju Zasobów Ludzkich.

- „UCZENIE NA WSI” - dofinansowanie dla niepełnosprawnych uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych za II sem. 2008 r. oraz za rok szkolny 2008/09). Realizacja programu umożliwiła zakup wielu pomocy naukowych, na które beneficjenci nie mogli sobie pozwolić ze względu na niski poziom dochodów. Ponadto dofinansowane zostały zajęcia mające na celu podniesienie sprawności fizycznej lub psychicznej, kursy doszkalające w zakresie programu nauczania oraz kursy językowe oraz wyjazdy organizowane w ramach zajęć szkolnych. 100% środków pochodzi z budżetu Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.
- Program Rewitalizacji Obszarów Miejskich, „Rewitalizacja centrum Krzeszowic z przywróceniem funkcji obsługi turystyki uzdrowskiej i kulturowej”, MRPO, działanie 6.1.A. Wartość projektu: 13 213 178,28 zł, poziom dofinansowania: 70%.
- Renowacja „Kapliczki pod Matką Boską”, Budżet województwa małopolskiego poprzez Urząd Marszałkowski, Zadanie związane jest z odnowieniem zabytkowego obiektu w centrum Krzeszowic. Wartość zadania: 121 829,20 PLN, dofinansowanie: 40 000,00 PLN,
- Konserwacja budynku „Zdrój Główny, Budżet województwa małopolskiego poprzez Urząd Marszałkowski, Zadanie związane jest z odnowieniem zabytkowego obiektu w centrum Krzeszowic. Wartość zadania: 63 196,23 PLN, dofinansowanie: 20 000,00 PLN,
- Wymiana oświetlenia ulicznego w gminie Krzeszowice, WFOŚiGW w Krakowie, Kredyt w wysokości 1 300 000 PLN,
- Gmina Krzeszowice pływa - zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży, Budżet województwa małopolskiego poprzez Urząd Marszałkowski, Przewidywana wartość zadania to 21 799 PLN, z czego 10 899,99 to dofinansowanie,
- Remont istniejącego boiska sportowego LKS Wolana w Woli Filipowskiej, WFOŚiGW w Krakowie, budżet województwa małopolskiego poprzez Urząd Marszałkowski w ramach programu „Orlik+”, Wartość zadania 422 801,98, wnioskowano o 100 000 PLN do WFOŚ i o 42 000 zł do UM,
- Modernizacji dróg dojazdowych do pól, Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych Urzędu Marszałkowskiego, Wartość wniosku to 176 410 PLN, dofinansowanie to 72 370 PLN,

- „Radosna Szkoła”, Budżet Państwa poprzez Kuratorium Oświaty, Przyznano dofinansowanie 100%, na pomoce dydaktyczne w 2009 r. w wysokości 59 958 PLN,

Podmiotem odpowiedzialnym za realizację projektu będzie Gmina Krzeszowice. W związku z posiadanym doświadczeniem w zarządzaniu projektami z udziałem środków pomocowych, przez pracowników Urzędu Miejskiego, wdrożenie projektu współfinansowanego środkami zewnętrznymi, w postaci dotacji z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego nie stworzy problemów administracyjnych ani merytorycznych.

Projekt realizowany będzie od 2010 do 2012r. Szczegółowy harmonogram prac w podziale na kwartały przedstawia się następująco:

Rysunek 7: Wykres Gantta

ROK	2010		2011				2012			
KWARTAŁ	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Studium wykonalności										
przygotowanie dokumentacji przetargowej										
Przedbramie										
Kaplica z zakrystią i mur parawanowy										
Budynek południowo- zachodni										
Wschodnie skrzydło mieszkalne										
Wieża Dorotka										
Baszta artyleryjska "Grunwaldzka"										
Korytarz obronny										
Kurtyny murów obronnych										
Baszta artyleryjska wschodnia "Izabela"										
Baszta artyleryjska pld_wsch "Małgorzata"										
Baszta Nawojowa										
Budowla północna										
Instalacja odgromowa										
Wywóz i utylizacja gruzu										
Nadzór inwestorski										
Nadzór autorski										
Nadzór archeologiczny										
Promocja										

Źródło: Opracowanie własne.

Właścicielem oraz pomiotem zarządzającym majątkiem powstałym w wyniku realizacji projektu będzie **Gmina Krzeszowice**, która będzie odpowiedzialna za zachowanie trwałości projektu. Zgodnie z obowiązującymi zasadami projekt będzie funkcjonować w okresie długoterminowym, w ciągu 5 lat od daty finansowego zakończenia projektu nie zostaną wprowadzone żadne znaczne modyfikacje odnośnie jego pierwotnego przeznaczenia. W perspektywie tej projekt będzie spełniał kryteria i normy obowiązujące w Unii Europejskiej odnośnie pierwotnego przeznaczenia i wykorzystania. Żadne wartości nabyte podczas realizacji projektu nie zostaną zbyte, a kontynuacja projektu będzie odbywała się zgodnie z zapisami wniosku i umowy o dofinansowanie. Realizacja działań nie jest uzależniona od działań osób ani instytucji trzecich. Brak jest rozpoznawalnych zagrożeń dla realizacji projektu, wynikających z czynników formalno - prawnych oraz instytucjonalnych.

Beneficjent dysponuje **programem wykorzystania obiektu**. Zaplanował on sposób i zakres eksploatacji produktów projektu. Po zakończeniu realizacji inwestycji obiekt będzie udostępniony turystom. Aktualnie obiekt jest zamknięty dla zwiedzających ze względu na jego stan techniczny, jednak po zakończeniu inwestycji będzie on stanowić ogromną atrakcję turystyczną i kulturalną. Zamek Tenczyn w Rudnie to cenny zabytek budownictwa obronnego i rezydencjonalnego wpisany do rejestru zabytków województwa. Jednocześnie obiekt stanowi masowo odwiedzaną atrakcję turystyczną i potencjalne miejsce organizacji plenerowych imprez kulturalnych. Stanowi on element wielu szlaków turystycznych, ścieżek dydaktycznych o znaczeniu regionalnym a nawet międzynarodowym, w tym m.in.: Jurajskiego Rowerowego Szlaku Orlich Gniazd, międzynarodowej trasy rowerowej Kraków – Morawy - Wiedeń Greenways i Eurovelo R4, Międzynarodowego Szlaku Maryjnym Częstochowa – Mariazell oraz ścieżki dydaktycznej „Dawnego górnictwa wokół zamku Tęczyń”. Obiekt jest dobrze oznakowany - przy każdej drodze wjazdowej do gminy Krzeszowice stoi tablica reklamująca ten zabytek, w Rudnie są drogowskazy prowadzące do Zamku oraz dodatkowo oznaczenia ścieżki rowerowej i szlaku turystycznego. W pobliżu atrakcji znajduje się duży parking.

Zgodnie z obowiązującymi wytycznymi konserwatorskimi zamek Tenczyn powinien pozostać trwałą ruiną. Istnieje jednak możliwość adaptacji wnętrz niektórych obiektów na cele ekspozycyjne oraz obsługę ruchu turystycznego. Po zakończeniu I etapu prac (dofinansowanego z MKIDN) w obiekcie powstanie punkt widokowy na wieży bramne i pomieszczenie do przyszłych ekspozycji na temat

historii obiektu, co znacząco podniesie jego atrakcyjność. W ramach niniejszego projektu planuje się kompleksowe przystosowanie zamku na potrzeby turystów. Zaplanowano m.in. adaptację pomieszczeń piwnic i parteru w budowlu pld. – wsch. poprzez wykonanie wzmocnienia i zabezpieczenia sklepień nad parterem oraz odgruzowaniu wnętrz piwnic na potrzeby niewielkiego zaplecza gastronomicznego i sanitarnego. Ustawione zostaną ponadto przenośne toalety dla zwiedzających. Dla zapewnienia bezpieczeństwa, tak budowli, jak i odwiedzających ją turystów, zaplanowano instalację odgromową na najwyższych punktach obiektu.

Wejście na zamek będzie nieodpłatne. Obiekt będzie dozorowany, celem zapewnienia na jego terenie porządku i bezpieczeństwa.

Oprócz funkcji turystycznych obiekt wykorzystywany będzie na **cele kulturalne**. Odbywać się tu będą liczne imprezy okazjonalne lokalne i regionalne. Spośród cyklicznie organizowanych imprez o znaczeniu lokalnym i regionalnym wymienić należy:

- średniowieczne festyny o zasięgu regionalnym organizowane niegdyś przez Władze Gminy Krzeszowice i Stowarzyszenie Bractwa Orlich Gniazd z Krakowa, podczas których można było zobaczyć zmagania zbrojnych rycerzy, dawne tańce dworskie, postrzelać z łuku do tarczy, rzucać włócznią, podkować lub pierścieniem albo też zostać zakutym w dyby. Ze względu na zły stan obiektu i konieczność jego zamknięcia imprezę wstrzymano. Po zakończeniu inwestycji planowane jest jej wznowienie.
- Rajd Toporczyków Tęczyńskich, organizowany przez członków Stowarzyszeń „Dla Szkoły w Tenczynku” i „Ratuj Rudno” oraz Gminy Krzeszowice. Planuje się kolejne edycje rajdu w najbliższych latach.
- Piknik Rodzinny w Tenczynie przy Zamku - w okolicach górnego parkingu koło zamku, połączony z wieloma imprezami towarzyszącymi, m.in.: występy kół gospodyń wiejskich, konkurs w puszczaniu latawca, turniej rodzinny dla dzieci i rodziców, konkursy plastyczne, dmuchany zamek dla dzieci oraz zabawa taneczna.
- Rudniański Jarmark.

Ponadto po zakończeniu inwestycji na terenie zamku i w jego bezpośrednim otoczeniu odbywać się będą pokazy rycerskie, gry terenowe, piknik czy widowiska średniowieczne. Dodatkowo zaplanowano na terenie zamku różnego rodzaju programy edukacyjne dla dzieci, eventy tematyczne w ramach „dni Krzeszowic”, m.in. konkursy na najlepszego strój rycerza dla dzieci. W ramach

programu edukacyjnego planuje się wycieczkę dla każdej klasy oraz konkurs rysunkowy – „zamek wczoraj i dziś”. Ponadto w obiekcie będzie prowadzona działalność związana z programami zarządzania i zagospodarowywania czasu wolnego. W pobliskim przedszkolu w Tenczynku prowadzona jest charytatywnie akcja pn. „Tęczowe wakacje”, która dotyczy zagospodarowaniu czasu wolnego dzieci w wieku przedszkolnym w okresie wakacyjnym. W ramach tych zajęć i w ramach gminnego programu edukacji kulturowej – będą prowadzone zajęcia na temat życia mieszkańców w dawnym Zamku. Do niniejszej dokumentacji dołączony został program edukacji kulturowej dla dzieci w wieku szkolnym i przedszkolnym.

6.3 Trwałość i wykonalność finansowa projektu

Trwałość finansowa oznacza zapewnienie środków na przyszłą eksploatację i utrzymanie inwestycji – zapewnienie źródeł finansowania operacyjnego w długim okresie. Mogą to być środki finansowe generowane przez sam projekt, przez podmiot zarządzający projektem, a także inne podmioty, które zgłaszają chęć przyszłego dotowania projektu.

W przypadku przedmiotowego projektu Beneficjentem, właścicielem i operatorem powstałej infrastruktury będzie Gmina Krzeszowice. Środki finansowe konieczne do realizacji projektu będą pochodzić z budżetu Gminy Krzeszowice i będą zabezpieczone w Wieloletnim Programie Inwestycyjnym stanowiącym załącznik do Uchwały Budżetowej Gminy - Uchwała nr LII/446/2010 Rady miejskiej w Krzeszowicach, z dnia 26 sierpnia 2010 r., załącznik nr 6 „Limity wydatków na wieloletnie programy inwestycyjne w latach 2010-2013, pozycja nr 11, łączne nakłady – 6 600 000,00 zł, wysokość wydatków w 2011r. – 3 300 000,00 zł, w 2012r. - 3 300 000,00 zł. Beneficjent zobowiązuje się do zapewnienia trwałości projektu przez okres co najmniej 5 lat od finansowego zakończenia projektu zgodnie z postanowieniami art. 57 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. uchylającym Rozporządzenie (WE) nr 1260/1999. Projekt przez cały okres trwałości nie będzie poddany zasadniczym modyfikacjom, tj.: mającym wpływ na jego charakter lub warunki jego realizacji lub powodującym uzyskanie nieuzasadnionej korzyści przez podmiot publiczny, wynikającym ze zmiany charakteru własności elementu infrastruktury albo z zaprzestania działalności.

Po zakończeniu realizacji projektu powstałe w jego ramach produkty będą utrzymywane przez właściciela powstałego majątku - Gminę Krzeszowice. Wszelkie koszty związane z eksploataowaniem i właściwym utrzymaniem obiektu będą pokrywane ze środków Gminy Krzeszowice zabezpieczanych corocznie w budżecie gminy. Operator będzie w stanie pokryć wszystkie wydatki związane z prowadzeniem projektu, tak aby zachował on swoją trwałość przez okres co najmniej 5 lat.

6.4. Analiza wykonalności prawnej projektu

Projekt „Prace konserwatorskie i roboty budowlane w celu zabezpieczenia ruin XIV – wiecznego zamku Tenczyn w Rudnie – etap II” jest w pełni przygotowany pod względem formalno – prawnym do realizacji.

Dokumentacja techniczna

Wnioskodawca dysponuje pełną dokumentacją projektową – Projekt budowlany zabezpieczenia ruin zamku Tenczyn w Rudnie, autorstwa mgr inż. arch. Marii Filipowicz i mgr inż. arch. Aleksandra Filipowicza (architektura) i mgr inż. Henryka Schoena (konstrukcja), wykonany w 2008r.

Stan własności działek

Wnioskodawca - Gmina Krzeszowice posiada prawo do dysponowania nieruchomościami na cele budowlane. Inwestycja zlokalizowana jest na działce o numerze ewidencyjnym 909/9 o powierzchni 1.7468 ha (Nr księgi wieczystej: KW48190, Dec.Min.DL-o-40-40/96). Właścicielem działki jest Skarb Państwa a jej użytkownikiem Gmina Krzeszowice.

Zgodność projektu z zapisami Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego dla Rudna, działka, na której zlokalizowana jest inwestycja określona jest symbolem – UP1, czyli tereny usług publicznych o znaczeniu ponad lokalnym. W sąsiedztwie działki znajdują się tereny zieleni leśnej i tereny zieleni nie urządzonej o szczególnym znaczeniu przyrodniczym.

Pozwolenie konserwatora zabytków

Wnioskodawca dysponuje pozwoleniem Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków nr 305/08 z dn. 19 maja 2008r. (znak sprawy: OZKr/JJ.4145-438/08) na prowadzenie prac przy zabytku nieruchomym. Decyzją nr 490/10 z dn. 08.07.2010r. (znak: OZKr/JJ.500-683/10) Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków ww. pozwolenie zmieniono (zmiana dotyczyła osoby nadzorującej).

Pozwolenie na budowę

Wnioskodawca dysponuje Decyzją nr AB.V-1-364/08 z dn. 28.05.2008r. (znak sprawy: AB.V.AJ.73510-1-53/08) wydaną przez Starostę Krakowskiego zatwierdzającą projekt budowlany i udzielającą pozwolenie na wykonanie robót budowlanych dla Gminy Krzeszowice na zamierzenie budowlane pn.: „Prowadzenie prac budowlanych i konserwatorskich związanych z zabezpieczeniem ruin zamku Tenczyn w Rudnie (nr rej. zab. A-12), w oparciu o „Projekt budowlany zabezpieczenia zamku Tenczyn w Rudnie” na działce nr 909/9 w miejscowości Rudno, gmina Krzeszowice”.

Decyzja w sprawie wpisania dobra kultury do rejestru zabytków

Zamek Tenczyn wpisany został do rejestru zabytków województwa krakowskiego w dniu 30 marca 1930r. pod nr XII-40/30. Decyzję tą zaktualizowano w dniu 9 kwietnia 1968 (pismo nr KL V-3/16/68). Obecnie figuruje w rejestrze zabytków pod nr A-12 i z tego tytułu podlega ochronie konserwatorskiej.

Zgodność realizacji projektu z prawem zamówień publicznych

Projekt będzie realizowany zgodnie z ustawą prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2004 r. nr 19 poz. 177 z późn. zm.) oraz wewnętrznymi uregulowaniami obowiązującymi w zakresie udzielania zamówień publicznych w Urzędzie Miejskim w Krzeszowicach, który będzie odpowiedzialny za przeprowadzenie postępowań przetargowych. W związku z przedmiotowym projektem zaplanowano przeprowadzenie następujących postępowań o udzielenie zamówienia publicznego:

Tabela 5: Zestawienie postępowań o udzielenia zamówienia publicznego w ramach projektu

Przedmiot	Tryb	Termin
Studium wykonalności	Zamówienie w trybie pozaustawowym art. 4 ust. 8	III kwartał 2010
Roboty budowlane	Przetarg nieograniczony	I kwartał 2011
Nadzór inwestorski	Przetarg nieograniczony	I kwartał 2011
Promocja	Zamówienie w trybie pozaustawowym art. 4 ust. 8	II kwartał 2011
Przygotowanie dokumentacji przetargowej	Zamówienie w trybie pozaustawowym art. 4 ust. 8	I kwartał 2011
Nadzór archeologiczny	Zamówienie w trybie pozaustawowym art. 4 ust. 8	I kwartał 2011
Nadzór autorski	Zamówienie z wolnej ręki, art.67, pkt. 1,1,b	I kwartał 2011

Źródło: Dane Urzędu Miasta w Krzeszowicach

Przeprowadzenie procedury wyboru wykonawcy większych zadań (wykonawcy prac budowlanych oraz nadzoru inwestorskiego) w drodze przetargu nieograniczonego zagwarantuje równy dostęp dla wszystkich podmiotów, które wykazą się odpowiednim potencjałem technicznym i ludzkim oraz kompetencjami i doświadczeniem określonym w SIWZ. Taki sposób wyboru wykonawcy zapewni z jednej strony równy dostęp dla wszystkich zainteresowanych podmiotów, a z drugiej strony – zagwarantuje odpowiednią jakość wykonania zlecenia. Ponadto otwarta procedura przetargowa pozwoli na wyłonienie wykonawcy, który zaoferuje najatrakcyjniejszą cenę, co pozwoli uzyskać odpowiedni współczynnik efektywności wydatków projektu.

Zamówieniu w trybie pozaustawowym podlegać będzie wybór wykonawcy studium wykonalności, nadzoru archeologicznego, dokumentacji przetargowej oraz działań promocyjnych. Zwolnienie ze stosowania przepisów Ustawy Prawo zamówień publicznych dla tej grupy wydatków w ramach projektu, wynika z art. 4, pkt 8 Ustawy PZP, gdyż kwota jaką Zamawiający przewiduje wydatkować na realizację tej części projektu nie przekracza wartości 14.000 euro. Zamówienia udzielane w trybie pozaustawowym zlecane będą na podstawie rozeznania rynku i porównania ofert tak, by zapewnić najlepszy współczynnik cena – jakość.

Kontrakt na nadzór autorski w ramach projektu będzie realizowany w innym trybie niż pozostałe kontrakty. Będzie to zamówienie z wolnej ręki, na podstawie art.67, pkt. 1,1,b ustawy Prawo zamówień publicznych. Rozwiązanie takie wynika z przyczyn związanych z ochroną praw wyłącznych, wynikających z odrębnych przepisów.

6.5. Promocja projektu

Promocja projektu będzie przebiegała zgodnie z publikacją „Podręcznik dla beneficjenta. Promocja i informacja projektów realizowanych w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013”, która została opracowana w celu wdrożenia zasad promocji projektów współfinansowanych ze środków unijnych zgodnie z wymaganiami określonymi w Rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 r.

Działania promocyjne rozpoczną się podczas prac budowlanych. Zaplanowano umieszczenie tablic informacyjnych w miejscach realizacji projektu, w terminie nie dłuższym niż 30 dni od daty podpisania umowy o dofinansowanie projektu. Informacje umieszczone na tablicy będą zgodne z obowiązującym zasadami, to znaczy:

1. co najmniej 25% całej powierzchni tablicy będzie poświęcone informacjom o zaangażowaniu Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego Unii Europejskiej w realizację projektu;
2. logo Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego,
3. flaga Unii Europejskiej z odwołaniem słownym do Unii Europejskiej oraz odwołaniem słownym do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
4. hasło: „Fundusze Europejskie dla Małopolski”,
5. logo Województwa Małopolskiego,
6. zapis informujący o współfinansowaniu projektu ze środków Unii Europejskiej, umieszczany poza ciągiem znaków w brzmieniu: „Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013”
7. wartość całkowita projektu oraz wartość dofinansowania

W ramach działań promocyjnych i informacyjnych, podejmowanych przez cały okres realizacji projektu, zaplanowano wykorzystanie Internetu. Stworzona zostanie specjalna zakładka na stronie urzędu Gminy Krzeszowice, gdzie zamieszczona będzie informacja o zrealizowanym projekcie i o współfinansowaniu z UE. O wszelkich wydarzeniach związanych z zamkiem, na bieżąco informuje również stowarzyszenie powołane w celu ratowania tego cennego zabytku na swojej stronie: www.ratujtenczyn.org.pl. Ponadto, przewiduje się, że w związku z tym, że jest to istotna inwestycja dla Gminy Krzeszowice, jej realizacją zainteresowane będą lokalne media, więc informacja o projekcie będzie również przekazywana dzięki artykułom w prasie, mediach elektronicznych, radiu.

Wszystkie materiały informacyjne związane z realizacją projektu opatrzone będą logo Unii Europejskiej, logo Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego oraz logo Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wraz z tekstem opisującym ten fundusz. Logo Unii Europejskiej, zgodne będzie z opisem zamieszczonym w opracowaniu „Wytyczne dotyczące emblematu i określenie standardowej kolorystyk do Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 r.”.

Po zakończeniu inwestycji w obiektach objętych projektem umieszczone zostaną tablice pamiątkowe, informujące o źródłach finansowania projektu. Tablice te będą zawierać następujące elementy:

- logo Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego,
- flaga Unii Europejskiej z odwołaniem słownym do Unii Europejskiej oraz odwołaniem słownym do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- hasło: „Fundusze Europejskie dla Małopolski”,
- tytuł projektu,
- logo Województwa Małopolskiego,
- zapis informujący o współfinansowaniu projektu ze środków Unii Europejskiej, umieszczany poza ciągiem znaków w brzmieniu: „Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013”
- wartość całkowita projektu oraz wartość dofinansowania.

Przyjęty sposób informacji i promocji projektu pozwoli na jednoznaczną identyfikację jego realizacji z Europejskim Funduszem Rozwoju Regionalnego i Małopolskim Regionalnym Programem Operacyjnym.

Na promocję projektu zaplanowano środki w wysokości 6 100,00 zł brutto. Pierwsze działania promocyjne – zakup tablicy informacyjnej w miejscu realizacji projektu, rozpoczną się w II kwartale 2011. Natomiast w IV kwartale 2012 (zakończenie inwestycji) zakupiona zostanie tablica pamiątkowa.

7. Analiza odbiorców projektu/Analiza popytu

Obszar oddziaływania przedmiotowego projektu to przede wszystkim miejscowość Rudno, gdzie znajduje się obiekt objęty inwestycją. Jednak ze względu na otwarty charakter i ogólnodostępność obiektu, oddziaływanie projektu jest szersze i obejmuje teren całej Gminy Krzeszowice oraz całego regionu Małopolski a nawet kraju. Ruiny zamku objęte przedmiotowym projektem należą bowiem, zdaniem Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, do najcenniejszych zabytków tego typu w Polsce i dlatego stanowią masowo odwiedzaną atrakcję turystyczną.

Z uwagi na charakter projektu, Wnioskodawca zakłada otwarty dostęp do obiektu objętego inwestycją. Z tego względu krąg odbiorców projektu jest bardzo szeroki. Wśród **bezpośrednich odbiorców** czyli osób korzystających z obiektu wyróżnić należy:

1. **Mieszkańców Gminy Krzeszowice.** Ze względu na ogólnodostępny charakter obiektu, z jego oferty będą mogli korzystać wszyscy mieszkańcy Gminy. W chwili obecnej liczba mieszkańców Gminy Krzeszowice wynosi ok. 32 tys. osób. Jeśli nawet osoby te nie będą bezpośrednio zainteresowane odwiedzeniem zamku, to zapewne przy okazji równego rodzaju imprez, wystaw czy występów będą oni odbiorcami oferty kulturowej związanej z tym obiektem. Ponadto dzięki realizacji projektu nastąpi aktywizacja społeczno – gospodarcza obszaru objętego projektem, co przyczyni się do poprawy jakości życia na tym obszarze. Przewiduje się, że w związku z realizacją projektu nastąpi rozwój gospodarczy Gminy wynikający ze zwiększonej liczby turystów. Wpłynie to na powstawanie nowych firm w branży obsługującej ruch turystyczny, które generować będą dodatkowe miejsca pracy, co wpłynie na poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy. Rozwój oferty kulturowej w Gminie przyczyni się ponadto do aktywizacji miejscowej ludności. Realizacja szeregu imprez (również o zasięgu ponadlokalnym) wpłynie pozytywnie na umocnienie poczucia tożsamości i przywiązania do lokalnej kultury i tradycji. Edukacja kulturowa realizowana w oparciu o dziedzictwo kulturowe zamku w Rudnie wpłynie korzystnie na poziom kapitału ludzkiego na tym terenie, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży do których skierowana będzie znaczna część programu edukacyjnego. Atrakcyjny teren stanowić będzie ciekawą propozycję na spędzanie wolnego czasu. Wszystkie te czynniki wpłyną na poprawę warunków życia w Gminie i w konsekwencji przyczynią się do rozwoju społeczno-

gospodarczego obszaru, na którym realizowany jest projekt, oddziałując tym samym na wszystkich jej mieszkańców.

2. **Przedsiębiorcy.** Grupą, która skorzysta na realizacji projektu będą przedsiębiorcy prowadzący działalność na terenie Gminy. W związku z rosnącym ruchem turystycznym wynikającym ze zwiększonej atrakcyjności Gminy, wzrosną wpływy przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą, szczególnie w branży gastronomicznej i handlowej. Realizacja projektu wpłynie także na zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej Gminy. Inwestorzy poprzez wyeksponowanie walorów turystycznych gminy uzyskają atrakcyjne miejsce do lokowania swoich inwestycji. Dzięki większej atrakcyjności turystycznej Gminy, inwestorzy będą upatrywać ogromnych możliwości rozwoju na tym obszarze.
3. **Turyści.** Ze względu na specyfikę zamku jako obiektu zabytkowego, jedną z jego podstawowych funkcji jest funkcja turystyczna. Gmina jest niezwykle atrakcyjną turystycznie miejscowością, dzięki czemu corocznie odwiedza ją coraz liczniejsze grono podróżnych. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, liczba turystów odwiedzających Krzeszowice wyniosła w 2009 roku 2 322 osoby (liczba ta obejmuje wyłącznie osoby, którym udzielono noclegów). Osoby te korzystać będą z obiektu podczas tradycyjnego zwiedzania obiektu, jak również podczas licznie organizowanych imprez o charakterze kulturowym (pokazy, festyny, rajdy).

Pomimo zakazu wstępu na obiekt, zamek odwiedza codziennie spora liczba turystów. Są to zarówno osoby zamierzające obejrzeć sam zamek, jak również turyści przechodzący lub przejeżdżający znajdującymi się tu trasami turystycznymi oraz osoby wykorzystujące malowniczy obraz w formie pleneru malarskiego lub fotograficznego. Łączna liczba odwiedzających w skali roku wynosi ok. 4000. W wyniku realizacji projektu liczba ta znacząco się zwiększy i wynosić będzie 10 000 osób.

Realizacja inwestycji wpłynie również pozytywnie na jakość oferty turystycznej i kulturowej zamku. Inwestycja dotyczy obiektu zdewastowanego i niezagospodarowanego. Jej realizacja z pewnością podwyższy standard oferty turystycznej zamku (szczególnie na szczeblu gminnym, ale także na szczeblu regionalnym i ogólnokrajowym). Główna atrakcja turystyczna Gminy będzie ponownie otwarta dla zwiedzających. Dotychczas, ze względu na zagrożenie zawaleniem, ruiny można było podziwiać wyłącznie z bezpiecznej odległości. Po realizacji inwestycji będzie można zwiedzać

wnętrze obiektu, wejść do dodatkowych pomieszczeń i dotychczas niedostępnych obszarów. Dodatkowo planuje się kompleksowe przystosowanie zamku na potrzeby turystów. Zaplanowano m.in. adaptację pomieszczeń piwnic i parteru w budowli pld. – wsch. poprzez wykonanie wzmocnienia i zabezpieczenia sklepień nad parterem oraz odgruzowaniu wnętrz piwnic na potrzeby niewielkiego zaplecza gastronomicznego i sanitarnego. Ustawione zostaną również przenośne toalety dla zwiedzających. Dla zapewnienia bezpieczeństwa, tak budowli, jak i odwiedzających ją turystów, zaplanowano instalację odgromową na najwyższych punktach obiektu. Obiekt będzie również dozorowany, co wpłynie na poziom bezpieczeństwa turystów oraz uchroni budowlę przed dewastacją.

Rozbudowa oferty obiektu polegać będzie również na wykorzystaniu zamku na cele kulturalne i edukacyjne. Odbywać się tu będą liczne imprezy okazjonalne lokalne i regionalne (średniowieczne festyny, rajdy, pikniki, pokazy rycerskie itp.) Dodatkowo zaplanowano na terenie zamku różnego rodzaju programy edukacyjne dla dzieci, eventy tematyczne w ramach „dni Krzeszowic”. W ramach programu edukacyjnego planuje się wycieczkę dla każdej klasy oraz konkurs rysunkowy – „zamek wczoraj i dziś”. Ponadto w obiekcie będzie prowadzona działalność związana z programami zarządzania i zagospodarowywania czasu wolnego.

8. Analiza techniczna oraz technologiczna inwestycji

8.1. Opis i uzasadnienie przyjętych rozwiązań

Zamek Tenczyn położony na platformie szczytowej i stokach stożka wulkanicznego, składa się z zamku górnego, usytuowanego na owalnym, prawie płaskim plateau o średnicy ok. 60m, położonym na wysokości 398,0 m n.p.m. oraz zamku dolnego wzniesionego na stokach po południowej i zachodniej stronie wzgórza. Różnica wysokości między dziedzińcem zamku górnego a zewnętrznym obwodem obronnym, biegnącym w przybliżeniu wzdłuż poziomicy 388 m n.p.m., wynosi 10m. Zamek znajduje się w stanie trwałej ruiny. W zespole zabudowań daje się obecnie wyodrębnić szereg budynków i budowli obronnych. Na terenie zamku górnego wyróżniamy:

1. **Przedbramie** – budynek na rzucie prostokąta, dwupiętrowy, nakryty dachem pograżonym (odtworzonym w r. 1995), z szeroką sienią przejazdową na dziedziniec zamku górnego, przylega do wieży bramnej. Budynek wzniesiony zapewne w XVI w. a później kilkakrotnie przebudowany, remontowany był w latach 80-tych XIXw. I w latach 1992-1994.
2. **Wieża bramna** – na rzucie prostokąta zbliżonego do kwadratu, pięciokondygnacyjna, nakryta dachem namiotowym, w przyziemiu przedłużenie sieni przejazdowej przedbramia. Budynek remontowany w latach 1912 – 1914 i 1949 – 1950.
3. **Kaplica z zakrystią** – przylega od wschodu do przedbramia i wieży bramnej. Kaplica zbudowana zapewne w w. XVI (może z adaptacją starszych murów), zakrystia dobudowana w 2 poł. XVI w. Kaplica zdesakralizowana w r. 1769. Obecnie w stanie ruiny. Mur parawanowy między dziedzińcem i kaplicą – zachowany do wysokości 2 kondygnacji.
4. **Budynek płd. – zachodni**, dostawiony pod rozwartym kątem do przedbramia i wieży bramnej. Obecnie zrujnowany, zachowana tylko ściana południowa i fragment ściany zachodniej, wysokości 3 kondygnacji. Pierwotnie podpiwniczony, piwnice zagruzowane. Ścianę płd. zabezpieczono w r. 1922 (wykonano wówczas ceglany łuk rozpierający skrajne fragmenty oryginalnej ściany).
5. **Budowla płd.- wsch.** – zespół pomieszczeń mieszkalnych po stronie południowo – wschodniej zamku górnego. Budynek jednotraktowy, piętrowy, podpiwniczony. Zachodnia ściana elewacyjna w poziomie I-go piętra zachowana tylko we fragmentach. Piwnice i parter sklepione.

- 5.a **Budowla płn. – wsch.** – jednotraktowa, 2 – kondygnacyjna, podpiwniczona. Przyległa od północy do budynku nr 5. W poziomie I-go piętra ściana elewacji zach. Zachowana tylko we fragmentach.
6. i 6a. **Budynek północny i budynek płn. – zachodni** – zrujnowana zabudowa mieszkalno – gospodarcza po północnej stronie dziedzica.
7. **Wieża-basza „Dorotka”** – okrągła wieża w północno – wschodnim narożniku zamku górnego, restaurowana w latach 50-tych XX wieku.

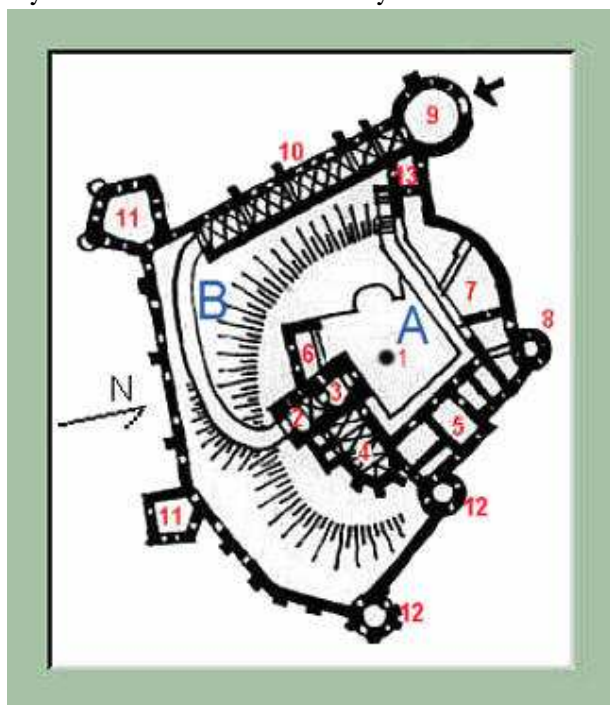
Zewnętrzny obwód obronny zamku dolnego tworzą:

- I. **Basteja wjazdowa** w typie barbakanu („rondeli”), okrągła dwukondygnacyjna budowla o średnicy zewnętrznej około 20m, położona na południowo- zachodnim narożniku zamku.
- II. **Korytarz obronny** prowadzący od bastei na południe, wzdłuż zachodniego muru kurtynowego; wieloprzęsłowy, pierwotnie przesklepiony.
- III. **Baszta artyleryjska – „Grunwaldzka”** – pięcioboczna, czterokondygnacyjna baszta usytuowana na stoku w południowo – zachodnim narożniku obwodu.
- IV. **Baszta artyleryjska „Nawojowa”** – usytuowana na stoku, na osi Przedbramia Zamku Górnego, na rzucie kwadratu, ustawionego ukośnie do załamującego się w tym miejscu muru kurtynowego, trzykondygnacyjna.
- V. **Baszta artyleryjska południowo-wschodnia – „Małgorzata”** – okrągła pięciokondygnacyjna baszta, usytuowana na stoku w pld.- wsch. Narożniku zamku.
- VI. **Baszta artyleryjska wschodnia „Izabela”** – na rzucie $\frac{3}{4}$ koła, pięciokondygnacyjna, usytuowana przy pld. – wsch. Narożniku zamku górnego, otacza narożnik budynku nr 5.
- A, B, C – Kurtyny murów obronnych** – zachowane w złym stanie do wysokości pk. 8m, pomiędzy basteją i basztami artyleryjskimi zamykają przestrzeń zamku dolnego.

Teren zamku – porośnięty dziko rosnącą niską roślinnością – samosiejki drzew i krzewów. Pomiędzy zewnętrznym obwodem obronnym a zamkiem górnym rośnie kilka starych drzew. Na środku dziedzica zamku górnego rośnie klon –jawor, objęty opieką konserwatorską jako pomnik przyrody (od r. 1936). Ciągi komunikacyjne stanowią ścieżki wydeptane przez zwiedzających.

Rysunek 8: Plan zamku Tenczyn w Rudnie

- A - zamek właściwy,
B - przedzamcze/zamek dolny,
1 - dziedziniec ze studnią,
2 - budynek bramny,
3 - wieża bramna zwana Nawojową,
4 - kaplica,
5 - skrzydło reprezentacyjne z XVI wieku,
6 - pokoje dla straży,
8 - baszta "Dorotka",
9 - brama wjazdowa w formie barbakanu,
10 - sień,
11 - basteje (większa to "Grunwaldzka"),
12 - baszty z XV wieku,
13 - czworoboczna wieża, prawdopodobnie pierwotna brama z XIV wieku

Źródło: Zamki i dwory obronne ziemi krakowskiej, Marian Kornecki, Kraków 1966

W obecnym stanie ruin nie da się wykonać precyzyjnie obliczenia powierzchni użytkowej, powierzchni zabudowy i kubatury poszczególnych budowli zamku. Podane niżej dane dla niedostępnych części budynków wyliczone są szacunkowo.

Zamek górny

1. Przedbramie

Powierzchnia zabudowy: 143,75 m²

Powierzchnia użytkowa:

- 1-1 – przejazd bramny (przyziemie): 72,3 m²
- 1-2 – Sala I piętra: 86,9 m²
- 1-3 – Sala II piętra: 104,6 m²

RAZEM: 263,8 m²

Kubatura: 2 587,5 m³

2. Wieża bramna

Powierzchnia zabudowy: 120,9 m²

Powierzchnia użytkowa:

• 2-1 – przejazd bramny (przyziemie):	69,3 m ²
• 2-4 – Platforma widokowa:	29,5 m ²
RAZEM:	98,8 m ²

Kubatura: 3 036 m³

3. Kaplica z zakrystią

Budynki w formie trwałej ruiny, wnętrza nie zadaszone

Powierzchnia zabudowy: 432,5 m²

Powierzchnia użytkowa: 190 m²

4. Budynek płd. – zachodni

Budynek w formie trwałej ruiny, zachowana tylko ściana południowa i fragment ściany zachodniej, wysokości 3 kondygnacji. Pierwotnie podpiwniczony, piwnice zagruzowane.

Powierzchnia zabudowy istniejących ścian nr 4 i 5: 24,75m².

5. Budynek płd. – wsch. 5 i 5a oraz baszta „Dorotka” 7

Powierzchnia zabudowy: 360,5 m²

Powierzchnia użytkowa łącznie:

• Piwnice:	
• 0-6 – Sala:	110,2 m ²
• 0-7 – Sala:	81,1 m ²
• 0-8/9 – Sala:	75,9m ²
RAZEM:	267,2 m ²
• Parter:	
• 1-6 – Sala:	113,5 m ²
• 1-7 – Sala:	78,0 m ²
• 1-8 – Sala:	42,1m ²
• 1-9 – Sala:	38,5m ²
• 1-10 – Sala:	11,9m ²

• 1-11 – Baszta:	12,1m ²
RAZEM:	278,2 m ²

- Piętro – taras widokowy: 327,2 m²

Kubatura: 3 036 m³

6. Budynek północny 6 i budynek pñ.-zachodni 6a

Zrzurowana zabudowa mieszłano-gospodarcza po północnej stronie dziedzińca. Powierzchnie i kubatury nie możliwe do wyliczenia.

Zewętrżny obwód obronny zamku dolnego

I. Basteja wjazdowa

Budynek w formie trwałej ruiny, wętrże nie zadaszone. Powierzchnia zabudowy: 314 m².

II. Korytarz obronny

Budynek w formie trwałej ruiny, wętrże nie zadaszone. Powierzchnia zabudowy: 636 m².

III. Baszta artyleryjska „Grunwaldzka”

Budynek w formie trwałej ruiny, wętrże nie zadaszone. Powierzchnia zabudowy: 424 m².

Docelowo 3 kondygnacje do adaptacji - ~600m².

IV. Baszta Nawojowa

Budynek w formie trwałej ruiny, wętrże nie zadaszone. Powierzchnia zabudowy: 140 m².

Docelowo 3 kondygnacje do adaptacji - ~270m².

V. Baszta „Małgorzata”

Budynek w formie trwałej ruiny, wętrże nie zadaszone. Powierzchnia zabudowy: 113 m².

Docelowo 3 kondygnacje do adaptacji - ~270m².

VI. Baszta artyleryjska wschodnia „Izabela”

Budynek w formie trwałej ruiny, wętrże nie zadaszone. Powierzchnia zabudowy: 60 m².

Ruiny zamku ulegają postępującej destrukcji, głównie pod wpływem czynników atmosferycznych oraz rozrastającej się roślinności. Do degradacji substancji zabytkowej przyczynia się również w niemalym stopniu duży ruch turystyczny. Stan zachowania poszczególnych budowli zamku oraz zakres koniecznych reparacji przedstawiono poniżej:

1. Korytarz obronny (II) wnętrza nr 1-19 i 1-20

Korytarz obronny długości ok. 60m prowadzi od bastei I w kierunku pld. do baszty III – Grunwaldzkiej. Jego ściana zachodnia stanowi kurtynę obronną zamku. Poziom drogi we wnętrzu korytarza początkowo wznosi się (do 392,6 m n.p.m. w odległości ok. 12 m od bastei I) a następnie opada (do 389,8m na końcu południowym).

W ramach prac zabezpieczających konieczne jest ustalenie pierwotnego poziomu posadzki korytarza i jej zrekonstruowanie. Obecny poziomy drogi wjazdowej są przypadkowe, pochodzą z 1990r. Odgruzowane podłoża korytarza wykonano wówczas bez żadnej dokumentacji, nie było fachowego nadzoru badawczego i konserwatorskiego. W wielu miejscach widać, iż teren we wnętrzu korytarza wybrano poniżej historycznego poziomu użytkowego. Korytarz był w przeszłości na całej długości przesklepiony i zadaszony. Na murach zachodnim i wschodnim zachowane ślady wysklepków.

Ściana zachodnia nr 38 (mur obronny między Basteją Wjazdową a Basztą III) – mur wykonany z kamienia wapiennego, w układzie warstwowym, długość wynosi ok. 66,5m; grubość zróżnicowana ok. 1,0 – 1,2m; korona (strzępie) zachowane do poziomu 394,5 - 397m n.p.m. Poziom terenu przy murze od strony zewnętrznej znajduje się między rzędnymi ok. 387,0 (w rejonie przypory północnej), 392,4 m n.p.m. (w części środkowej) i 388,2 m n.p.m. po stronie południowej. Zatem wysokość muru po stronie zewnętrznej wynosi 4,5 do 9,5m. Od wewnątrz wysokość ściany równa jest od 6m (na odcinku południowym) do 2m (na odcinkach bardziej zniszczonych). Od wewnątrz mur wzmocniony jest dwoma przyporami – w odległości 8m i 32m od bastei I. Od wewnątrz 4 pilastry; stanowiące podpory łuków międzyprześłowych rozpiętych między ścianą wschodnią i zachodnią korytarza. Na ścianach zachowało się 5 okien o nieregularnym rozstawie. Poziom parapetów okien w korytarzu opada w kierunku pln. (max różnica między oknami pln. i pld. wynosi ok. 1m), można więc przypuszczać że poziom posadzki opadał ku północy. Stan techniczny muru jest zły – zwłaszcza od strony wschodniej (wewnętrznej). Od zewnątrz mur zachowany jest w lepszym stanie. Obie przypory znajdują się w bardzo złym stanie. Z północnej pozostała w zasadzie tylko południowa krawędź ze znacznymi ubytkami a południowa uległa prawie całkowitemu zniszczeniu.

Od zewnątrz na odcinku pierwszych 8m od Bastei ścianę porastają krzewy których pnie i konary wrosnięte są w mur. Kamienie w wątku powierzchniowo zwietrzałe. Odcinek między przyporami jest w lepszym stanie. Większe ubytki kamieni występują jedynie w górnej części ściany. Na południe od drugiej przypory mur jest bardzo zniszczony – pozbawiony prawie całkowicie warstwy licowej, zaprawa jest wypłukana. Widoczne ślady łatania wyrw cegłą. Mur porośnięty jest bluszczem, krzewami a nawet drzewkami. Końcowy południowy fragment muru (na odcinku 5m) jest w lepszym stanie. Jednak dołem brak jest warstwy licowej, pozostałe kamienie są rozluźnione. Od strony wewnętrznej mur jest bardzo zniszczony, pozbawiony lica. Korona na całej długości jest silnie skorodowana. W wielu miejscach widaćłaty i przymurówki z cegły. Ceglane glify i nadproża są bardzo silnie zniszczone. Od strony wewnętrznej stwierdzono 4 większe rysy, z których dwie znajdują się na styku pilastrów z murem. Pozostałe 2 biegną skosem ku górze w kierunku południowym. Poza powyższymi pęknięciami, we wnęce znajdującej się po północnej stronie powyższego fragmentu ściany widoczne są rozluźnienia cegieł, tworzące skośne zarysowania prowadzące również skosem w górę w kierunku południowym.

Konieczne jest przemurowanie szczelin i pęknięć łącznie ze stabilizacją przyległych fragmentów muru kamiennego. Dodatkowo szpary należy skotwić i zainfekować.

Ściana wschodnia korytarza n 39 (mur wewnętrzny) - na odcinku północnym (w obrębie pomieszczenia nr 1-19) korytarz opiera się o wysoką na 2 kondygnacje ścianę nr 34; zachodnią budowli nr a. Dalej poza poprzeczną ścianą nr 40, korytarz rozszerza się i posiada własną ścianę wschodnią nr 39. W jej części pln. znajduje się duży otwór nakryty łukiem odcinkowym z płaskich, dobieranych kamieni wapiennych (dawna brama na schody prowadzące na dziedziniec zamku górnego wzdłuż ściany pld. budowli nr 6a). W obu ościeżach otworu liczne ubytki kamieni. W głębi w odległości ok. 3m za tym otworem, wejście do piwnicy pod budynkiem 6a.

Stan techniczny wschodniej ściany korytarza jest zły, choć nie jest ona spękana. Przy ścianie widoczne 3 pilastry, stanowiące podpory łuków między przesłowych rozpiętych pomiędzy ścianą wschodnią i zachodnią korytarza. Pierwszy pilaster jest mocno zniszczony, a kamienie skorodowane. Za nim ściana jest w stosunkowo dobrym stanie, jedynie w jednym miejscu brakuje kilku kamieni. Korona muru na skutek korozji jest nieregularna, tworzy ją gruz kamienny. Około 6m przed wyrwą w murze, na $\frac{3}{4}$ wysokości ściany występuje pozioma szczyrba (prawdopodobnie odsadzka na oparcie sklepienia). Zaraz za wyrwą znajduje się następny pilaster. Druga szczyrba jest grubsza od pierwszej. Następny odcinek muru charakteryzuje się tym, że większe bloki zachowane są dobrze, a mniejsze

plyty są warstwowo zlasowane na skutek korozji. Powyżej 2m w murze występuje dużo ubytków kamieni, a jeszcze wyżej widać nieregularny układ kamieni wewnątrz ściany. Ściana ma ok. 4m wysokości. Następny pilaster (trzeci) jest gruby, ma ponad 1m szerokości. Dołem występuje węgarek szerokości ok. 1,5m od ściany, który potem chowa się w licu na odl. 70cm i urywa się na wysokości 2m. Za nim lico ściany ma charakter ciągły – było odnowione. W czasie remontu ściany nie zachowano już poziomego uwarstwienia kamieni. Odbudowa sięga do górnej krawędzi ściany. W dolnej partii ściany układ warstwowy jest zachowany. Korona muru kolejno powoli obniża się od pilastra i schodzi na wysokość 2,5 2,8m. W dalszym ciągu mur jest odnowiony, ale układ kamienny nie jest tu warstwowy. W końcowej części zachowany jest stary układ warstwowy kamieni. W odległości 8m od drugiego pilastra, a 4m. przed następnym pilastrem jest wzniesienie nieregularne na koronie muru zarośnięte roślinnością. Po stronie południowej widać ślady naprawy muru fragmentami cegieł do poziomu 3m. Ostatni pilaster szerokości 1m jest wysunięty górą w kierunku korytarza. Za nim znajduje się końcowy odcinek ok. 1m zrujnowanego muru podciętego po stronie zachodniej i nieregularnego od wschodu. Od południa widoczne są fragmenty dawnego lica ściany. W ramach zabezpieczenia budowli zaplanowano zamurowanie wyrw, szczelin i pęknięć łącznie ze stabilizacją przyległych fragmentów muru kamiennego. Dodatkowo należy skotwić i zainfekować szpary.

2. Baszta III (Grunwaldzka) – wnętrze nr 21

Baszta Grunwaldzka, po bastei wjazdowej największy z wysuniętych elementów obronnych zamku, ma kształt pięciokąta o nierównych długościach boków. Najkrótsza ściana wschodnia dł. Ok. 3m stanowi przedłużenie muru zachodniego korytarza obronnego. Ściany północna, pld.-zachodnia, pld.-wschodnia mają po ok. 15m długości, ściana zachodnia ma 13m. Poziom korony murów jest nierówny – maksymalna różnica wysokości wynosi 22m. Wnętrze baszty jest zagruzowane. Okna dolnej kondygnacji znajdują się poniżej poziomu obecnego terenu. Charakterystyczne dla tej baszty są fragmenty renesansowego zwieńczenia zachowane na większości ścian. Basztę wieńczy murowana z cegły attyka, złożona z fryzu z arkadowych blend zamkniętych gzymsem na kamiennych kroksztynach. Na każdej ze ścian ponad gzymsem rozpięte były 3 przęsła grzebieniowej attyki z półkolistymi spływami, rozdzielone sterczynami, z boniowanymi kamiennymi filarami. Relikty podobnych attyk zachowały się na budynkach przedbramia i budowli pld.-zachodniej. Zwieńczenie Baszty Grunwaldzkiej zachowało się na ok. 1/3 długości zach. części ściany pld., na całej ścianie zachodniej oraz na skrajnych częściach ścian pld.- zach. i pld.- wsch. Cegła jest w wielu miejscach

silnie skorodowana, brakuje elementów gzymsu kamiennego, a jeszcze rzadziej występują fragmenty odwróconych luków zwieńczenia attyki. Jednak na podstawie zachowanych fragmentów zwieńczenia istnieje możliwość pełnego odtworzenia tej dekoracji. Murowane z kamienia ściany poniżej attyki są w złym stanie, zwłaszcza po stronie wewnętrznej budowli. Od zewnątrz duże partie lica są zachowane, niemniej widoczne są na nich pęknięcia, ubytki kamieni i rozluźnienia muru. W ścianie pld. duży otwór, który powstał w miejscu pęknięcia ściany, został zamurowany cegłą. Fragmenty parapetu i ceglanego luku nadproża świadczą o istnieniu kiedyś w tym miejscu okna. Podobnie na niższym poziomie otwór okienny został zamurowany kamieniem wapiennym. Drugi mniejszy otwór posiada od zewnątrz fragmenty luku ceglanego, świadczące o tym, że był dawniej oknem. Dziś ubytki kamieni doprowadziły do nieregularnego kształtu otworu. Na ścianie od zewnątrz widoczne są 3 wyraźne pęknięcia. Na fragmencie attyki także występuje pionowa rysa przechodząca na mur poniżej. Na krawędzi wschodniej tej ściany, na połączeniu ze ścianą zachodnią korytarza obronnego, jest następna wyrwa dołem zamurowana cegłą. Ściana zachodnia podparta jest na narożu południowym masywnym pilastrem kamiennym, który być może był przymurówką ciągłą wzdłuż ściany pld.- zach., obecnie przerwana szeroką wyrwą. W dolnej części przypory brak licowej warstwy kamieni, a powyżej powstałej wnęki mur jest bardzo zniszczony, z ubytkami. Pozostałe wewnątrz wnęki wapienne kamienie są zlasowane. Z muru wystają dwa duże głazy nie mające już prawie żadnego podparcia. Dołem mur lokalnie jest podmyty na głębokości do ok. 40cm. Od wewnątrz ściana ma 2 odsadzki – dolna (ok. 392 m n.p.m.) zarośnięta jest krzewami, górna (397m n.p.m.) tawą i chwastami. Grubość ściany dołem wynosi 3m, powyżej dolnej odsadzki 2,1m i powyżej górnej odsadzki 0,55m. W wielu miejscach na ścianach widoczne są ślady dwóch poziomów ceglanych sklepień, dzielących wnętrze na 3 kondygnacje. Stan techniczny ściany zachodniej wymaga przemurowania ościeży otworów okiennych na 3 poziomach. Pęknięcie na narożu ściany zachodniej i pld. – zachodniej rozwidlone w górnej części attyki, biegnie przez okrągły otwór w attyce i dalej stromo skośnie w dół rozwidlając się znowu w kierunku północnym i na sąsiednią ścianę w kierunku pld.- wsch. W ww. ścianie występują w dolnej części po stronie wewnętrznej oraz wokół dawnych okien groźne ubytki muru kamiennego, które wymagają przemurowania. W narożach ściany, ok. 1,8m poniżej dolnej krawędzi attyki, występują dwa otwory o średnicy ok. 50-60cm niewiadomego pochodzenia. Podobny otwór występuje w narożu południowym baszty, a w zrujnowane części ściany północnej występuje poziomy kanał biegnący od wschodniego pilastra aż poza zachodnie okno w tej ścianie. Ściana południowo-zachodnia składa się z dwóch części oddzielonych wyrwą

szerokości 1/3 rozpiętości ściany i wysokości ok. 14m. Attyka nad oboma częściami ściany jest silnie zniszczona. Brak gzymsu i zwieńczenia. Od zewnątrz fragment zachodni posiada liczne ubytki kamieni w dolnej części przypory i otwór ok. 4m poniżej attyki. Od wewnątrz występuje w tym miejscu w ścianie nieforemna wnęka o znacznie większych wymiarach. Powyżej w środkowej części kondygnacji oraz w dolnej części tego fragmentu ściany występują liczne ubytki muru i rozluźnienia kamieni. Na krawędzi wyrwy są ślady naprawy czoła muru cegłą i tynkiem. Na odcinku wschodnim, o podobnym stanie technicznym stwierdzono pęknięcia biegnące od samej góry attyki aż do zamurowanego otworu okiennego. W górnej części w pobliżu naroża wschodniego występuje dziura na wylot ściany. Wnęka widoczna jest również od wewnątrz u dołu naroża. W przyporze na narożu ściany południowo-zachodniej południowo-wschodniej występują w dwóch miejscach duże ubytki muru. Zniszczona jest także korona przypory. W ścianie południowo-wschodniej również widoczna jest nieregularna wyrwa szerokości ok. 1,8m, wysokości 12m, która sięgała do poziomu terenu. Wyrwa została częściowo zamurowana dołem murem kamiennym, a wyżej ceglanym grubości 1cegły. Przy ziemi brak kilku warstw kamieni, a powyżej kamienie są mocno rozluźnione. Również powyżej ceglanego muru po obu stronach wyrwy widoczne są rysy i rozluźniony stary mur kamienny. Silne rozluźnienia wątku, ubytki i brak attyki występują zwłaszcza w górnej części ściany pld. – wsch. Z zewnątrz widoczne jest 1 okno na wyższym poziomie i ślady dawnego okna w dolnej części wyrwy. W nadprożu okna powstała znacznych rozmiarów dziura sięgająca korony muru. Ściana od strony wewnętrznej w wielu miejscach pozbawiona jest lica, ceglany opór sklepienia odspoił się od muru i grozi odpadnięciem. Na ok. 30% ściany pld. –wsch. od strony zewnętrznej zachował się tynk wapienny. Również na ścianie pln. widoczne są platy tynku. Ponad oknami 3-ciej kondygnacji na narożnikach widoczne są od wewnątrz wyraźne ślady ceglanego, wieloprzęsłowego sklepienia. Ściana wschodnie praktycznie nie istnieje. Zachowany został jedynie mały fragment po stronie południowej podparty murem ceglanym. Orono muru sięga 392m n.p.m., a na poziomie 390,4 jest sklepienie bardzo niskiego otworu wejściowego. Sklepienie to jest w większości wtórnie wymurowane z cegły, tylko w partiach przypodporowych zachowane relikty kamienne. Naroże północne tej ściany w połączeniu ze ścianą zachodnią korytarza obronnego i północną ścianą baszty III jest kompletnie zrujnowane, wymaga wzmocnienia i uzupełnienia.

Zalecenia wynikające z projektu (opracowane według specyficznej wiedzy projektantów oraz WKZ i w oparciu o opinię techniczną dotyczącą stanu technicznego ruin, będącą załącznikiem do projektu budowlanego):

- Wnęki, dziury i wyrwy na ścianach zachodniej i południowo-zachodniej oraz w przyporach przemurować. Luźne kamienie osadzić w murze, a najbardziej zniszczone fragmenty ścian (m.in. wschodnia część ściany płn. od strony wewnętrznej) wzmocnić iniekcją.
- W ścianie północnej zamurować wyrwy na styku ze ścianą korytarza obronnego i odtworzyć luki nadproży obu górnych okien. Luki i pęknięcia wypełnić iniekcją lub przemurować poszczególne fragmenty.
- W ścianie zachodniej przemurować ubytki i rozluźnienia muru kamiennego wokół okien.
- Zamurować wyrwę w ścianie pld.- zach. do poziomu attyki.
- W ścianie pld. – wsch., w istniejącej szczelinie odtworzyć otwór okienny (uzupełnić ościeża i nadproże). Powyżej okna otwór zamurować kamieniem. Pilnej naprawy wymaga także nadproże istniejącego otworu okiennego. Odspojony od ściany ceglany opór sklepienia przemurować.
- Ściana wsch. jest prawie zupełnie zniszczona, zrekonstruować nadproża i ościeża otworów w obu kondygnacjach. Wypełnienia wykonać w wątku kamiennym.
- Wszystkie ściany baszty, po wykonaniu przemurowań, iniekcji, uzupełnień itp. należy skotwić prętami Ø30 na poziomie 396m i 391,5 m n.p.m. Dodatkowo należy narożnik południowy ściany zach. na poziomie attyki.
- Wnętrze tej dużej baszty (o wymiarach przekątniowych 18,0x15,0m) jest zagruzowane. W ramach nadzoru badawczego architektonicznego i archeologicznego basztę odgruzować w celu rozpoznania i ewentualnej rekonstrukcji dawnego rozplanowania wnętrza.
- Szczegółnej troski wymaga attyka, której pozostałe fragmenty należy naprawić i uzupełnić.

3. Kurtyna pld. – zach. A- mur między basztami III i IV – ściana nr 46.

Mur długości 61m biegnie w linii prostej w kierunku wschodnim z lekkim odchyleniem na południe. Średnia różnica poziomów po obu stronach muru wynosi ok. 4m. Poziom korony ze względu na zniszczenia i przemurowania jest bardzo zróżnicowany. W murze widoczne są 3 nieregularne otwory w miejscach zamurowanych wcześniej okien. Po stronie wewnętrznej muru nad otworami zachowały się nadproża okienne. Ściana od strony zewnętrznej wzmocniona jest 3 przyporami. Po zachodniej stronie trzeciej przypory (licząc od strony baszty III) widoczne jest nadproże nad otworem bramki, zamurowanym kamieniem w licu ściany. Klucz nadproża znajduje się ok. 1m poniżej poziomu terenu

po stronie wewnętrznej muru. Stan muru po stronie zewnętrznej jest w większości dobry, niemniej są też fragmenty bardzo zniszczone. Na odcinku ok. 8m od strony baszty III, prawie do poziomu terenu po wewnętrznej stronie, mur nadbudowany jest nową ścianą ceglana (1992r.). Poniżej w odległości 2m od baszty znajduje się pionowa głęboka szpara w kamiennym wątku. Kamienie po obu jej stronach leżą luźno i grożą spadnięciem (zaprawa jest wymyta). Odcinek muru w odległości 6 do 8m od baszty, dołem jest „podmyty”. Dalszy odcinek muru pozbawiony zewnętrznej warstwy kamieni, górą jest całkowicie zarośnięty bluszczem. Na dalszym odcinku, aż do pierwszej przypory, w koronie muru powstała głęboka wyrwa, a poniżej jest głęboka kawerna. Mur jest tu tak zniszczony przez czynniki atmosferyczne i przez ludzi, że trudno odtworzyć jego pierwotny wygląd. Wg inwentaryzacji KPG z 1983r. w miejscu tym znajdował się zamurowany otwór. Obecnie wyrwa jest częściowo zamurowana cegłą. Duże kamienne bloki znajdujące się wokół wnęki nie posiadają spoinowania, są luźne i grożą spadnięciem. W sąsiadującej w wyrwę przyporze brak górnego fragmentu po stronie zachodniej. Natomiast w dolnej partii przypory po stronie wschodniej znajdują się luźne bloki kamienne. W murze pomiędzy przyporą zachodnią i środkową widoczne są dwie szerokie, strome, skośne szpary biegnące w kierunku wschodnim. Wyżej w tym regionie mur jest nieco rozluźniony. Poza powyższymi rysami na tym odcinku mur jest w dość dobrym stanie, choć jest zarośnięty bluszczem. Środkowa przypora w górnej części posiada znaczne ubytki lica, pozostałe kamienie są rozluźnione. Na górze przypory rośnie drzewo. Mur między przyporami środkową i wschodnią jest w dość dobrym stanie. Jedynie dołem widoczne są ubytki dużych kamieni i mur jest rozluźniony. W zamurówce dawnej bramy przy przyporze wschodniej powstała u dołu dziura, przez którą można dostać się do bardzo małego prostokątnego pomieszczenia. Powyżej dziury widoczna jest rysa biegnąca wzdłuż nadproża a po lewej stronie pionowa cezurka, wskazująca na zamurowany otwór. Trzecia, wschodnia przypora jest w najlepszym stanie i tylko wzdłuż wschodniej krawędzi zewnętrzne kamienie są rozluźnione. Ostatni 17-metrowy odcinek muru zaczynający się w odległości ok. 2m na wschód od przypory był całkowicie zburzony i obecnie jest odbudowany cieńszy – dołem starszy kamienny, górą ceglany. Na tym odcinku pozostał jedynie sześciometrowy fragment bardzo zniszczonego pierwotnego muru. Otwory w miejscu dawnych okien nie posiadają od zewnątrz nawet śladów nadproży. Po stronie wewnętrznej dolna część muru do wysokości nadproży okiennych jest w dość dobrym stanie. Powyżej, w pasie ok. 2m, kamienie zewnętrzne są rozluźnione, z ubytkami, zaprawa ze spoin wypłukana, jednak lico jest zachowane. Najbardziej zniszczony jest mur w rejonie okna zachodniego. Kamienne nadproża okien posiadają ubytki kamieni i wymyte spoiny.

Zalecenia wynikające z projektu (opracowane według specyficznej wiedzy projektantów oraz WKZ i w oparciu o opinię techniczną dotyczącą stanu technicznego ruin, będącą załącznikiem do projektu budowlanego):

- Przemurować szczeliny i pęknięcia łącznie ze stabilizacją przyległych fragmentów muru kamiennego. Dodatkowe szpary skotwić i zainikować.
- Naprawić nadproża i glify okien od wewnątrz oraz wzmocnić mur wokół otworów od zewnątrz.
- Przebadać wnętrze za zamurowaną bramą przy podporze wschodniej, ustalić zakres prac (zamurować otwór w licu ściany lub wykonać w nim nadproże).

4. Baszta IV – Nawojowa – wnętrze nr 22

Budowla położona na osi przedbramia zamku górnego. Wybudowana na planie czworokąta zbliżonego do kwadratu o bokach dł. 12m, usytuowana diagonalnie przylega do murów obronnych ściętym północnym narożnikiem, w którym znajduje się wejście. Baszta ma 3 kondygnacje. Obecna korona murów biegnie na poziomie ok. 400 m n.p.m., a wyrwy w koronie sięgają poziomu 398,2m n.p.m. Największa wysokość ścian wynosi 16m. Gruzowisko wewnątrz opada w kierunku płd. – zach. Elewacje płn.- zach., płd.- wsch., płn.- wsch. trójkondygnacyjne, dwuosiove, w ścianie płd. – zach. po jednym oknie na kondygnacji, obok biegł komin. Część z okien jest obecnie całkiem lub częściowo zamurowana, najczęściej cienką ścianą ceglana. Od zewnątrz najbardziej zniszczone i wymagające naprawy są fragmenty ścian nad i pod otworami okiennymi. Pozostałe ściany, poza płn.- zach. są zasadniczo w dobrym stanie. Niewielkie uszkodzenia to ubytki dużych kamieni wzdłuż zachodniego narożnika baszty, lokalne nieliczne ubytki lica ścian i rysy na ścianie płn.- zach., w rejonie znajdującego się w ścianie przewodu kominowego oraz skośne rysy nad nadprożem okiennym. Spore fragmenty ścian zasłonięte są tynkiem. Po stronie wewnętrznej baszty III ściany są w gorszym stanie. Głębokie kawerny podcinające lico widoczne są w zachodnim narożniku i na ścianach od strony wschodniej. Lico ściany płn.-wsch. zachowane we fragmentach. W bardzo złym stanie są też kamienne nadproża okien. Do baszty wchodzi się przez ogromny otwór sklepiony górami wąskim paskiem muru ceglano-kamiennego, przeciętego przewodem kominowym. Po obu stronach tego „nadproża” widoczne są rysy i rozluźnione kamienie. Rysy i rozluźnione kamienie znajdują się również w 2/3 wysokości „nadproża”. Mniej więcej w 2/3 wysokości zachodniej ściany otworu

znajduje się nieduży fragment nadproża ceglanego. Na ścianie pld.- zach., w pobliżu narożnika zachodniego, widać pionową rysę biegnącą od korony muru do otworu okiennego i dalej wzdłuż otworu do znajdującej się tam dziury w murze. Również w dolnej partii muru znajduje się skośna rysa łącząca zamurowane niższe okna. Poniżej zarysowania, nad najniższym oknem pozbawionym nadproża kamienie są bardzo rozluźnione w groźną odpadnięciem. Również zarysowana jest ściana pln.- zach. Skośne rysy widać nad nadprożem okna górnego. Inna rysa łączy dolny północny narożnik górnego okna z nadprożem okna środkowego. W ścianie tej poniżej przewodu kominowego znajduje się głęboka wnęka nie posiadająca żadnego sklepienia. Przewody kominowe w wielu miejscach nie posiadają zewnętrznej ścianki. Na koronie murów, odsadzkach i w otworach okiennych wyrastają drzewka i krzewy.

Zalecenia wynikające z projektu (opracowane według specyficznej wiedzy projektantów oraz WKZ i w oparciu o opinię techniczną dotyczącą stanu technicznego ruin, będącą załącznikiem do projektu budowlanego):

- Wykonać nadproże nad otworem wejściowym (ew. wzmocnić istniejący otwór).
- Wzmocnić nadproże okna górnego w ścianie pln.- zach. i naprawić (przemurować, zainfekować) rysy nad tym nadprożem.
- Naprawić nadproża i parapety pozostałych okien.
- Zamurować dziury i znaczne ubytki w murze lub wzmocnić ściany wokół nich.
- Uzupełnić ubytki kamieni w licu zewnętrznym ścian.
- Wzmocnić powierzchnię wewnętrzną ściany pln.- wsch. iniekcją.
- Zainjekować, a w razie potrzeby również skotwić rysy na ścianach zachodnich.

5. Kurtyna pld.- wsch. B - mur obronny między basztami IV i V, ściana nr 51

Mur o długości ok. 50m biegnie w kierunku pln.- wsch. Przy środkowej przyporze (po ok. 11m) załamuje się w kierunku północy. Poziom korony muru jest dość równy (poza obniżeniem w części środkowej) i biegnie ok. 397,5m n.p.m. Od zewnątrz mur posiada 3 przypory. Między nimi znajdują się 3 nieregularne otwory, częściowo zamurowane cegłą – brak nad nimi jakichkolwiek śladów nadproży (tak z zewnątrz, jak i po wewnętrznej stronie muru). W zewnętrznym licu muru widoczne są kamienne nadproża (lub ich fragmenty) okien niższego poziomu zamurowanych kamieniem. Fragment jednego z tych okien widoczny jest też po stronie wewnętrznej muru. Pozostałe okna są

obecnie poniżej terenu przy murze. Po stronie wschodniej przypory środkowej pod nadprożem powstała dziura, przez które widać kamienne sklepienie otworu prowadzącego w głąb muru. W zachodniej części muru, bezpośrednio poniżej jego korony, znajduje się rząd prostokątnych otworów – prawdopodobnie gniazda belek stropu lub zadaszienia. Strona południowa – zewnętrzna: od baszty IV do przypory środkowej mur jest w dobrym stanie. W przyporze środkowej dołem po stronie wschodniej lokalnie brak jest zewnętrznych kamieni, ale pozostały mur dookoła powstałej wnęki jest spójny. Około 3-metrowy fragment muru na wschód od środkowej przypory posiada w górnej połowie znaczne ubytki kamieni zewnętrznej warstwy, a pozostałe pozbawione są spoinowania i grożą odpadnięciem. Dalej w górnej partii muru kamienie są rozluźnione. Przypora wschodnia w górnej części ma duże ubytki kamieni, zwłaszcza po stronie wschodniej. Kolejny 6-metrowy odcinek muru jest w dobrym stanie. Ok. 6m od baszty V widoczne są 2 rysy. Przy samej baszcie V mur w połowie wysokości jest powierzchniowo zniszczony – ubytki kamieni, brak spoinowania. Strona północna – wewnętrzna: prawie na całej powierzchni mur jest powierzchniowo zniszczony, głównie przez porastającego go rośliny i warunki atmosferyczne – brak zewnętrznej warstwy kamiennej, zaprawa w spoinach jest wymyta i zwietrzała, trudno ustalić lico muru. Nad środkowym otworem kamienie są rozluźnione, powstały skośne rysy. W odległości ok. m od baszty V widoczna jest rysa o przebiegu zbliżonym do pionowego – znajduje się ona w miejscu, gdzie widoczne są rysy po zewnętrznej stronie muru.

Zalecenia wynikające z projektu (opracowane według specyficznej wiedzy projektantów oraz WKZ i w oparciu o opinię techniczną dotyczącą stanu technicznego ruin, będącą załącznikiem do projektu budowlanego):

- Rozeznać źródło powstawania nieregularnych otworów. Jeśli powstały przez destrukcję muru, należy je zamurować, a jeśli są to szczątki okien należy wzmocnić mur wokół nich i okna zrekonstruować.
- Uzupełnić dziurę w zamurowanym oknie po stronie zewnętrznej (lub zabezpieczyć przed powiększaniem się).
- Naprawić (uzupełnić) górną część przypory wschodniej.
- Wzmocnić lub naprawić od zewnątrz fragment muru przy środkowej przyporze i przy baszcie V.
- Zainiekować rysy znajdujące się ok. 6m od baszty V – w razie potrzeby wykonać kotwienia,

- Północne lico ściany pozostawić w stanie obecnym i zabezpieczyć.

6. Baszta V – Małgorzata – wnętrze nr 23

Jest to najbardziej na wschód wysunięty element murów obronnych, usytuowany w narożniku kurtyn pld.- wsch. B i pln.- wsch. C. Basztę wymurowano na planie koła o wewnętrznej średnicy ok. 8m od zewnątrz wzmocniono ośmioma przyporami – dołem w wątku ceglanym lub ceglano-kamiennym, górą kamienne. Między wszystkimi przyporami znajdują się okna, powyżej przypór okna tylko w co 2 osi. W najniższej kondygnacji strzelnice, obecnie znajdujące się tuż nad poziomem terenu zewnątrz baszty. Baszta posiadała we wnętrzu 5 kondygnacji, o czym świadczy 5 poziomów okien. Od strony wewnętrznej nad oknami widoczne są 4 rzędy otworów – prawdopodobnie gniazda belek stropowych. Korona muru znajduje się na poziomie 403m n.p.m. Strona zewnętrzna muru: miejscami ściany od zewnątrz pokryte są tynkiem. Cegła murów powierzchniowo zwietrzała i wymyta, ale przypory zachowane są w dość dobrym stanie. Górą widoczne ubytki kamieni, na drugiej przyporze od północy rośnie jarzębina. Również na innych przyporach rosną krzewy. Dwie środkowe przypory mają uszkodzone krawędzie na wysokości ok. 2 do 4m nad powierzchnią terenu (ubytki kamieni i cegieł). W skrajnej przyporze od strony zachodniej (w połowie wysokości) znajduje się duży otwór zamurowany od wewnątrz cienką ścianką ceglana. Po stronie zewnętrznej kamienie muru nad otworem są rozluźnione. Również na sąsiedniej przyporze w górnej części znajduje się dziura. W dużo gorszym stanie znajdują się pola między przyporami. Okna mają zniszczone nadproża, w podokiennikach w wielu miejscach widoczne ubytki, między drugą a trzecią przyporą od strony południowej biegnie pionowa rysa od góry muru przez 3 kondygnacje. Między środkowymi przyporami, w oknie drugiej kondygnacji, odrasta ścięte drzewo o pniu średnicy ok. 35cm. Strona wewnętrzna muru: na ścianach baszty od strony wewnętrznej brak rys. Mur do wysokości okien trzeciej kondygnacji oraz powyżej nich jest powierzchniowo zniszczony – w pasie ok. 1-4m nad poziomem terenu całkowicie brak lica. Nadproża okienne są uszkodzone, niektóre nadają się do natychmiastowej naprawy. W otworach okiennych, na wystęgach muru i jego koronie rośnie dużo krzaków.

Zalecenia wynikające z projektu (opracowane według specyficznej wiedzy projektantów oraz WKZ i w oparciu o opinię techniczną dotyczącą stanu technicznego ruin, będącą załącznikiem do projektu budowlanego):

- Naprawić nadproża okien i mur podokienny.
- Zlikwidować otwory i ubytki w ścianach i pilastrach przez przemurowanie.
- Rysę zainfekować i w razie potrzeby skotwić.

7. Kurtyna płn. - wsch. C (mur obronny) od baszty V do VI, ściana nr 53

Odcinek murów obronnych długości ok. 25m, zamykający teren zamku dolnego od wschodu. Teren u podnóża muru (po obu jego stronach) biegnie stromo w dół od baszty VI do baszty V. Różnica poziomu terenu p stronie wewnętrznej wynosi 4m (spadek średnio 30%). Od strony zewnętrznej mur jest w dość dobrym stanie. Występują nieliczne ubytki pojedynczych kamieni, w pobliżu baszty V z występu muru wyrasta duży krzak. Ok. 5m od baszty VI powstała wyrwa i poniżej dwie kawerny (z których korzystają zwiedzający do wspinania się). Mur nie ma powiązania ze ścianą baszty VI. Na styku powstała szpara z ubytkami lica. W pobliżu korony muru ściana kamienna „wchodzi” w okno baszty. Strona wewnętrzna muru jest prawie na całej długości bardzo zniszczona. W lico pozostały nieliczne kamienie, a odcinek środkowy jest zupełnie pozbawiony warstwy licowej. W pobliżu baszty VI powstała szeroka wyrwa sięgająca prawie poziomu terenu. Ostatni odcinek muru od wyrwy do baszty został odtworzony. Niedaleko baszty V w lico muru wrosnięty jest pień i konary dużego krzewu bluszczu. Krzaki Roną również na koronie muru. Zalecenia wynikające z projektu (opracowane według specyficznej wiedzy projektantów oraz WKZ i w oparciu o opinię techniczną dotyczącą stanu technicznego ruin, będącą załącznikiem do projektu budowlanego):

- Od strony zewnętrznej naprawić dziur-wnęki.
- Lico ściany po stronie wewnętrznej pozostawić w stanie obecnym i zabezpieczyć .

8. Baszta VI – Izabela, wnętrze nr 5

Wybudowana na planie łuku o średnicy wewnętrznej ok. 6m, przylega do południowo-wschodniego narożnika części mieszkalnej zamku górnego. Narożnik ten „wchodzi” do wnętrza baszty na odległość ok. 1,5m. Powyżej I pietra część ściany baszty znajdująca się nad budynkiem mieszkalnym uległa całkowitemu zburzeniu. Okna różnej wielkości rozmieszczone nieregularnie w 6-ciu poziomach (niektóre zamurwane w całości lub częściowo). Brak drzwi prowadzących do wnętrza z poziomu terenu. Górą baszta zwieńczona była zapewne ceglana attyką, z której pozostały tylko niewielkie fragmenty. Obecnie szczyt muru znajduje się na poziomie ok. 418m n.p.m. Poniżej

znajdują się okrągłe okienka. Między 4-tą a 5-tą kondygnacją widoczny jest rząd prostokątnych otworów, gniazd po krokstynach. Również na wysokości stropu I piętra w ścianie znajdują się duże prostokątne otwory, zapewne gniazda w których osadzone były drewniane belki ganku zewnętrznego. W jednym z otworów pozostał fragment belki. We wnętrzu widoczne są ślady dawnych stropów drewnianych. Ściana powyżej odsadzki nosi ślady naprawy cegłą. Na zewnętrznym licu ściany baszty widoczne są dwie rysy usytuowane mniej więcej naprzeciwko siebie (po stronie południowej i północnej), biegnące prawie pionowo przez całą wysokość ściany, łącząc usytuowane nad sobą okna. Ściana między tymi oknami oraz ich nadproża są mocno uszkodzone, mają duże ubytki, pozostałe kamienie (i cegła) są rozluźnione tak na zewnątrz, jak i po stronie wewnętrznej. W miejscu parapetu najniższego okienka po stronie południowej rośnie złamane drzewo. Również wewnątrz baszty z odsadzki ściany wyrastają drzewka. Wewnątrz pionowe pasy ściany nad i pod oknami są w znacznie gorszym stanie – miejscami brak lica, pozostałe kamienie są często rozluźnione. Zalecenia wynikające z projektu (opracowane według specyficznej wiedzy projektantów oraz WKZ i w oparciu o opinię techniczną dotyczącą stanu technicznego ruin, będącą załącznikiem do projektu budowlanego):

- Naprawić nadproża i mur nad i pod okienkami na poziomie parteru i I piętra od strony południowej.
- Zainjekować rysy (w razie potrzeby fragmenty ściany przemurować).
- Naprawić ściany wewnątrz baszty.
- Skotwić wewnątrz ściany baszty.
- Ewentualnie uzupełnić wyrwę w ścianie północno- zachodniej i basztę nakryć dachem pogrążonym.

9. Przedbramie

Budynek murowany z kamienia i cegły, na rzucie prostokąta zbliżonego do kwadratu o wymiarach zewnętrznych 12,40 x 13,60m od strony północnej przylega do wieży bramnej. Grubość ścian w poziomie parteru wynosi 2,2m, na parterze 1,7 – 1,4m, w poziomie II piętra – 1,5 – 0,8m. Wnętrza wszystkich kondygnacji jednoprzestrzenne. Przejazdowa sień w przyziemiu nakryta kolebką kamienną, między I i II p. brak stropu. Budynek pokryty dachem pogrążonym, wykonany w 1995r. Budynek częściowo wyremontowany w latach 1922 – 1995. Obecny stan techniczny przeciętnie

Obry. Stwierdzono drobne uszkodzenia obróbek blacharskich na koronie attyki, brak warstw podlogowych w poziomie I piętra.

10. Kaplica z zakrystią – wnętrza 1-3 i 1-3a

Usytuowana na terenie zamku dolnego, przy bramie na górny zamek. Ścianę północną stanowi mur parawanowy dziedzińca, a zachodnią ściana przedbramia i wieży bramnej. Na ścianach tych zachowały się wezgłowania ceglanych sklepień kaplicy. Z pozostałych ścian kaplicy najlepiej zachowała się trójboczna ściana wschodnia prezbiterium i fragment wschodni ściany pld. z czterema okrągłymi oknami. Ściany noszą ślady naprawiania cegłą. Od wewnątrz między oknami zachowały się kamienne podpory (służki) sklepienia. Od strony zewnętrznej wschodni odcinek ściany wzmocniony jest 3 przyporami, pomiędzy którymi, u góry, umieszczone są okna. Mur poniżej okien jest powierzchniowo zniszczony, brak zewnętrznych kamieni, pozostałe są zlasowane. Braki zewnętrznych, dużych kamiennych bloków widoczne są w południowej przyporze. W mur tego pilastra wrósł pień i konary dużego krzewu bluszczu, który zasłania zniszczoną górną część pilastra. Znacznie lepiej zachowany jest północny pilaster, jednak kamienie na jego południowej krawędzi są pozbawione spoinowania i podparcia oraz grożą odpadnięciem. W złym stanie jest zewnętrzna strona południowego odcinka ściany kaplicy. W górnej jego części brak zewnętrznego lica muru, korona jest zniszczona i zarośnięta krzewami. W dolnej części (poniżej poziomu okien) mur posiada licową warstwę kamieni, jednak jest ona znacznym stopniu pozbawiona spoinowania. Zachodnia część ściany południowej uległa prawie całkowitemu zburzeniu. W jej miejscu w 1995r. wymurowano kamiennie-ceglany murek oporowy sięgający koroną do poziomu terenu wewnątrz kaplicy, która w tym miejscu jest wysoko zagruzowana. Od strony wewnętrznej lica ścian zachowane są w dość dobrym stanie, poza kilkoma fragmentami zniszczonymi powierzchniowo. W kilku miejscach na ścianie znajduje się tynk. Dopiero w zachodnim końcu wyższego fragmentu ściany południowej powstała kawerna wokół której kamienie w wątku są rozluźnione. Pod okrągłym oknem w ścianie pld. znajduje się otwór drzwiowy (w większej części poniżej poziomu terenu wewnątrz kaplicy). Otwór ten w zasadzie nie posiada naproża (widoczne są jedynie jego ceglane fragmenty we wnętrzu muru). Nad otworem na wewnętrznej powierzchni ściany widoczne są skośne rysy, kamienie nad krawędzią otworu są rozluźnione. Jedna z rys biegnie do góry aż do okrągłego okna. Zalecenia wynikające z projektu (opracowane według specyficznej wiedzy projektantów oraz

WKZ i w oparciu o opinię techniczną dotyczącą stanu technicznego ruin, będącą załącznikiem do projektu budowlanego):

- Uzupełnić spoinowanie kamieni w pilastrach zewnętrznych.
- Wzmocnić (wykonać) sklepienie otworu w ścianie południowej i zainfekować rysę.
- Wypełnić wnękę w ścianie południowej.

11. Mur parawanowy dziedzińca, ściana nr 10

Mur założony pomiędzy narożnikiem pld. – zach. budowli nr 5 (południowo – wschodniej) i ścianą wschodnią wieży bramnej. Od strony południowej przylega do niego budynek kaplicy. Korona zakończona gzymsem na kroksztynach (obecnie mocno zniszczona) znajduje się na poziomie ok. 412m n.p.m. W ścianie znajdują się dwa okna i otwór drzwiowy na poziomie I pietra oraz otwór drzwiowy na parterze, prowadzący z kaplicy na dziedziniec. Od strony dziedzińca na licu ściany widoczne są ślady sklepień ceglanych ganku, który biegł wzdłuż muru oraz ślad paru schodów kamiennych prowadzących do otworu w wieży bramnej. Lica ściany znajdują się w dość dobrym stanie, nie posiadają większych ubytków kamieni, poza rejonem ceglano nadproża drzwi na parterze. Nadproże to od strony dziedzińca jest ugięte, a kamienie muru powyżej są rozluźnione. Po stronie kaplicy nad nadprożem widoczna jest skośna rysa po stronie wschodniej i pionowa po zachodniej. Kamienie nad nadprożem do wysokości odsadzki są zupełnie luźno ułożone (bez spoinowania). Powyżej w murze powstał duży ubytek. Ubytek kamieni w murze widoczny jest również po zachodniej stronie drzwi. Na zachodnim końcu mur posiada kilka pęknięć biegnących w przybliżeniu pionowo – największe z nich biegnie od góry ściany do sklepienia otworu drzwiowego na I piętrze (sklepienie to jest pęknięte w kluczu) i dalej do dołu otworu prawie do samej ziemi. Druga znaczna szpara znajduje się w narożniku przy murze wieży bramnej i biegnie od skośnie ściętej krawędzi muru na poziomie stropu nad parterem do poziomu terenu. Również na dalszej części muru widoczne są rysy i rozluźnienia kamieni w ich rejonie. Rysy te prawdopodobnie powstały w ostatnim dwudziestoleciu. Zalecenia wynikające z projektu (opracowane według specyficznej wiedzy projektantów oraz WKZ i w oparciu o opinię techniczną dotyczącą stanu technicznego ruin, będącą załącznikiem do projektu budowlanego):

- Naprawić i wzmocnić nadproże otworu drzwi do kaplicy oraz ścianę powyżej.
- Zainiekować, a w razie potrzeby skotwić pęknięcia ściany.

12. Budynek południowo – zachodni

Z budowli przylegającej do strony zachodniej do wieży bramnej pozostała jedynie uszkodzona ściana południowa i południowy fragment ściany zachodniej. Poziom terenu przy ścianie jest znacznie podwyższony w stosunku do pierwotnego (przez gruz). W ścianie widoczne są przy samej ziemi (od strony południowej) dwa fragmenty okien prawdopodobnie piwnic, dwa okna na poziomie parteru i duża przesklepiona cegłą wyrwa w miejscu pierwotnego usytuowania dwóch okien I pietra i dwóch II pietra. Ściana zakończona była attyką ceglana, której fragment zachował się na zachodnim końcu korony muru. Poważniejsze uszkodzenia występujące w ścianie to wysunięcie się 4 cegieł z nadproża zachodniego okna na parterze (w związku z brakiem podparcia na skutek uszkodzenia bocznej ściany okna) i rysy oraz rozluźnione kamienie na tym nadprożu. Uszkodzony jest mur w dolnej partii otworu górnego (z boków i dołem). Znaczna rysa biegnie też nad nadprożem górnego otworu po jego zachodniej stronie. Rysa ta powstała na styku starego muru i ściany nadbudowanej nad nadprożem. Zalecenia wynikające z projektu (opracowane według specyficznej wiedzy projektantów oraz WKZ i w oparciu o opinię techniczną dotyczącą stanu technicznego ruin, będącą załącznikiem do projektu budowlanego):

- Naprawić nadproże i obramowanie dolnego zachodniego okna (uzupełnić cegły wysunięte z nadproża, wzmocnić spoinowanie kamieni nad nadprożem).
- Zainiekować skośną rysę przy końcu nadproża nad dużym górnym otworem.

13. Wschodnie skrzydło mieszkalne, budynek południowy 5 i budynek północny 5a

Trójkondygnacyjny budynek wschodniego skrzydła mieszkalnego mieści się pomiędzy basztą 7 – Dorotką od północy i basztą 6 – Izabela po stronie południowej. Jednotraktowy rzut dzieli się na dwie części – szerszą południową z dwoma pomieszczeniami na kondygnacji i węższą północną; trójpłaszczyzną. Różnica głębokości traktów wynosi ok. 3,2m, spowodowana jest przez uskok we wsch. murze obronnym zamku. Nie zachował się dach budynku ani strop nad I piętrem. Także część ścian I piętra uległa zniszczeniu. Do pomieszczenia na I piętrze prowadziły wejścia z krużganku opartego na kolumnach, biegnącego wzdłuż ścian z 3 stron dziedzińca. Obecnie na I piętro prowadzą betonowe schodki przy południowej ścianie dziedzińca. Schody te są zniszczone w ok. 30%. Stopnie uległy popękaniu i częściowo odpadły – pozostały fragmenty przylegające do ściany. W chwili obecnej w górnej kondygnacji zachowały się kamienne mury:

- Zewnętrzny wschodni, korona muru z attyką powyżej odsadzki (będąca prawdopodobnie ścianką kolankową poddasza),
- Południowy zwieńczony attyką jak wschodni,
- Dwa fragmenty muru od strony dziedzińca,
- Zachodni fragment ściany poprzecznej z otworem.

Na I piętrze widoczne są górne powierzchnie sklepień pomieszczeń parteru (częściowo pokryte masą asfaltową lub zaprawą). „Pachy” sklepień wypełnione są ziemią i porośnięte trawą. Pomieszczenia na parterze zachowane są prawie w pierwotnej formie. Jedynie pokój przy baszcie Dorotce nie ma ściany od strony dziedzińca i części sklepienia. W ścianach zewnętrznych od strony dziedzińca zamurowane zostały niektóre otwory okienne. Pomieszczenia piwnic części południowej również zachowały się prawie w całości. Natomiast piwnica pod częścią środkową jest wypełniona gruzem do znacznej wysokości, w związku z czym wejście do niej jest niemożliwe. Wszystkie pomieszczenia parteru i piwnic posiadają kamienne sklepienia.

Pierwsze piętro: mury I piętra są zasadniczo spójne, miejscami zniszczone powierzchniowo – głównie w części północnej w pasie między nadprożami okien i odsadzką. Mocno zniszczony jest fragment muru przylegający do baszty Dorotki – posiada duże ubytki kamieni, pozostałe kamienie są luźne, niektóre grożą spadnięciem. Korona murów uległa znacznej degradacji – nad niektórymi górnymi okienkami attyki pozostały tylko nadproża (bez ściany nadległej), na koronie leżą luźne kamienie. Nadproża okien pierwszego piętra, wykonane z cegły zachowane są w dość dobrym stanie, niemniej wymagają wzmocnienia – w środkowym oknie części południowej obniżyła się dolna warstwa cegieł nadproża, w następnym oknie widoczne są ubytki cegieł i rysy na łuku otworu okiennego. W części północnej ubytki cegieł występują we wszystkich nadprożach (poza nowym nadprożem nad niższym otworem – drugim od strony baszty Dorotki). Od strony zewnętrznej bardzo zniszczony jest fragment muru między otworem okiennym i murem baszty Izabela, poniżej betonowego „parapetu” okna, aż do okna parteru. „Parapet” został od tej strony pozbawiony podparcia i grozi spadnięciem. Na murach zewnętrznych nie stwierdzono rys, natomiast zarysowania widoczne są na ścianach poprzecznych. Na wysuniętej na wschód części ściany poprzecznej między pomieszczeniami południowym i północnym biegną rysy od wschodniej ściany zewnętrznej skosem w górę w kierunku zachodnim. Rysa o podobnym przebiegu widoczna jest też od strony zewnętrznej murów (północnej). Między otworem drzwiowym i wschodnią wnęką widoczna jest rysa o

odwrotnym przebiegu (skosem w górę w kierunku wschodnim). Po stronie zachodniej ściana poprzeczna jest całkowicie odspojona od ściany zewnętrznej (od dziedzińca). Również na drugiej ścianie poprzecznej (bliżej baszty Dorotki) biegnie rysa od ściany dziedzińca skosem w górę w kierunku wschodnim. W sklepieniu pomieszczenia 1-8 na parterze powstała wyrwa w sklepieniu. Na szczytach murów, odsadzkach, parapetach okien, w ubytkach ścian rosną chwasty i krzaki. Zalecenia wynikające z projektu (opracowane według specyficznej wiedzy projektantów oraz WKZ i w oparciu o opinię techniczną dotyczącą stanu technicznego ruin, będącą załącznikiem do projektu budowlanego):

- Wzmocnić koronę (attykę) muru wschodniego.
- Uzupelnąć ubytki i zainiekować rysy w nadprożach okien.
- Skotwić ściany poprzeczne ze ścianą zachodnią (istniejącymi jej fragmentami), zainiekować rysy na styku tych ścian i skośne rysy na ścianach poprzecznych,
- Naprawić ścianę przy baszcie pustej od strony zewnętrznej (między oknem I piętra i parteru),
- Wzmocnić przez przemurowanie, spoinowania lub iniekcję zniszczoną powierzchnię ściany przy baszcie Dorotce,
- Zabezpieczyć sklepienia pomieszczeń na parterze przed przenikaniem wody z I piętra odczyścić sklepienie od góry, wykonać izolację przeciwwilgociową i nawierzchnię asfaltową lub betonową z zapewnieniem odprowadzania wody na zewnątrz budynku).

Pomieszczenia na parterze (1-6, 1-7, 1-8, 1-9, 1-10): do pomieszczeń na parterze (poza 1-6) prowadzą drzwi od strony dziedzińca, wszystkie połączone są też między sobą amfiladowo. Jedynie pomieszczenie przy baszcie Dorotce (1-10) nie ma połączenia z pomieszczeniem 1-9 przyległym od południowej strony. Pomieszczenia mają murowane z kamienia ściany, nakryte są kamiennymi sklepieniami beczkowymi (kolebkowymi). Grzbiety sklepień znajdują się na tym samym mniej więcej poziomie – 405,5m n.p.m. Natomiast poziomy posadzek są zróżnicowane – im bardziej na południe, tym pomieszczenia są wyższe – różnica wysokości wynosi ok. 1m. Pomieszczenie południowe (1-6) ma dwa okna od strony południowej i okno w ścianie wschodniej. Pozostałe pomieszczenia mają po jednym oknie w ścianie wschodniej i po jednym w ścianie zachodniej. W pomieszczeniu 1-6 znajdują się dwa „kominki”, a w pomieszczeniu 1-7 jeden. Nad wnękami kominków wykonane są ceglane nadproża. W pomieszczeniu 1-9 widoczny jest tylko fragment paleniska z otworem kominowym. Przewody dominowe prowadzone są w ścianie zachodniej. Wyloty ich widoczne są od strony

dziedzińca w górnej, zniszczonej partii tej ściany. Zewnętrzne lico ściany zachodniej (od strony dziedzińca) na południowym odcinku jest powierzchniowo bardzo zniszczone, zarośnięte krzakami i pnączami, pozbawione prawie całkiem kamieni licowych. Na odcinku ok. 2m od góry brak jest zewnętrznej ścianki przewodu kominowego. Dalsza część ściany jest w lepszym stanie, nosi ślady napraw cegłą i kamieniem, jednak lokalnie posiada również znaczne ubytki lub zlasowanie zewnętrznej warstwy kamieni (zwłaszcza powyżej okienek do pomieszczeń 1-8 i 1-9). Mur wschodni od strony zewnętrznej jest zachowany w bardzo dobrym stanie, posiada jedynie ubytki kamieni w rejonie parapetów okiennych oraz brak pojedynczych kamieni w licu. Na niektórych fragmentach zachował się tynk. Na murze południowym od zewnątrz widoczne są skośne zarysowania i rozluźnione kamienie powyżej okien. W poszczególnych pomieszczeniach zaplanowano następujące prace:

- Pomieszczenie 1-6:
 - Naprawa sklepienia w rejonie powstałej dziury i zamurowanie ubytków w ścianie północnej (ponieważ na I piętrze otwór jest niewidoczny – zakryty trawą, istnieje duże prawdopodobieństwo, że ktoś może przez niego wpaść do wnętrza),
 - Przemurowanie „parapetu” zachodniego okna, który grozi wypadnięciem,
 - Naprawienie ściany i wykonanie sklepienia nad przejściem między pomieszczeniami 1-6 i 1-7,
 - Uzupełnienie ubytków w ścianie pld. (między oknami), wzmocnienie nadproży wsch.,
 - Uzupełnienie zewnętrznych węgarok okna wschodniego.
- Pomieszczenie 1-7:
 - Wzmocnienie (naprawienie) nadproża nad przejściami do sąsiednich pomieszczeń,
 - Uzupełnienie muru od zewnątrz przy oknie w ścianie wschodniej.
- Pomieszczenie 1-8:
 - Wzmocnienie sklepienia,
 - Zabezpieczenie przed dalszą degradacją (wzmocnienie lub uzupełnienie) ściany północnej i południowej oraz nadproża nad przejściem do pomieszczenia II.
- Pomieszczenie 1-9:
 - Uzupełnienie ubytków w sklepieniu (m.in. zamurowanie dziury) i wzmocnienie całego sklepienia poprzez uzupełnienie brakujących kamieni, spoinowanie, iniekcję,

- Zamurowanie wnęki w ścianie północnej wzmocnienie ściany wokół niej.
- Pomieszczenie 1-10:
 - Wzmocnienie zachowanego fragmentu sklepienia przez odczyszczenie od góry, uzupełnienie brakujących kamieni, spoinowanie, iniekcję i zabezpieczenie od góry przed opadami atmosferycznymi,
 - Odtworzenie ściany południowej i uzupełnienie sklepienia.

Piwnice:

Wejście do pomieszczenia pld. nr 0-6 znajduje się w ścianie południowej, między basztą VI i kaplicą. W ścianie tej i w ścianie wschodniej znajduje się po jednym oknie. Nadproże (sklepienie) nad wejściem jest zniszczone, a w licu zewnętrznym muru w ogóle go brak. Warstwy kamieni powyżej otworu są rozluźnione i grożą odpadnięciem. Duże ubytki muru występują też w zachodnim ościeżu otworu wejściowego. W kilku miejscach, zwłaszcza w części zachodniej i środkowej, widoczne są duże ubytki kamieni w sklepieniu, na znacznych powierzchniach sklepienia są pozbawione spoin, kamienie sterczą osobno ze sklepienia. Poziom podłoga jest nierówny – znacznie wyższy w cz. pld. – zach., gdzie piwnica jest zagruzowana do znacznej wysokości. W ścianie zachodniej znajduje się otwór – przejście (bez śladów nadproża) prowadzący do niedużego pomieszczenia lub wnęki w ścianie. Pomieszczenie to, jak i okno południowe są również zasypane gruzem. Okno w ścianie wschodniej jest prawie całkiem zamurowane cegłą i od strony piwnicy całkowicie pozbawione nadproża. Zalecane jest naprawienie nadproża (sklepienia) i ościeża otworu drzwiowego w ścianie pld. oraz wzmocnienie sklepienia piwnicy, uzupełnienie ubytków kamieniami.

Wejście do pomieszczenia 0-7 (środkowego) następuje z piwnicy pld.)POM. 0-6) lub bezpośrednio z dziedzińca. W ścianie północnej istniało przejście do kolejnej piwnicy (0-8). Jest ono zamurowane ścianką postawioną w głębi muru, a sklepienie nad nim zostało wzmocnione betonem. W ścianie wschodniej piwnica posiada okrągłe zakotwione okienko. Kamienne sklepienie piwnicy było naprawiane w l. 60-tych XX w. Na sklepieniu widoczna jest poprzeczna rysa zaczynająca się nad jednym otworem drzwiowym a kończąca nad przeciwnym. Do pomieszczenia prowadziły prawdopodobnie również drzwi z dziedzińca – w ich miejscu w ścianie (zach.) istnieje duży otwór, sięgający sklepienia, zamurowany dołem nową ścianką ceglana. U góry z boku otworu znajduje się nieduży fragment starego ceglanego przesklepienia.

Piwnica 0-8 (pod pomieszczeniami 1-8 i 1-9) nakryta jest kolebką założoną na osi pld. pld. Wnętrze zagruzowane – w miejscu zawalonego fragmentu sklepienia przy wejściu wysokość wynosi ok. 1m.

Podłoże opada w stronę północno-wschodnią, gdzie piwnica jest najgłębsza (ok. 3m) i południowo – wschodnią. W sklepieniu brak jest zaprawy między kamieniami. Ściany i sklepienia zawilgocone, na ścianach rośnie mech. Zaleca się wzmocnienie sklepienia piwnicy i otworu wejściowego oraz odgruzowanie wnętrza.

14. Baszta Dorotka

Baszta usytuowana w płn. – wsch. narożniku zamku pomiędzy skrzydłem wschodnim i północnym zabudowy mieszkalnej, wzniesiona na planie okręgu, z płasko ściętym fragmentem pld., posiadała co najmniej 3 kondygnacje: parter i 2 piętra. Wnętrze było bezpośrednio połączone z pomieszczeniami mieszkalnymi. W latach 50-tych XX w. baszta została częściowo odnowiona. W chwili obecnej pomieszczenie na parterze nakryte jest sklepieniem w formie kopuły – do wysokości nadproży okienek kamiennych, wyżej ceglanym. Od góry baszta pokryta jest płytą żelbetową z otworem włazowym. W związku z zawaleniem się sklepienia nad POM. 1-10 i 1-12, nie ma bezpośredniego dostępu do jej górnej kondygnacji. We wnętrzu pozostała część belek z rusztowań. Wejście do pomieszczenia na parterze prowadzi przez nieregularny otwór wybity w ścianie płn. pomieszczenia 1-12, ściana wokół otworu jest powierzchniowo mocno zniszczona, a od strony pld.- wsch. kamienie są rozluźnione. W połowie wysokości otworu widoczny jest ślad ceglanego łuku, co świadczy, że kiedyś wejście do baszty było na niższym poziomie. Stan techniczny baszty w większości jest zadowalający. Widoczne na ścianach nieliczne, raczej pionowe rysy w chwili obecnej nie grożą doprowadzeniem do większej destrukcji ścian. Od strony zewnętrznej mur zniszczony jest lokalnie, głównie poniżej otworów okiennych. Również nadproża okien wymagają uzupełnienia. W złym stanie jest natomiast korona murów, na której rosną drzewa, widoczne są ubytki i nie związane ze sobą kamienie. Zalecenia wynikające z projektu (opracowane według specyficznej wiedzy projektantów oraz WKZ i w oparciu o opinię techniczną dotyczącą stanu technicznego ruin, będącą załącznikiem do projektu budowlanego):

- Wzmocnić i zabezpieczyć górną partię muru,
- Uzupełnić nadproża otworów okiennych i otworu wejściowego do pomieszczenia na parterze
- Zakryć otwór w płycie żelbetowej stanowiącej dach i zapewnić należyty odpływ wód opadowych.

15. Budowla północna

Zachowana ściana długości ok. 13m, zwieńczona attyką, której korona znajduje się na poziomie 414,0 do 414,5m n.p.m., jeszcze w 1983r. posiadała na wysokości I piętra dwa okna. Nad oknem zachodnim widoczne były skośne zarysowania na murze. W obecnej chwili po stronie zachodniej pozostał tylko zewnętrzny filarek otworu okiennego – nadproże zachodniego okna wraz z murem nadległym zawaliło się. Od dolnej części powstałej wyrwy biegnie szeroka, pionowa szpara, przechodząca przez ceglany glif okienka znajdującego się poniżej i dalej aż do ziemi. Rysa ta „odcina” zachowany zewnętrzny filar okna i mur poniżej niego od reszty ściany. Od strony zewnętrznej na styku przedmiotowej ściany z murem baszty Dorotki powstała rysa ciągnąca się od ziemi do zachowanego okna na wysokości I piętra. Lica ściany są zachowane w dość dobrym stanie. Jedynie na poziomie obecnie nie istniejącego stropu nad I piętrem, gdzie znajduje się odsadzka, mur jest powierzchniowo zniszczony, kamienie są zlasowane, spoinowanie wypłukane. Na odsadzce rośnie jarzębina. Również korona muru jest zarośnięta – głównie chwastami. Zalecenia wynikające z projektu (opracowane według specyficznej wiedzy projektantów oraz WKZ i w oparciu o opinię techniczną dotyczącą stanu technicznego ruin, będącą załącznikiem do projektu budowlanego):

- Pęknięcie muru pod zniszczonym oknem skotwić i zainiekować
- Naprawić mur od strony zewnętrznej na styku z basztą Dorotką
- Ścianę podłuźnie skotwić na 2 poziomach.

Dla każdego z wymienionych powyżej elementów został wyszczególniony zakres niezbędnych prac, których wykonanie zapewni trwałość zabytku i umożliwi jego udostępnienie dla zwiedzających, nie narażając ich przy tym na niebezpieczeństwo wynikające z obecnej destabilizacji obiektu. Dla wszystkich budowli zamku przewidziano następujący zakres prac o charakterze ogólnym:

1. Usunięcie ostrożnie zieleni porastającej ruiny, w ten sposób aby nie uszkodzić murów. Należy pozostawić jedynie malownicze pnącza (bluszcze) rosnące na murach w północno-wschodniej części zamku dolnego.
2. Uzupełnienie ubytków w ścianach i sklepieniach, odtworzenie brakujących nadproży nad otworami. Zabezpieczenie lica ścian przed dalszą destrukcją poprzez wypełnienie wyrw, przemurowanie fragmentów z rozluźnionymi kamieniami, wykonanie iniekcji zniszczonych

- warstw licowych murów (w siatce ok. 1,5 x 1,5m). Przemurowania i iniekcje należy wykonać zaprawą cementowo-wapienną.
3. Oczyszczenie koron murów (strzępi), uzupełnienie ubytków i nadmurowanie wg dyspozycji budowlanych. Wątki ceglane należy zabezpieczyć iniekcją hydrofobową, nakryć od góry warstwą zabezpieczającą (np. ofasować blachą tytanowo – cynkową).
 4. Pozostałe elementy szczególnie narażone na zalewanie przez wody opadowe należy zahydrofobizować.
 5. Szczeliny (pęknięcia) należy zainiekować zaprawą cementowo – wapienną, a w razie konieczności skotwić krótkimi kotwami. Skotwienie należy wykonać w ten sposób, że co ok. 1,5m szusnąć po obu stronach szczeliny pojedyncze bloki kamienne na odległość 50-60cm od szczeliny i zazbroić 4#12 (stal AIII) i strzemionami Ø 6 co 10cm. Zabetonować betonem B-15. Zrekonstruować lico ściany (osadzić wyjęte kamienie).
 6. Wypełnienie pustki w miąższu murów. Zamurówki wykonać należy z gruzu kamiennego (rumoszu) na zaprawie cementowo-wapiennej. W wątkach mieszanych i nowych murach ceglanych można stosować współczesną cegłę pełną, dobrej jakości (o odpowiednich parametrach wytrzymałościowych, mrozoodporną itp.)
 7. Połączenie łękami wolnostojących fragmentów murów i ścian (odcinki z dużymi wyrwami) i skotwienie poziomo co ok. 2m. Łęki rozporowe wykonać należy o grubości min. 1,5 cegły, ze współczesnej cegły o właściwych parametrach wytrzymałościowych lub z kamienia. Można wykorzystać ciosy kamienne z gruzowiska, o ile będą posiadać odpowiednią wytrzymałość. Pręty kotwiące o średnicy $\geq 24\text{mm}$ należy osadzić na kleju w otworach wierconych ($\varnothing 30\text{mm}$ lub odpowiednio większych) w istniejących ścianach na głębokości co najmniej 1m. Ściagi można przedłużyć przez spawanie na zakład lub łączyć na śrubę rzymską.
 8. Część budynków zostanie zrekonstruowana i zagospodarowana na cele ekspozycyjne, gospodarcze oraz na pomieszczenia dla obsługi ruchu turystycznego.

Wszystkie prace budowlane i zabezpieczające na zamku muszą być prowadzone pod stałym nadzorem projektowym konstrukcyjnym i architektonicznym oraz badawczym architektonicznym i archeologicznym. Po wykonaniu rusztowań we wnętrzach i na elewacjach poszczególnych obiektów, należy przeprowadzić wnikliwe rozpoznanie ich stanu i na tej podstawie oszacować szczegółowe

projekty wykonawcze poszczególnych elementów oraz uzgodnić w trybie roboczym z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Zakres prac objętych projektem został opracowany według specyficznej wiedzy projektantów oraz WKZ i w oparciu o opinię techniczną dotyczącą stanu technicznego ruin, będącą załącznikiem do projektu budowlanego. Zaproponowane rozwiązanie, zgodnie z dokumentacją techniczną, jest w całości wykonalne pod względem technicznym i technologicznym oraz reprezentują najnowsze i powszechnie stosowane technologie. Wszelkie prace budowlane i konserwatorskie zostały tak zaplanowane, żeby ich wykonanie zgodne było z najlepszą praktyką w danej dziedzinie oraz z obowiązującymi w Polsce normami prawnymi. Materiały i sposób wykonania zostały dobrane w taki sposób, by jakość wykonania i trwałość obiektu była wysoka, przy jednoczesnym zachowaniu efektywności ekonomicznej projektu (optymalny stosunek jakości do ceny), zapewnieniu jego funkcjonalności oraz wykorzystaniu zgodnie z intencjami Beneficjenta. Realizacja projektu pozwoli na zaspokojenie popytu ze strony użytkowników infrastruktury, bowiem pozwoli na ponowne udostępnienie obiektu zwiedzającym.

8.2. Analiza wariantowa

Realizacja projektu pod nazwą: „Prace konserwatorskie i roboty budowlane w celu zabezpieczenia ruin XIV-wiecznego zamku Tenczyn w Rudnie – etap II” wiąże się z określonymi kosztami oraz utrudnieniami o przejściowym charakterze związanymi z koniecznymi do przeprowadzenia pracami. Konieczne jest zatem przeprowadzenie analizy opcji. Celem podjętej analizy jest określenie, czy wybrany wariant jest optymalny, a tym samym czy realizacja niniejszej inwestycji w przyjętym kształcie jest uzasadniona. W toku analizy stanu obecnego, wyróżnić można 2 warianty dla projektowanej inwestycji:

- Wariant bezinwestycyjny – nie podejmowanie żadnych działań inwestycyjnych, tzn. pozostawienie obiektu bez wykonania wymaganych remontów i konserwacji.
- Wariant inwestycyjny – optymalny pod względem analizy techniczno-technologicznej.

Wariant bezinwestycyjny – zaniechanie wszelkich prac inwestycyjnych - pozostawienie obiektu bez wykonania wymaganych remontów i konserwacji. Jedyną korzyścią z rezygnacji z dalszych inwestycji z punktu widzenia inwestora byłaby oszczędność środków finansowych, które mogłyby być przeznaczone na inne inwestycje czy wydane na bieżące potrzeby. Przyjmując horyzont krótkookresowy wariant ten byłby korzystny finansowo dla inwestora. Prowadziłby on jednak do dalszej degradacji tego obiektu i utraty jego szczególnej wartości kulturowej, historycznej i edukacyjnej.

Wariant inwestycyjny - wykonanie inwestycji w zakresie przewidzianym w projekcie. Pod względem analizy techniczno – technologicznej jest rozwiązaniem optymalnym. W projekcie zastosowano standardowe rozwiązania dotyczące technologii rewaloryzacji struktury tego typu zabytku w celu jak najszybszego jego zabezpieczenia i przeciwdziałania dalszej degradacji. Wnioskodawca dysponuje pozwoleniem Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków nr 305/08 z dn. 19 maja 2008r. (znak sprawy: OZKr/JJ.4145-438/08) na prowadzenie prac przy zabytku nieruchomym.

Przedstawione powyższej warianty charakteryzują się określonymi wadami i zaletami. Niewątpliwie zaletą wariantu bezinwestycyjnego byłaby oszczędność środków finansowych, które przeznaczone mogłyby być na realizację innej inwestycji. Korzyści te jednak należy zweryfikować pod kątem kosztów takiego rozwiązania. Należy przeanalizować czy oszczędności finansowe powinny być poczynione kosztem degradacji tak cennego zabytku o wartościach kulturowych na skalę regionalną a nawet krajową.

W wyniku analizy, podczas dokonywania wyboru rozwiązań technicznych i logistycznych wyeliminowano zatem możliwość osiągnięcia celu projektu w alternatywny od zrealizowanego sposób. Wariant inwestycyjny w pełnym zakresie planowanych prac okazała się jedynym korzystnym rozwiązaniem.

9. Analiza oddziaływania na środowisko

Celem niniejszego opracowania jest określenie wpływu planowanej inwestycji na środowisko. Realizacja planowanej inwestycji polegająca na rewaloryzacji cennego obiektu zabytkowego – XIV - wiecznego Zamku Tenczyn w Rudnie spełniać będzie wymagania ochrony środowiska i w żadnym stopniu nie przyczyni się do jego degradacji.

Przedmiotowa inwestycja nie jest przedsięwzięciem wymienionym w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004r. w sprawie określenia przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko (Dz.U. Nr 257, poz. 2573 z późn. zm.). W związku z powyższym zgodnie z art. 71 ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji i środowisku i jej ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. nr 199, poz. 1227 z późn. zm.) w/wym. Przedsięwzięcie nie wymaga uzyskania decyzji środowiskowej.

Projekt będzie miał neutralny wpływ na obszary NATURA 2000. Obszar planowanej inwestycji nie jest objęty Europejską Siecią Ekologiczną NATURA 2000 ujętych na listach rządowych i Shadow List. Realizacja przedmiotowego projektu ze względu na jej charakter oraz lokalizację nie będzie oddziaływać na te obszary, co zostało potwierdzone zaświadczeniem Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Krakowie, wydanym dn. 08.09.2010r. (znak: OP.AM.6634-631-10).

Przedmiotowy projekt nie będzie oddziaływał znacząco na środowisko ze względu na jego specyficzny charakter. Jedynie w fazie realizacji, tj. podczas przeprowadzania prac remontowo - konserwatorskich, dojść może do minimalnie negatywnego wpływu na środowisko. Będzie on miał jednak charakter krótkotrwały i całkowicie odwracalny.

Oddziaływanie na powietrze atmosferyczne

W ramach realizacji projektu możliwe jest niewielkie negatywne oddziaływanie na powietrze atmosferyczne związane z emisją pyłów i spalin z pojazdów dostawczych. Wpływ na atmosferę będzie miał miejsce jedynie do momentu zakończenia etapu prac budowlanych.

Emisja hałasu i zabezpieczenia przed hałasem

Planowana inwestycja nie spowoduje emisji szczególnych hałasów i wibracji. Tymczasowy wzrost emisji hałasu będzie związany z pracami remontowo-konserwatorskimi. Oddziaływanie to zniknie wraz z zakończeniem prac.

Oddziaływanie na środowisko gruntowo-wodne

Realizacja przedmiotowego projektu nie stanowi zagrożenia dla wód podziemnych i gruntowych, ani również dla powierzchni ziemi wraz z glebą. Charakter inwestycji nie wymaga użycia do prac budowlano-montażowych ciężkiego sprzętu, który mógłby być źródłem ewentualnego wycieku substancji ropopochodnych czy niebezpiecznych. Inwestycja nie wprowadza również szczególnych zakłóceń ekologicznych w charakterystyce powierzchni ziemi, gleby. Charakter przedsięwzięcia pozwala na zachowanie biologicznie czynnej powierzchni terenu.

Odpady stałe

Realizacja inwestycji nie przyczyni się do zwiększenia liczby odpadów na analizowanym terenie. Jedynie w okresie trwania prac budowlano-konserwatorskich możliwe jest tymczasowe zwiększenie ich ilości.

Ochrona środowiska przyrodniczego

Inwestycja nie wpłynie negatywnie na stan środowiska przyrodniczego. Nie wprowadza ona szczególnych zakłóceń ekologicznych w charakterystyce powierzchni ziemi, gleby, wód powierzchniowych i podziemnych.

Ochrona zabytków

Projekt będzie miał niezwykle pozytywny wpływ na obiekt zabytkowy będący przedmiotem niniejszego projektu. Wpłynie on na poprawę stanu technicznego oraz atrakcyjność dóbr materialnych i dziedzictwa kultury na obszarze Gminy Krzeszowice. W wyniku realizacji przedmiotowego projektu cenny zabytek na skalę regionalną a nawet krajową zostanie ocalony od degradacji.

Oddziaływanie na ludzi

Planowana Inwestycja jest społecznie akceptowana, nie przyczyni się zatem do wystąpienia konfliktów społecznych. Realizacja inwestycji nie narusza interesów osób trzecich. Nie spowoduje ona utrudnień w użytkowaniu terenów sąsiednich.

Przeprowadzona analiza wskazuje jednoznacznie, iż realizacja przedmiotowego projektu przebiegać będzie w sposób bezpieczny dla środowiska. Wszelkie negatywne oddziaływania realizowanego projektu na środowisko będą miały charakter tymczasowy, selektywny i całkowicie odwracalny. Ograniczą się wyłącznie do etapu prac budowlano-konserwatorskich. Eksploatacja inwestycji również nie przyczyni się do pogorszenia stanu środowiska. Zatem należy uznać, że przedsięwzięcie ma neutralny wpływ na środowisko naturalne.

10. Analiza finansowa

10.1. Założenia do analizy finansowej

Analiza finansowa ma na celu obliczenie wskaźników efektywności finansowej projektu. Celem analizy finansowej dla projektów finansowanych dotacją jest również oszacowanie wysokości wsparcia, które sprawia, iż inwestycja jest finansowo wykonalna, a równocześnie beneficjent nie otrzymuje zbyt wiele środków dotacyjnych, z drugiej strony analiza finansowa ma zweryfikować, czy inwestycja jest finansowo trwała tzn. czy beneficjent będzie zdolny do wdrożenia projektu, a podmiot prowadzący eksploatację powstałej infrastruktury będzie generował wystarczającą nadwyżkę finansową do pokrycia wszystkich kosztów działalności operacyjnej oraz ewentualnych wydatków odtworzeniowych. Podstawą do sporządzenia symulacji finansowych dla projektu oraz 20-letniego okresu analizy finansowej były szacunkowe koszty i dane dostarczone przez Urząd Miejski w Krzeszowicach, dane statystyczne GUS, prognozy demograficzne, aktualne informacje o cenach oraz wielkości szacunkowe opracowane przez autorów studium. Zgodnie z wytycznymi dotyczącymi przygotowywania Studiów Wykonalności określonymi w Analizie Kosztów i Korzyści Projektów Inwestycyjnych (Fundusz Strukturalny EFRR, Fundusz Spójności, ISPA), a także wytyczne w zakresie studiów wykonalności w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013, analizę przeprowadzono w cenach stałych, przy założeniu zamrożenia poziomu cen i przedstawienia wielkości w ujęciu realnym.

Reasumując, przyjęto następujące założenia:

- czas trwania części inwestycyjnej projektu: od II kwartału 2011 do IV kwartału 2012 r.;
- okres projekcji finansowej wynosi 23 lata i obejmuje lata 2010-2032;
- wzrost cen i kosztów nie uwzględnia inflacji;
- wartości w tabelach są prezentowane w polskich złotych z dokładnością do pełnych złotych;
- w analizie wykorzystano dane makroekonomiczne podane w opracowaniu „Prognoza makroekonomiczna na lata 2005-2020 (DAE, MGIP)”;

- zgodnie z przedstawionymi niżej wytycznymi zastosowano stopę dyskontową 5% dla analizy finansowej przeprowadzanej w cenach stałych;
- okres odniesienia przyjęty na potrzeby analizy rozumiany jest jako okres, za który należy sporządzić prognozę przepływów pieniężnych generowanych przez projekt, licząc od roku poniesienia pierwszych wydatków związanych z faktyczną realizacją projektu. Zgodnie z zasadą, iż jest on uzależniony od rodzaju inwestycji i powinien odzwierciedlać okres życia ekonomicznego projektu planowanego do dofinansowania z funduszy UE przyjęto dwudziestoletni okres analizy.

Analizę finansową przeprowadza się w oparciu o metodologię zdyskontowanych przepływów środków pieniężnych (ang. Discounted Cash Flow - zwana dalej metodologią DCF). Zgodnie z definicją Komisji Europejskiej, określoną w *Metodologii CBA*, metodologia DCF charakteryzuje się następującymi cechami:

- a) obejmuje skonsolidowaną analizę finansową z punktu widzenia równocześnie właściciela infrastruktury oraz jego operatora;
- b) bierze pod uwagę wyłącznie przepływ środków pieniężnych, tj. rzeczywistą kwotę pieniężną wypłacaną lub otrzymywaną przez dany projekt. w rezultacie, niepieniężne pozycje rachunkowe, jak amortyzacja czy rezerwy na pokrycie nieprzewidzianych wydatków nie mogą być przedmiotem analizy DCF;
- c) uwzględnia przepływy środków pieniężnych w tym roku, w którym zostały dokonane i ujęte w danym okresie odniesienia;
- d) uwzględnia wartość rezydualną, w przypadku, gdy rzeczywisty okres gospodarczego życia projektu przekracza dany okres odniesienia. Wartość rezydualna została obliczona jako wartość bieżąca przewidywanych przepływów pieniężnych netto w tych latach gospodarczego życia projektu, które wykraczają poza okres odniesienia;
- e) uwzględnia wartość pieniądza w czasie, przy zsumowywaniu przepływów finansowych w różnych latach. Przyszłe przepływy środków pieniężnych dyskontuje się w celu uzyskania wartości bieżącej przyszłych przepływów pieniężnych za pomocą degresywnego w czasie czynnika dyskontowego, którego wielkość jest ustalana przy użyciu stopy dyskontowej przyjętej dla celów przeprowadzenia analizy finansowej według metodologii DCF.

Istota analizy finansowej przeprowadzanej dla potrzeb wnioskowania o dofinansowanie projektu z funduszy UE polegała na oszacowaniu maksymalnej wysokości dofinansowania, która z jednej strony czyni inwestycję wykonalną, z drugiej zaś uniemożliwia przekazanie nieuzasadnionej kwoty Gminie Krzeszowice, poprzez zastosowanie stopy dofinansowania dla danego priorytetu wyłącznie do tej części nakładów inwestycyjnych, których nie da się sfinansować z przyszłych opłat wnoszonych przez użytkowników.

10.2. Projektacja przepływów pieniężnych

10.2.1. Całkowite nakłady inwestycyjne

Oszacowane nakłady finansowe na projekt „Prace konserwatorskie i roboty budowlane w celu zabezpieczenia ruin XIV - wiecznego zamku Tenczyn w Rudnie - etap II” w latach realizacji 2010-2012 wynoszą 6 238 933,84 złotych netto, tj. **6 599 300,30 złotych brutto**. Zgodnie z art. 11 pkt 2 lit. a Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1081/2006, podatek od towarów i usług (VAT) może być uznany za wydatek kwalifikowalny tylko wtedy, gdy został rzeczywiście i ostatecznie poniesiony przez Beneficjenta oraz Beneficjent nie ma prawnej możliwości odzyskania podatku od towarów i usług (VAT). Oznacza to, że mimo zasady, iż podatek VAT nie jest kosztem kwalifikowanym, dopuszcza się wyjątek: jeśli wnioskodawca **nie może odliczyć** podatku VAT, poniesione przez niego i udokumentowane koszty tego podatku **są wydatkiem kwalifikowanym**. Wynika z tego, że w przypadku przedmiotowego projektu za koszty kwalifikowane należy uznać koszty brutto w wysokości **6 599 300,30 złotych**.

Harmonogram rzeczowo – finansowy inwestycji opracowany na podstawie kosztorysów inwestorskich w odniesieniu do prac budowlanych i konserwatorskich oraz badania cen rynkowych w odniesieniu do pozostałych elementów projektu został zaprezentowany w poniższej tabeli (szczegółowy kwartalny harmonogram został zaprezentowany w załączniku finansowym).

Harmonogram realizacji projektu zakłada jego realizację w okresie od III kwartału 2010 roku do końca IV kwartału 2012 roku. Zaprezentowany harmonogram uwzględnia czas trwania poszczególnych zadań, zastosowaną technologię, ryzyko opóźnień (np. wynikających z protestów podczas procedur o udzielenie zamówień publicznych lub warunków atmosferycznych, czasu trwania procedur pozyskiwania dofinansowania zewnętrznego itd.).

Tabela 6: Harmonogram rzeczowo – finansowy projektu (w zł)

	2010	2011	2012
Studium wykonalności	8540,00		
przygotowanie dokumentacji przetargowej		12200,00	
Przedbramie		375383,85	
Kaplica z zakrystią i mur parawanowy		478699,01	
Budynek południowo- zachodni		61638,10	
Wschodnie skrzydło mieszkalne		641648,93	
Wieża Dorotka		36169,10	
Baszta artyleryjska "Grunwaldzka"		1225272,24	
Korytarz obronny			820378,56
Kurtyny murów obronnych			1004388,55
Baszta artyleryjska wschodnia "Izabela"		213339,83	
Baszta artyleryjska pld.- wsch. " Małgorzata"			603846,92
Baszta Nawojowa			437200,00
Budowla północna			175000,00
Instalacja odgromowa			62220,00
Wywóz i utylizacja gruzu		184735,21	104920,00
Nadzór inwestorski		25620,00	36600,00
Nadzór autorski		21960,00	32940,00
Nadzór archeologiczny		18300,00	12200,00
Promocja		3660,00	2440,00
Razem	8540,00	3298626,27	3292134,03

Źródło: Opracowanie własne na podstawie kosztorysów oraz danych Inwestora.

10.2.2. Nakłady odtworzeniowe

Aby uwzględnić wszystkie wydatki w okresie eksploatacji przedstawiono również plan nakładów odtworzeniowych ponoszonych w okresie eksploatacji projektu w celu odtworzenia zużytych składników majątku trwałego, których odtworzenie jest niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania projektu. Co do zasady nakłady odtworzeniowe powodują wzrost wartości księgowej środków trwałych (podlegają amortyzacji, co zostało uwidocznione w analizie finansowej) – w przeciwieństwie do kosztów bieżących napraw, remontów i konserwacji zaliczonych do kosztów operacyjnych. Zgodnie z wytycznymi dla wnioskodawców odtworzeniu mogą podlegać tylko te środki trwałe, które zostały całkowicie zamortyzowane w trakcie okresu

referencyjnego, wyjątek od tej reguły mogą stanowić nakłady na odtworzenie poszczególnych elementów budynku, w sytuacji gdy przedmiotem projektu byłby np. nowy budynek, ponieważ w takim przypadku przyjmuje się jedną stawkę amortyzacji na całą inwestycję bez rozgraniczania na poszczególne elementy, przy budynkach i lokalach stawka ta wynosi 2,5% co przekłada się na 40-letni okres amortyzacji, a niektóre elementy mogą wymagać odtworzenia lub wymiany znacznie wcześniej. W przypadku przedmiotowego projektu brak jest zamortyzowanych środków trwałych wobec czego nie założono nakładów odtworzeniowych.

10.2.3. Prognoza przychodów operacyjnych

W świetle przesłanek teoretycznych oraz przyjmowanych założeń metodycznych analizy efektywności inwestycji konieczność szacowania tzw. korzyści bezpośrednich występuje w analizie efektywności przedsięwzięcia inwestycyjnego prowadzonej z punktu widzenia inwestora, tj. w analizie efektywności finansowej. Do korzyści bezpośrednich zaliczyć można zatem te korzyści, które inwestor uzyska jako bezpośredni efekt planowanej inwestycji. Przedmiotowy projekt nie generuje korzyści o charakterze finansowym – brak jest przychodów operacyjnych.

10.2.4. Prognoza kosztów operacyjnych

Szacunku kosztów bieżącego utrzymania w stanie nie pogorszonym efektów realizacji projektu dokonano na podstawie przeciętnych kosztów funkcjonowania podobnych obiektów na terenie województwa małopolskiego, z uwzględnieniem parametrów poszczególnych elementów całego zadania inwestycyjnego oraz na podstawie informacji uzyskanych w Urzędzie Miejskim w Krzeszowicach, a także założeń poczynionych przez autorów studium. Należy jednak podkreślić, że wyliczenia te mają charakter szacunkowy i przybliżony, w sytuacji przeprowadzenia odpowiednich obliczeń powinny zostać dokonane stosowne korekty analiz ekonomicznych.

W ramach projektu planowane jest zatrudnienie jednego pracownika – szacunkowe wynagrodzenie brutto założono w kwocie 2.500 zł miesięcznie. Osobno skalkulowane zostały narzuty na wynagrodzenia społeczne. Roczne koszty osobowe zostały zindeksowane o stopę realnego wzrostu płac w wysokości zgodnej z prognozami makroekonomicznymi zgodnie z wytycznymi w zakresie tworzenia studiów wykonalności.

Dla **Operatora** przyjęto pozycje kosztowe zgodnie z poniższą tabelą.

Tabela 7: Założenia dotyczące kosztów operacyjnych dla Operatora

Liczba nowo zatrudnionych pracowników	1	1 etat , dozorca, konserwator, przewodnik
Prognozowane miesięczne wynagrodzenie	2 500	
Narzuty na składki społeczne	19%	
oświetlenie terenu zamku	850	zł miesięcznie
energia elektryczna - pomieszczenie dozorczy	150	zł miesięcznie
woda i ścieki	120	zł miesięcznie
bieżąca konserwacja elementów architektury zamku	3 000	zł miesięcznie
wywóz śmieci	500	zł miesięcznie
sprzątanie zamku – trasy turystycznej	2 000	zł miesięcznie

Źródło: Opracowanie własne.

Przy tak przyjętych założeniach poziom kosztów operacyjnych dla Operatora będzie kształtował się zgodnie z poniższą tabelą. Amortyzacja będzie naliczana przez właściciela infrastruktury – Gminę Krzeszowice, która w analizowanym przypadku pełni jednocześnie funkcję Operatora i Inwestora. Koszty osobowe zostały dodatkowo corocznie indeksowane przez realną stopę wzrostu płac.

Tabela 8: Wartości kosztów operacyjnych dla Operatora

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Amortyzacja	0	0	0	153 380	153 380	153 380	153 380
Zużycie materiałów i energii	0	0	0	13 440	13 440	13 440	13 440
Usługi obce	0	0	0	66 000	66 000	66 000	66 000
Podatki i opłaty	0	0	0	0	0	0	0
Wynagrodzenia	0	0	0	30 000	31 950	34 027	36 238
Świadczenia na rzecz pracowników	0	0	0	5 700	6 071	6 465	6 885
Pozostałe	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne.

Amortyzacja

Dla potrzeb analizy finansowej obliczono strumień amortyzacji przyjmując do szacunków nakłady na nowe środki trwałe, zakładając, że inwestycje zrealizowane w danym roku wchodzi na stan majątkowy rok później.

Zgodnie z wytycznymi dla projektów finansowanych w ramach RPO w rachunku zysków i strat projektu uwzględnione zostaną odpisy amortyzacyjne ustalone metodą uproszczoną zgodnie z rozporządzeniem Ministra Finansów.

Łączna wartość planowanej inwestycji wynosi **6 135 185,09 zł brutto** (uwzględniając tylko nakłady na środki trwałe wraz z nakładami odtworzeniowymi). Amortyzację ustalono metodą uproszczoną (od wartości brutto ponieważ Gmina nie ma możliwości odzyskania podatku VAT). Szczegółowe obliczenia zawarto w załączniku finansowym do studium wykonalności – zastosowano stawkę amortyzacyjną 2,5%.

10.2.5. Wartość rezydualna

Z uwagi na fakt, iż po zakończeniu okresu referencyjnego większości inwestycji, mają one wciąż wartość, zwaną rezydualną, należy ją uwzględnić w analizie przepływów pieniężnych. Wartością rezydualną jest spodziewana wartość środka trwałego lub pozostałości po nim po okresie jego użyteczności (amortyzacji). Ustawa o rachunkowości odnosi się do wartości rezydualnej mówiąc, iż możliwe jest ewentualne wzięcie pod uwagę ceny sprzedaży netto pozostałości po środku trwałym w momencie jego likwidacji. Wartość rezydualna inwestycji prezentowana jest w ostatnim roku wybranego okresu referencyjnego. Zgodnie z „Przewodnikiem analizy kosztów i korzyści projektów inwestycyjnych”, wartość rezydualną można obliczyć na dwa sposoby:

- biorąc pod uwagę rezydualną wartość rynkową środków trwałych, jak gdyby miały być one sprzedane na koniec okresu referencyjnego;
- jako wartość rezydualną aktywów netto (sumy wszystkich aktywów i pasywów).

W przypadku decyzji o likwidacji inwestycji na koniec okresu referencyjnego, należy skorygować wartość rezydualną o przewidywane koszty likwidacyjne. Podobnie, w przypadku konieczności usunięcia ewentualnych skutków realizacji inwestycji takich jak np. zanieczyszczenie środowiska, wartość rezydualną na koniec okresu referencyjnego należy pomniejszyć o przewidywane koszty. Alternatywnie, zakładając, iż inwestycja nie będzie likwidowana – tak jest w przedmiotowym przypadku, wartość rezydualna może być skalkulowana w wysokości przewidywanych przychodów wygenerowanych przez analizowaną inwestycję po upływie okresu referencyjnego, pomniejszonych o odpowiadające im koszty operacyjne oraz o zmianę w kapitale obrotowym, przy czym koszty powinny uwzględniać nakłady odtworzeniowe niezbędne do utrzymania

inwestycji. w takim przypadku do wyliczenia wartości rezydualnej należy posłużyć się następującym wzorem:

$$R = \frac{FCF}{i}$$

gdzie:

R – Wartość rezydualna po zakończeniu okresu referencyjnego

i – stopa dyskontowa

FCF – poziom wolnych przepływów pieniężnych obliczony jako suma przychodów operacyjnych z ostatniego roku okresu referencyjnego pomniejszony o sumę odpowiadających im kosztów operacyjnych (zawierających niezbędne nakłady odtworzeniowe) oraz skorygowany o zmianę kapitału obrotowego.

W analizowanym przypadku z uwagi na brak dodatnich przepływów pieniężnych w ostatnim roku analizy wartość rezydualną obliczono metodą księgową.

Tabela 9: Wartość rezydualna inwestycji

Wyszczególnienie	Wartość (zł)
Całkowita wartość projektu	6 599 300,30
Wartość początkowa inwestycji brutto (środki trwałe)	6 135 185,09
Amortyzacja i umorzenie	3 067 592,55
Roczna wartość amortyzacji - uśredniona	153 379,63
Wartość netto majątku – wartość rezydualna na koniec ostatniego roku analizy	3 067 592,54

Źródło: Opracowanie własne.

W powyższej tabeli przedstawiono zbiorcze dane na temat wartości początkowej, amortyzacji i umorzenia środków trwałych oraz wartości netto aktywów trwałych na koniec okresu analizy – tj. tzw. wartości rezydualnej.

10.2.6. Zapotrzebowanie na kapitał obrotowy netto

Z uwagi na charakter przedmiotowego projektu nie dokonano kalkulacji zapotrzebowania na kapitał obrotowy – projekt nie generuje przychodów.

10.3. Ustalenie poziomu dofinansowania projektu z funduszy UE

Zgodnie z wytycznymi dotyczącymi tworzenia studiów wykonalności dla województwa małopolskiego w ramach MRPO lukę w finansowaniu wylicza się dla projektów generujących dochód netto – rozumiany jako różnica pomiędzy przychodami operacyjnymi do których zalicza się także wartość rezydualną oraz kosztami operacyjnymi bez amortyzacji.

Metoda luki w finansowaniu ma na celu określenie poziomu wydatków kwalifikowalnych. Zgodnie z art. 55 ust 2 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006, który z jednej strony gwarantuje, że projekt będzie miał wystarczające zasoby finansowe na jego realizację, z drugiej zaś pozwala uniknąć przyznania nienależnych korzyści odbiorcy pomocy, czyli finansowania projektu w wysokości wyższej niż jest to konieczne.

Określenie luki w finansowaniu nie jest wymagane dla projektów:

- podlegających zasadom pomocy publicznej;
- które nie generują dochodu;
- których przychody nie pokrywają w pełni kosztów operacyjnych.

Analizowany projekt nie generuje dochodu (projekt nie generuje przychodu w rozumieniu wytycznych), a więc wnioskowany poziom dofinansowania jest tożsamy z poziomem określonym w Uszczegółowieniu Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego i wynosi **60%**.

10.4. Obliczenie wskaźników efektywności inwestycji

Prognozowane przepływy pieniężne są wykorzystywane do oceny finansowej efektywności projektów inwestycyjnych. Za najlepsze metody oceny efektywności inwestycji uznawane są tzw. metody dyskontowe. Najczęściej stosowane są:

Metoda teraźniejszej wartości netto (NPV) – polega na ustaleniu teraźniejszej (dzisiejszej) wartości netto inwestycji metodą dyskontowania przyszłych wpływów i wydatków. Inwestycja powinna zostać zrealizowana, jeżeli przy założonej stopie dyskontowej (odpowiadającej oczekiwanej stopie zwrotu z inwestycji) NPV jest większa od zera.

Metoda wewnętrznej stopy zwrotu (IRR) – polega na ustaleniu przy jakiej wartości stopy dyskontowej (procentowej) teraźniejsza wartość wydatków zrównuje się z teraźniejszą wartością wpływów ($NPV = 0$). Wysokość wewnętrznej stopy zwrotu określa stopę zwrotu z zaangażowanych w przedsięwzięcie inwestycyjne środków. IRR danego projektu jest taką stopą

dyskontową, przy której zaktualizowana wartość efektów (korzyści) równa się zaktualizowanej wartości wydatków.

Wartości NPV i IRR są podstawowymi wskaźnikami efektywności inwestycji i służą do porównywania rentowności inwestycji (różnych projektów lub odmiennych wariantów tego samego projektu), a uwzględniają nie tylko prosty zwrot nakładów inwestycyjnych, ale również znaczenie rozłożenia wpływów i wydatków w czasie poprzez ich dyskontowanie.

Aby ocenić inwestycję należy obliczyć wartość bieżącą netto (Net Present Value) sumując przewidywalne salda gotówkowe netto w ciągu całego okresu eksploatacji inwestycji, które następnie należy zdyskontować. Wartość NPV należy obliczyć za pomocą przedstawionego poniżej wzoru:

$$NPV = \sum_{i=1}^n (NCF_i \times \frac{1}{(1+r)^i}), \text{ gdzie:}$$

NCF_i – saldo przepływów pieniężnych w i-tym roku,

r – stopa dyskontowa.

Tabela 10: Prognoza przepływów pieniężnych projektu na lata 2008 – 2030

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Nakłady inwestycyjne	8 540,00	3 298 626,27	3 292 134,03	0,00	0,00	0,00
Operacyjny przepływ pieniężny	0,00	0,00	0,00	-115 140,00	-117 460,50	-119 931,83
Amortyzacja	0,00	0,00	0,00	153 379,63	153 379,63	153 379,63
Wartość rezydualna	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Łączny przepływ gotówki NCF	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Zakumulowany przepływ gotówki	-8 540,00	-3 298 626,27	-3 292 134,03	-115 140,00	-117 460,50	-119 931,83
Łączny (zdyskontowany) przepływ gotówki DCF 5%	-8 540,00	-3 307 166,27	-6 599 300,30	-6 714 440,30	-6 831 900,80	-6 951 832,63
Zakumulowany przepływ gotówki (zdyskontowany)	-8 133,33	-2 991 951,27	-2 843 869,15	-94 725,96	-92 033,38	-89 494,98

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Nakłady inwestycyjne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Operacyjny przepływ pieniężny	-122 563,80	-125 366,85	-128 352,09	-131 531,38	-134 917,32	-138 523,35
Amortyzacja	153 379,63	153 379,63	153 379,63	153 379,63	153 379,63	153 379,63

Wartość rezydualna	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Łączny przepływ gotówki NCF	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Zakumulowany przepływ gotówki	-122 563,80	-125 366,85	-128 352,09	-131 531,38	-134 917,32	-138 523,35
Łączny (zdyskontowany) przepływ gotówki DCF 5%	-7 074 396,43	-7 199 763,28	-7 328 115,38	-7 459 646,76	-7 594 564,08	-7 733 087,42
Zakumulowany przepływ gotówki (zdyskontowany)	-87 103,81	-84 853,22	-82 736,90	-80 748,86	-78 883,36	-77 134,98

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Nakłady inwestycyjne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Operacyjny przepływ pieniężny	-142 363,76	-146 453,81	-150 809,70	-155 448,74	-160 389,30	-165 651,01
Amortyzacja	153 379,63	153 379,63	153 379,63	153 379,63	153 379,63	153 379,63
Wartość rezydualna	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Łączny przepływ gotówki NCF	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Zakumulowany przepływ gotówki	-142 363,76	-146 453,81	-150 809,70	-155 448,74	-160 389,30	-165 651,01
Łączny (zdyskontowany) przepływ gotówki DCF 5%	-7 875 451,18	-8 021 904,99	-8 172 714,70	-8 328 163,43	-8 488 552,74	-8 654 203,75
Zakumulowany przepływ gotówki (zdyskontowany)	-75 498,54	-73 969,12	-72 542,05	-71 212,86	-69 977,32	-68 831,42

	2028	2029	2030	2031
Nakłady inwestycyjne	0,00	0,00	0,00	0,00
Operacyjny przepływ pieniężny	-171 254,72	-177 222,68	-183 578,56	-190 347,56
Amortyzacja	153 379,63	153 379,63	153 379,63	153 379,63
Wartość rezydualna	0,00	0,00	0,00	0,00
Łączny przepływ gotówki NCF	0,00	0,00	0,00	0,00
Zakumulowany przepływ gotówki	-171 254,72	-177 222,68	-183 578,56	-190 347,56
Łączny (zdyskontowany) przepływ gotówki DCF 5%	-8 825 458,47	-9 002 681,15	-9 186 259,71	-9 376 607,27
Zakumulowany przepływ gotówki (zdyskontowany)	-67 771,31	-66 793,36	-65 894,12	-65 070,29

	RAZEM
Nakłady inwestycyjne	6 599 300,30
Operacyjny przepływ pieniężny	-2 974 863,52
Amortyzacja	3 067 592,55

Wartość rezydualna	0,00
Łączny przepływ gotówki NCF	3 067 592,54
Zakumulowany przepływ gotówki	-6 506 571,28
Łączny (zdyskontowany) przepływ gotówki DCF 5%	-167 241 322,31
Zakumulowany przepływ gotówki (zdyskontowany)	-6 374 828,23

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza prognozowanych przepływów pieniężnych projektu wskazuje, że projekt traktowany jako całość – przy spełnieniu przyjętych założeń – nie może być traktowany jako inwestycja czysto dochodowa.

Przy interpretacji otrzymanych wartości NPV kryterium decyzyjne będzie przedstawiać się w następujący sposób:

- $NPV > 0$ – projekt jest opłacalny pod względem finansowym,
- $NPV < 0$ – projekt jest nieopłacalny pod względem finansowym,
- $NPV = 0$ – przypadek graniczny; w takiej sytuacji kryterium decyzyjne powinno być oparte na wartości wskaźnika IRR.

Wewnętrzna stopa zwrotu (Internal Rate of Return) jest stopą dyskontową, przy której wartość aktualna wpływów pieniężnych jest równa wartości aktualnej wydatków pieniężnych związanych z realizacją i eksploatacją inwestycji. IRR oblicza się na podstawie poniższego wzoru:

$$\sum_{i=1}^n (NCF_i \times \frac{1}{(1 + IRR)^i}) = 0, \text{ gdzie}$$

NCF_i – oznacza różnicę między wpływami a wydatkami w i-tym roku,

n – liczba lat.

IRR to stopa procentowa, przy której następuje zwrot nakładów poniesionych na projekt –zatem stopa ta określa rentowność podejmowanych przedsięwzięć. Jeśli wartość IRR jest wyższa od wartości stopy procentowej i (przyjętej dla wyliczenia współczynnika dyskonta) oznacza to, że projekt jest efektywny z punktu widzenia finansowego (należy go realizować), gdyż jego stopa zwrotu jest wyższa od alternatywnej stopy alokacji kapitału / średniego ważonego kosztu kapitału (wyrażonej/ego przez stopę dyskontową). Zależność odwrotna również występuje.

Dla przedmiotowego projektu celem oszacowano wartość bieżącą netto oraz wewnętrzną stopę zwrotu w wariantach bez i z dotacją, natomiast celem odróżnienia omawianych wskaźników od

wskaźników rentowności skalkulowanych w analizie ekonomicznej wprowadzono oznaczenia FRR oraz FNPV.

Rentowność finansowa przedmiotowej inwestycji została oceniona przez:

- oszacowanie finansowej bieżącej wartości netto oraz finansowej stopy zwrotu (FNPV/C, FRR/C). Wskaźniki te obrazują zdolność wpływów z projektu do pokrycia wydatków w okresie referencyjnym, bez względu na sposób finansowania nakładów inwestycyjnych;
- obliczenie rentowności finansowej kapitału własnego - krajowego (FNPV/K, FRR/K). Przy ustalaniu tych wskaźników wyeliminowano z przepływów wysokość nakładów sfinansowanych dotacją UE. Wkład kapitałowy uwzględniono na dzień, w którym został rzeczywiście wpłacony na rzecz projektu lub zwrócony.
- obliczenia wskaźnik Korzyści/Koszty [B/C], który jest również miarą zwrotu z projektu – swoją konstrukcją jest on podobny do zaktualizowanej wartości netto (NPV). Przy jego obliczaniu należy podzielić zdyskontowane za cały horyzont czasowy korzyści przez zdyskontowane koszty projektu.

Wskaźnik B/C jest miarą relatywnego zwrotu nakładów projektu, pozwala określić, jaki zysk (stratę) wygeneruje projekt z jednostki dodatkowego nakładu.

$$\frac{B}{C} = \frac{NPV(B_t)}{NPV(C_t)} = \frac{\sum_{t=1}^n \frac{B_t}{(1+r)^t}}{\sum_{t=1}^n \frac{C_t}{(1+r)^t}}$$

gdzie:

B_t - korzyści finansowe generowane przez projekt w kolejnych latach okresu referencyjnego,

C_t - koszty generowane przez projekt w kolejnych latach okresu referencyjnego.

Oszacowana wartość wskaźnika FNPV/C przy analizowanej stopie dyskontowej jest ujemna (około 6,4 mln zł), z czego wynika, iż projekt nie zwraca zainwestowanego kapitału w całości w 20-letnim okresie eksploatacji – wewnętrzna stopa zwrotu z zaangażowanego kapitału jest ujemna, poniżej założonej stopy dyskonta:

$$\text{FRR/C} = -7,38\%$$

Po wyeliminowaniu tej części nakładów, która jest finansowana z dotacji, wskaźniki ulegają znacznej poprawie, jednak inwestycja nadal nie wykazuje opłacalności ekonomicznej. Wartości oszacowanych wskaźników finansowej efektywności projektu przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 11: Wyniki analizy efektywności finansowej

Wskaźnik efektywności finansowej	Wartość
Finansowa wewnętrzna stopa zwrotu – FRR/C – w %	-7,38%
Finansowa zaktualizowana wartość netto – FNPV/C (5%)	-6 374 828,23
Wskaźnik korzyści – koszty B/C-C	0,14
Finansowa wewnętrzna stopa zwrotu – FRR/K – w %	-4,60%
Finansowa zaktualizowana wartość netto – FNPV/K (5%)	-2 868 455,98
Wskaźnik korzyści – koszty B/C-K	0,26

Źródło: Opracowanie własne.

Uzyskane wyniki świadczą, że przedmiotowy projekt nie może być rozpatrywany w kategoriach projektów komercyjnych. Należy zaznaczyć, iż ujemna wartość NPV nie oznacza, że dany projekt nie powinien zostać zrealizowany. Jeżeli, w oparciu o przyjęte powyżej założenia, wartość zaktualizowana netto jest mniejsza od zera, to decyzja dotycząca wdrożenia projektu podejmowana jest na podstawie wielkości dodatkowych, oczekiwanych korzyści z jego realizacji, których często nie można wyrazić w ujęciu pieniężnym.

10.5. Źródła finansowania projektu

Wartość łącznych nakładów inwestycyjnych w ramach przedmiotowego projektu wyniesie **6 599 300,30 złotych** brutto. Z uwagi na fakt, iż inwestor nie ma możliwości odzyskania zawartego w kosztach podatku VAT, jako koszt kwalifikowany projektu, o którego współfinansowanie się ubiega przyjęto wartość nakładów inwestycyjnych w kwotach brutto.

Planowanymi źródłami finansowania przedsięwzięcia są:

- dotacja z Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego w ramach **działania 3.2**
- 60% kosztów kwalifikowanych projektu,

- środki z budżetu Gminy Krzeszowice – 40,00% kosztów kwalifikowanych projektu.

Zakładany montaż finansowy projektu uwzględniający wsparcie z EFRR w wysokości 60% kosztów kwalifikowanych inwestycji prezentuje poniższa tabela.

Tabela 12: Źródła finansowania projektu

Struktura finansowania kosztów całkowitych [PLN]	Razem	Razem	Razem	Razem
	2010-2012	2010	2011	2012
Środki własne Beneficjenta	2 639 720,12	3 416,00	1 319 450,51	1 316 853,61
RPO	3 959 580,18	5 124,00	1 979 175,76	1 975 280,42
RAZEM	6 599 300,30	8 540,00	3 298 626,27	3 292 134,03
Struktura finansowania kosztów całkowitych [%]	Razem	Razem	Razem	Razem
	2010-2012	2010	2011	2012
Środki własne Beneficjenta	40,00%	40,00%	40,00%	40,00%
RPO	60,00%	60,00%	60,00%	60,00%
RAZEM	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Struktura finansowania kosztów kwalifikowanych [PLN]	Razem	Razem	Razem	Razem
	2010-2012	2010	2011	2012
Środki własne Beneficjenta	2 639 720,12	3 416,00	1 319 450,51	1 316 853,61
RPO	3 959 580,18	5 124,00	1 979 175,76	1 975 280,42
RAZEM	6 599 300,30	8 540,00	3 298 626,27	3 292 134,03
Struktura finansowania kosztów kwalifikowanych [%]	Razem	Razem	Razem	Razem
	2010-2012	2010	2011	2012
Środki własne Beneficjenta	40,00%	40,00%	40,00%	40,00%
RPO	60,00%	60,00%	60,00%	60,00%
RAZEM	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Źródło: Opracowanie własne.

10.6. Weryfikacja finansowej trwałości projektu

Trwałość projektu oznacza długoterminową zdolność do funkcjonowania po zrealizowaniu inwestycji i tym samym trwałość jego skutków ekonomicznych, społecznych i ekologicznych. Warunkami niezbędnymi do zapewnienia projektowi trwałości jest jego trwałość organizacyjna i finansowa.

Trwałość organizacyjna projektu warunkowana jest przez zdolność podmiotu zarządzającego projektem do długotrwałego działania a także do skutecznego zarządzania projektem w długim okresie czasu. Trwałość finansowa oznacza zapewnienie środków na przyszłą eksploatację

i utrzymanie inwestycji - źródeł finansowania operacyjnego w długim okresie. Mogą to być środki finansowe generowane przez sam projekt, przez podmiot zarządzający projektem a także inne podmioty, które zgłaszają chęć przyszłego dotowania projektu.

W przypadku przedmiotowego projektu realizatorem inwestycji będzie bezpośrednio Gmina Krzeszowice finansująca inwestycję z budżetu jednostki samorządu terytorialnego. Właścicielem i operatorem infrastruktury powstałej w wyniku realizacji projektu będzie również Gmina Krzeszowice. W trakcie realizacji inwestycji zostaną powołane dwie osoby z Urzędu Miejskiego w Krzeszowicach, które będą odpowiedzialne za bieżący monitoring procesu inwestycyjnego, co gwarantuje jego sprawne przeprowadzenie. Po zakończeniu realizacji projektu bieżące utrzymanie infrastruktury (finansowane ze środków budżetowych jednostki samorządu terytorialnego) należeć bezpośrednio do Gminy.

Beneficjent posiada zdolność organizacyjną i finansową do utrzymania projektu oraz nie zamierza w żadnej formie zbywać produktów projektu przez co najmniej 5 lat od zakończenia realizacji robót. Projekt nie będzie podlegał modyfikacjom, które wpłyną na warunki wdrażania projektu oraz wynikającym ze zmiany charakteru własności infrastruktury.

Rozwiązania techniczne przyjęte w projektach technicznych przedmiotowej inwestycji zapewniają możliwość długookresowej eksploatacji obiektu. Dla wszystkich zaplanowanych typów prac określono wymagane sposoby wykonania i parametry według Polskich Norm, które zgodne są z normami europejskimi oraz pozostałych przepisów prawnych. W związku z posiadanym doświadczeniem w zarządzaniu projektami z udziałem środków publicznych, w tym finansowanych przez Unię Europejską, przez pracowników Urzędu Miejskiego w Krzeszowicach, wdrożenie projektu współfinansowanego środkami zewnętrznymi w postaci dotacji z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego nie stworzy problemów administracyjnych ani też merytorycznych.

Projekt jest trwały finansowo wtedy, kiedy skumulowane (niezdyskontowane) przepływy pieniężne netto są dodatnie w całym okresie referencyjnym. Bazując na danych zaprezentowanych w formie tabelarycznej w poprzednim rozdziale należy stwierdzić, iż przepływy finansowe w każdym z lat okresu referencyjnego będą dodatnie (bądź równe zero) – szacunkowo założone koszty (z pominięciem amortyzacji) będą pokrywane przez wpływy pochodzące z budżetu Gminy Krzeszowice w każdym z analizowanych lat. Na podstawie zaprezentowanych w powyższych rozdziałach kalkulacji została dokonana analiza trwałości finansowej projektu. Gmina Krzeszowice dysponuje odpowiednimi środkami pieniężnymi wystarczającymi do wdrożenia projektu, co potwierdzają zapisy Wieloletniego Programu Inwestycyjnego, jednostka będzie zdolna do zarządzania aktywami i wykorzystania ich zgodnie

z normami technicznymi i środowiskowymi. Zaprezentowana w załączniku finansowym weryfikacja trwałości finansowej projektu wskazuje, iż w fazie eksploatacji projektu będzie on wymagał stałych nakładów ze strony Gminy celem zagwarantowania zachowania produktów i rezultatów projektu. Reasumując, weryfikacja trwałości finansowej projektu polega więc na zbadaniu salda niezdyskontowanych skumulowanych przepływów pieniężnych generowanych przez projekt. Projekt uznaje się za trwały finansowo, jeżeli saldo to jest większe bądź równe zeru we wszystkich latach objętych analizą. Oznacza to, że planowane wpływy i wydatki zostały odpowiednio czasowo zharmonizowane tak, że przedsięwzięciu nie grozi wyczerpanie środków pieniężnych. W przypadku analizowanego projektu zasoby finansowe z uwzględnieniem wsparcia ze środków Gminy wystarczają na pokrycie wszystkich wydatków finansowych, rok po roku, na przestrzeni całego horyzontu czasowego projektu. Trwałość finansowa inwestycji zostaje więc potwierdzona, ponieważ skumulowane przepływy gotówki netto nie są ujemne w żadnym z analizowanych lat.

10.7. Pro forma sprawozdania finansowe

Zgodnie z Wytycznymi do studium wykonalności dla projektów inwestycyjnych realizowanych w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007- 2013 dla projektów realizowanych w ramach programu należy opracować sprawozdanie z przepływów pieniężnych. W załączniku finansowym zamieszczona została prognoza przepływów pieniężnych zgodnie z przyjętym harmonogramem inwestycyjnym i wszystkie wcześniejsze założenia dotyczące operacyjnych przepływów pieniężnych (zdolność projektu do samofinansowania się na poziomie operacyjnym). w związku z faktem, iż Beneficjentem jest jednostka samorządu terytorialnego, która nie ma obowiązku sporządzania rachunku przepływów pieniężnych w formacie zgodnym z Ustawą o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. (Dz. U. z 2002 nr 76, poz. 694, z późn. zm.) rachunek przepływów pieniężnych został sporządzony dla projektu. Prognoza rachunku przepływów pieniężnych dla analizowanego przedsięwzięcia została wykonana w układzie zgodnym z Ustawą o rachunkowości, metodą pośrednią. Z uwagi na brak konieczności sporządzania bilansu oraz rachunku zysków i strat, rachunek przepływów pieniężnych opracowano w sposób uproszczony. Sprawozdanie z przepływów zostało opracowane osobno dla scenariusza bez projektu, z projektem i osobno dla samego projektu UE.

11. Analiza ekonomiczno-społeczna - metoda wielokryterialna

Zgodnie z Wytycznymi do studium wykonalności dla projektów inwestycyjnych realizowanych w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007- 2013 dla projektów o wartości poniżej 20 mln zł wystarczające jest opracowanie analizy ekonomiczno – społecznej metodą wielokryterialną.

Projekt nie może być rozpatrywany jako inwestycja o charakterze komercyjnym, nastawiona na korzyści finansowe z zaangażowanego kapitału. W rachunku jego efektywności powinny zostać uwzględnione pozostałe korzyści, w tym przede wszystkim korzyści o charakterze społecznym, które są rzeczywistą przyczyną i celem jego realizacji:

- podniesienie atrakcyjności Gminy Krzeszowice wynikające z pełniejszego wykorzystania potencjału turystycznego i kulturowego,
- kształtowanie pożądanych zjawisk społecznych tj. aktywizacji społecznej i kulturalnej społeczeństwa Gminy, integracji mieszkańców,
- rozwój gospodarczy Gminy wynikający z poprawy warunków prowadzenia działalności gospodarczej głównie w branży turystycznej i około turystycznej,
- podniesienie poziomu zamożności mieszkańców wynikające ze zwiększonej aktywności gospodarczej,
- przeciwdziałanie niekorzystnym zjawiskom demograficznym (głównie migracjom), poprzez wzmocnienie poczucia tożsamości i przynależności do miejsca zamieszkania,

W celu przeprowadzenia kompleksowej oceny wpływu realizacji projektu na otoczenie społeczno-gospodarcze stosuje się analizę wielokryterialną. Wszystkim zidentyfikowanym powyżej czynnikom przypisane zostają wartości punktowe oraz wagi odzwierciedlające znaczenie dla społeczeństwa, co pozwala określić wpływ projektu na gminę i społeczność lokalną.

Tabela 13. Analiza wielokryterialna projektu

Społeczno-gospodarcze efekty realizacji projektu	Ocena 1-5	Waga 0-100	Ocena ważona
Podniesienie atrakcyjności Gminy Krzeszowice wynikające z pełniejszego wykorzystania potencjału turystycznego i kulturowego	5	23%	1,15
Kształtowanie pożądanych zjawisk społecznych tj. aktywizacji społecznej i kulturalnej społeczeństwa Gminy, integracji mieszkańców	5	22%	1,1
Rozwój gospodarczy Gminy wynikający z poprawy warunków prowadzenia działalności gospodarczej głównie w branży turystycznej i około turystycznej	4	19%	0,76
Podniesienie poziomu zamożności mieszkańców wynikające ze zwiększonej aktywności gospodarczej	4	19%	0,76
Przeciwdziałanie niekorzystnym zjawiskom demograficznym (głównie migracjom), poprzez wzmocnienie poczucia tożsamości i przynależności do miejsca zamieszkania	4	17%	0,68
SUMA OCEN WAŻONYCH			4,45

Źródło: Opracowanie własne

Z powyższej tabeli wynika, że projektowana inwestycja będzie miała duży wpływ na otoczenie społeczno-gospodarcze. Efekty, jakie wywoła będą stanowić czynnik stymulujący rozwój społeczno-gospodarczy Gminy Krzeszowice.

12. Analiza wrażliwości/ryzyka

12.1. Analiza wrażliwości

Analiza wrażliwości ma na celu przedstawienie wpływu niektórych czynników na końcową efektywność finansową danego projektu. Badanie potencjalnych zmian tych czynników, pozwala określić, które z nich w największym stopniu wpływają na element ryzyka, które jest nierozdzielnie związane z każdym procesem inwestycyjnym. Szczegółowe informacje dotyczące analizy tego wpływu pozwalają po oddaniu projektu do użytkowania znacznie efektywniej monitorować jego eksploatację i w sposób aktywny kształtować te czynniki, tak aby osiągnąć zakładane na etapie planowania cele projektu. Badanie poszczególnych zmiennych polega na tym, że zakłada się określone odchylenia zmiennych objaśniających od ich wartości podstawowych (prognozowanych) i szacuje się ponownie opłacalność przedsięwzięcia inwestycyjnego przy nowym poziomie danej zmiennej objaśniającej. Przy czym przyjmuje się założenie, że zmiana w określonym momencie podlega tylko jedna zmienna niezależna. Pozostałe zmienne niezależne pozostają na tym samym poziomie bazowym. Należy przy tym zaznaczyć, że wraz ze zmianą jednej zmiennej niezależnej zmiana może ulec kilka zmiennych zależnych. Badając procentową zmianę poszczególnych zmiennych objaśniających można wskazać te, których ewentualne odchylenia (ta sama % zmiana) będą miały największy wpływ na opłacalność przedsięwzięcia inwestycyjnego. Technika ta pozwala na zdefiniowanie zmiennych, na których zmianę, przedsięwzięcie inwestycyjne jest najbardziej wrażliwe. Identyfikacja ta stanowi istotną informację, gdyż wskazuje te obszary, które wymagają dodatkowych pogłębionych analiz, które służyłyby bardziej precyzyjnemu określeniu czynników ryzyka przedsięwzięcia inwestycyjnego. Analiza wrażliwości odpowiada w tym przypadku na pytanie: o ile zmieni się wartość zmiennej objaśnianej, jeżeli wartość danej niezależnej zmiennej objaśniającej zmieni się o X%.

W analizie wrażliwości skupiono się na analizie efektywności inwestycji mierzonej przy pomocy wartości obecnej netto (NPV) i wewnętrznej stopy zwrotu wziętych z analizy efektywności.

W analizie zasymulowano wpływ niejednoczesnej zmiany następujących krytycznych zmiennych egzogenicznych:

- nakłady inwestycyjne;
- koszty operacyjne;

na wielkość zmiennych od nich zależnych, czyli NPV (przy stopie $r = 5\%$) i IRR.

Symulację zmian przeprowadzono w przedziale $\pm 20\%$ od wartości oczekiwanej, w interwale co 10% . w poniższych tabelach zaprezentowano wpływ zmian poszczególnych zmiennych na wartości NPV i IRR. W zależności od odchylenia od założonej wartości nakładów inwestycyjnych terażniejsza wartość projektu (NPV) przy stopie $r = 5\%$, oraz stopa zwrotu (IRR) przyjmują wartości zobrazowane w poniższej tabeli.

Tabela 14: NPV i IRR projektu w zależności od nakładów inwestycyjnych

Nakłady inwestycyjne		NPV (5%)	IRR
80%	5 279 440,24	-5 405 781,50	-8,42%
90%	5 939 370,27	-5 890 304,87	-7,83%
100%	6 599 300,30	-6 374 828,23	-7,38%
110%	7 259 230,33	-6 859 351,59	-7,01%
120%	7 919 160,36	-7 343 874,96	-6,71%

Tabela 15: NPV i IRR projektu w zależności od kosztów operacyjnych

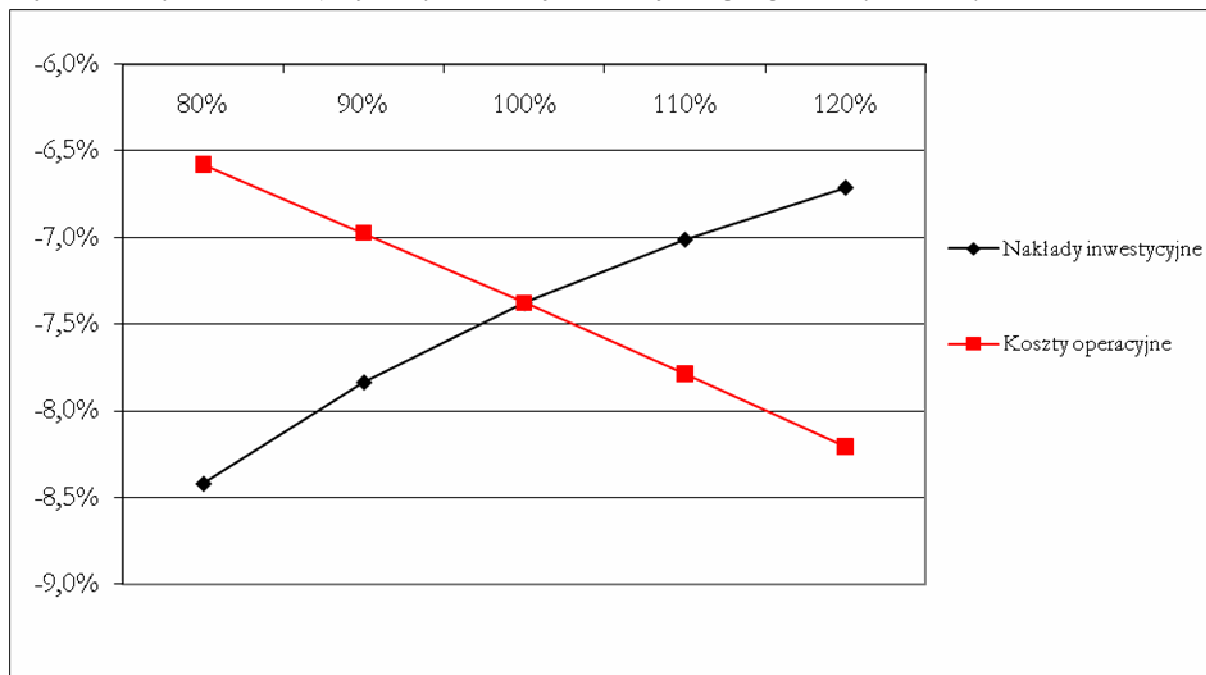
Koszty operacyjne		NPV (5%)	IRR
80%	4 833 964,85	-6 068 909,31	-6,58%
90%	5 438 210,46	-6 221 868,77	-6,97%
100%	6 042 456,06	-6 374 828,23	-7,38%
110%	6 646 701,67	-6 527 787,69	-7,79%
120%	7 250 947,28	-6 680 747,15	-8,21%

Źródło: Opracowanie własne.

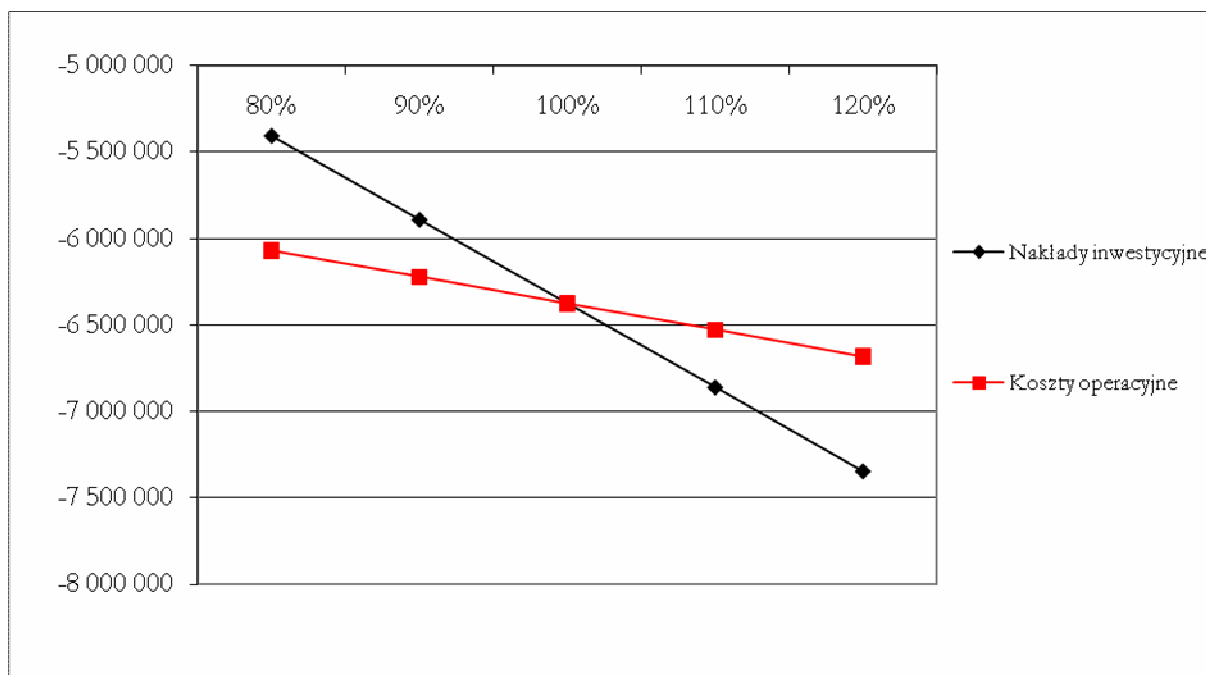
Najlepszym zobrazowaniem analizy wrażliwości jest tzw. „wykres pająka”, który, dla wskaźników IRR i ENPV, przedstawiono poniżej.

Wykres 5: Wykres obrazujący wpływ zmiany zmiennych egzogenicznych na wysokość IRR

Wykres 6: Wykres obrazujący wpływ zmiany zmiennych egzogenicznych na wysokość NPV (r=5%)

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza trwałości finansowej wskazuje, że określone powyżej czynniki ryzyka nie spowodują utraty płynności finansowej projektu. Analiza wrażliwości wskazuje natomiast, iż w przypadku wzrostu nakładów inwestycyjnych o 10% (co w obecnej sytuacji na rynku usług budowlanych jest prawdopodobne) saldo skumulowanych przepływów pieniężnych projektu będzie ujemne. Informacje wynikające ze scenariusza pesymistycznego powinny być przesłanką dla Gminy

Krzeszowice do ciągłego monitorowania wielkości ponoszonych nakładów celem ewentualnego zabezpieczenia dodatkowych środków finansowych w przypadku przekroczenia założonych planów inwestycyjnych. Wartość skumulowanych przepływów pieniężnych dla obu scenariuszy podano dla kolejnych lat realizacji projektu oraz dla pięciu lat jego eksploatacji – szczegółowe obliczenia znajdują się w załączniku finansowym.

12.2. Analiza jakościowa ryzyka

Analiza określa charakter i źródło zagrożeń, ich wpływ na planowane działania oraz ograniczenia ryzyka. Każdy projekt jest niepowtarzalny i unikatowy, dlatego też należy analizować go indywidualnie, biorąc pod uwagę wszystkie czynniki wewnętrzne i zewnętrzne, mogące mieć negatywny wpływ na przedsięwzięcie.

Dla projektu „Prace konserwatorskie i roboty budowlane w celu zabezpieczenia ruin XIV - wiecznego zamku Tenczyn w Rudnie - etap II” zidentyfikowano szereg czynników mogących wpływać na jego realizację oraz określono ich prawdopodobieństwo oraz sposoby ograniczenia i wyeliminowania.

Potencjalne ryzyka zidentyfikowane w toku analizy, które mogłyby wpłynąć negatywnie na realizację projektu i eksploatację jego produktów:

- **ryzyko organizacyjne i wykonawcze:**
 - nieefektywne zarządzanie projektem,
 - konflikty wewnątrz zespołu projektowego,
 - nieefektywny system monitoringu postępów projektu,
 - nierealny harmonogram realizacji projektu,
 - opóźnienia wynikające z problemów w trakcie procedur przetargowych,
 - ryzyko nieukończenia projektu lub nieterminowego ukończenia projektu,
 - opóźnienia w realizacji projektu wynikające z winy firmy wykonawczej,
- **ryzyka prawne:**
 - nie posiadanie przez nabywane materiały wymaganych prawem atestów i certyfikatów dopuszczających je do stosowania
 - problemy z odbiorem robót budowlanych,
- **ryzyka finansowe:**
 - nierealne szacunki kosztów,

- o zachwianie płynności finansowej projektu,
- o niekorzystna zmiana cen na rynku materiałów i usług budowlanych,
- o nieotrzymanie dotacji z MRPO,
- **ryzyko eksploatacyjne:**
 - o niski poziom jakości prac budowlanych i konserwatorskich wynikający z błędów w sztuce budowlanej,
 - o niedopasowanie projektu do potrzeb społeczności lokalnej,
 - o brak zainteresowania mieszkańców korzystaniem z oferty obiektu zabytkowego,
- **ryzyko ochrony środowiska:**
 - o spowodowanie nieprzewidzianych szkód w środowisku w związku z prowadzonymi pracami budowlanymi,
- **ryzyko siły wyższej:**
 - o zdarzenia atmosferyczne wpływające negatywnie na terminowość i jakość prowadzonych prac budowlanych – niekorzystna aura, klęski żywiołowe.

W poniższej tabeli przedstawiono prawdopodobieństwo wystąpienia potencjalnych zagrożeń o charakterze organizacyjnym, wykonawczym, prawnym, finansowym, eksploatacyjnym, ochrony środowiska oraz siły wyższej, a także określono działania ograniczające ich powstawanie i skutki.

Tabela 16: Analiza ryzyka

Rodzaje niepewności/ryzyka	Metody zabezpieczenia
Ryzyko organizacyjne i wykonawcze ŚREDNIE	- określenie osób i komórek odpowiedzialnych za realizację projektu i przypisanie im odpowiedzialności za poszczególne elementy projektu, - wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za koordynowanie projektu, - odpowiednie przygotowanie specyfikacji istotnych warunków zamówienia gwarantujące wybór wykonawcy o odpowiednich kwalifikacjach, potencjale technicznym i doświadczeniu, - przeprowadzenie wyboru wykonawców z wyprzedzeniem pozwalającym uniknąć zakłócenia założonego harmonogramu w wyniku trudności w przeprowadzeniu procedury, - ciągły monitoring postępu robót budowlanych i konserwatorskich pod względem zakresu rzeczowego realizowanych prac, wydatkowanych środków finansowych oraz czasu realizacji i jego zgodności z założonym harmonogramem,

Ryzyko prawne NISKIE	- korzystanie (przed podpisaniem umów) z opinii prawnych zawierających wnikliwą ocenę aspektów prawnych planowanych w projekcie rozwiązań, - uzyskanie wszystkich wymaganych prawem decyzji i uzgodnień umożliwiających realizację projektu, - zgodne z projektem budowlanym i sztuką budowlaną wykonanie robót budowlanych nadzorowane przez uprawnionych pracowników,
Ryzyko finansowe NISKIE	- tworzenie rezerw, a w szczególności rezerw budżetowych na nieprzewidziane wydatki, - zawarcie umowy ryczałtowej określającej sztywno poziom wynagrodzenia bez uzależniania go od aktualnych cen rynkowych materiałów budowlanych,
Ryzyko eksploatacyjne NISKIE	- gwarancje należytego wykonania przedmiotu umowy zawarte w kontrakcie z wykonawcami poszczególnych zadań wchodzących w zakres projektu, - używanie w procesie budowy materiałów budowlanych posiadających stosowne certyfikaty, - pozytywny klimat dla działań gminy w zakresie zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowego, - diagnoza zapotrzebowania społecznego potwierdzająca konieczność realizacji przedmiotowego projektu z punktu widzenia potrzeb społecznych,
Ryzyko ochrony środowiska NISKIE	- prowadzenie ciągłego monitoringu stanu środowiska naturalnego, - ubezpieczenie od spowodowania nieprzewidzianych szkód w środowisku, - używanie materiałów budowlanych posiadających odpowiednie certyfikaty,
Ryzyko siły wyższej ŚREDNIE	- ubezpieczenie pokrywające niekorzystne konsekwencje zdarzeń, które mogą wystąpić zarówno w okresie realizacji projektu, jak i fazie eksploatacji

Źródło: Opracowanie własne.

Z uwagi na wysoki stopień przygotowania projektu do realizacji większość czynników ryzyka natury organizacyjnej i formalno – prawnej zostało wyeliminowanych. Posiadane przez wnioskodawcę bogate doświadczenie w zakresie realizacji inwestycji komunalnych daje gwarancję sprawnego przeprowadzenia projektu i osiągnięcia projektowanych efektów rzeczowych i zakładanych celów.

13. Wpływ na polityki horyzontalne

Zgodnie z Rozporządzeniem WE Nr 1083/2006 ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące EFRR, EFS oraz FS i uchylającym Rozporządzenie Nr 1260/1999 Polska korzystając z funduszy strukturalnych zobligowana jest do stosowania zasady równości szans kobiet i mężczyzn, równości osób pełnosprawnych i niepełnosprawnych, równości obszarów miejskich i wiejskich oraz zasady zrównoważonego rozwoju i propagowania ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego.

Realizacja przedmiotowego projektu wpisuje się zarówno w w/w Rozporządzenie, jak również odpowiada wymogom przepisów krajowych regulującymi kwestie środowiskowe oraz równości szans.

Polityka równych szans:

Projekt realizowany jest zgodnie z polityką równych szans. Polityka ta ma za zadanie przeciwdziałać wszelkim przejawom dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Jednym z zadań priorytetowych tej polityki jest poprawa jakości życia ludności na terenach wiejskich, tak aby dorównał on poziomowi mieszkańców większych miast. Przedmiotowa inwestycja poprawi dostępność mieszkańców obszarów wiejskich do atrakcyjnego turystycznie i kulturowo obiektu. Ułatwi mieszkańcom tych terenów dostęp do bogatej oferty kulturalnej i edukacyjnej stworzonej w oparciu o zabytkowy obiekt w Rudnie. Ponadto inwestycja w sposób pośredni przyczyni się do rozwoju społeczno – gospodarczego tego terenu, w głównej mierze poprzez wykorzystanie potencjału turystycznego miejscowości Rudno oraz całej Gminy Krzeszowice. W ramach projektu planuje się utworzenie jednego etatu. Charakter pracy sprawia, że mogą to być zarówno kobiety jak i mężczyźni. Podstawowym kryterium wyboru nowych pracowników będą przede wszystkim kompetencje, wiedza i doświadczenie, bez dyskryminacji ze względu na płeć lub wiek. W ten sposób projekt przyczyni się do aktywizacji miejscowej ludności, wprowadzi pozytywne zmiany w lokalnej gospodarce i przeciwdziałać będzie niekorzystnym zjawiskom w sferze społecznej. Ponadto, objęte projektem ruiny będą dostępne dla wszystkich osób, które będą zainteresowane zwiedzaniem. W ten sposób projekt nie będzie dyskryminował poszczególnych osób ani grup odwiedzających. Ze względu na specyfikę projektu i obszaru na jakim jest on realizowany nie przewiduje się szczególnych rozwiązań skierowanych do osób

niepełnosprawnych. Jest to teren górzysty i poruszanie się po nim mogło by być utrudnione dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Niemniej jednak lokalizacja parkingu umożliwia dotarcie do ruin i poruszanie się po pomieszczeniach na poziomie „zero”. Odnowione w wyniku realizacji projektu ruiny będą obiektem ogólnodostępnym dla wszystkich uczniów, do których adresowana jest oferta programu edukacji kulturowej bez względu na płeć (dzieci w wieku przedszkolnym, dzieci w wieku szkolnym i młodzież gimnazjalna).

Podsumowując inwestycja ma pozytywny wpływ na kwestie równości szans.

Polityka ochrony środowiska:

Projekt wykazuje **neutralny wpływ na środowisko naturalne**, gdyż nie uwzględnia przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko (Dz. U. Nr 257, poz. 2573, z późn. zm.) dla przedmiotowego projektu nie jest wymagane uzyskanie decyzji środowiskowej ani sporządzenie raportu o oddziaływaniu na środowisko, ponadto przedsięwzięcie nie oddziałuje na wyznaczone i potencjalne obszary Natura 2000 ujęte na listach rządowych i na Shadow List. Biorąc pod uwagę charakter projektu i jego realizację, należy stwierdzić, iż zarówno w fazie budowy jak i eksploatacji nie będzie on negatywnie wpływał na stan środowiska naturalnego oraz w żadnym stopniu nie przyczyni się do jego degradacji.

SPIS TABEL

Tabela 1: Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem	16
Tabela 2: Wskaźniki produktu	40
Tabela 3: Wskaźniki rezultatu	41
Tabela 4: Inwestycje w dziedzinie ochrony zabytków dofinansowane z budżetu Województwa Małopolskiego.....	51
Tabela 5: Zestawienie postępowań o udzielenia zamówienia publicznego w ramach projektu.....	71
Tabela 6: Harmonogram rzeczowo – finansowy projektu (w zł).....	113
Tabela 7: Założenia dotyczące kosztów operacyjnych dla Operatora.....	115
Tabela 8: Wartości kosztów operacyjnych dla Operatora	115
Tabela 9: Wartość rezydualna inwestycji.....	117
Tabela 10: Prognoza przepływów pieniężnych projektu na lata 2008 – 2030.....	119
Tabela 11: Wyniki analizy efektywności finansowej.....	123
Tabela 12: Źródła finansowania projektu	124
Tabela 13. Analiza wielokryterialna projektu.....	128
Tabela 14: NPV i IRR projektu w zależności od nakładów inwestycyjnych.....	130
Tabela 15: NPV i IRR projektu w zależności od kosztów operacyjnych.....	130
Tabela 16: Analiza ryzyka	133

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1: Widok ogólny – Zamek Tenczyn w Rudnie	8
Rysunek 2: Lokalizacja inwestycji – Zamek Tenczyn w Rudnie.....	12
Rysunek 3. Schematyczna mapa powiatu krakowskiego	14
Rysunek 4: Widok ogólny na Zamek Tenczyn w Rudnie.....	36
Rysunek 5: Mapa miejscowości, w których w latach 1999-2007 prowadzone były prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane dofinansowane z budżetu Województwa Małopolskiego.....	52
Rysunek 6. Schemat organizacyjny Urzędu Miejskiego w Krzeszowicach	59
Rysunek 7: Wykres Gantta	65
Rysunek 8: Plan zamku Tenczyn w Rudnie.....	79

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Krzeszowice w latach 2000-2009	16
Wykres 2: Wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności w Gminie Krzeszowice	17
Wykres 3. Saldo migracji w Gminie Krzeszowice w latach 2000-2009	17
Wykres 4. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Krzeszowice w latach 2000-2009	18
Wykres 5: Wykres obrazujący wpływ zmiany zmiennych egzogenicznych na wysokość IRR.....	131
Wykres 6: Wykres obrazujący wpływ zmiany zmiennych egzogenicznych na wysokość NPV (r=5%).....	131